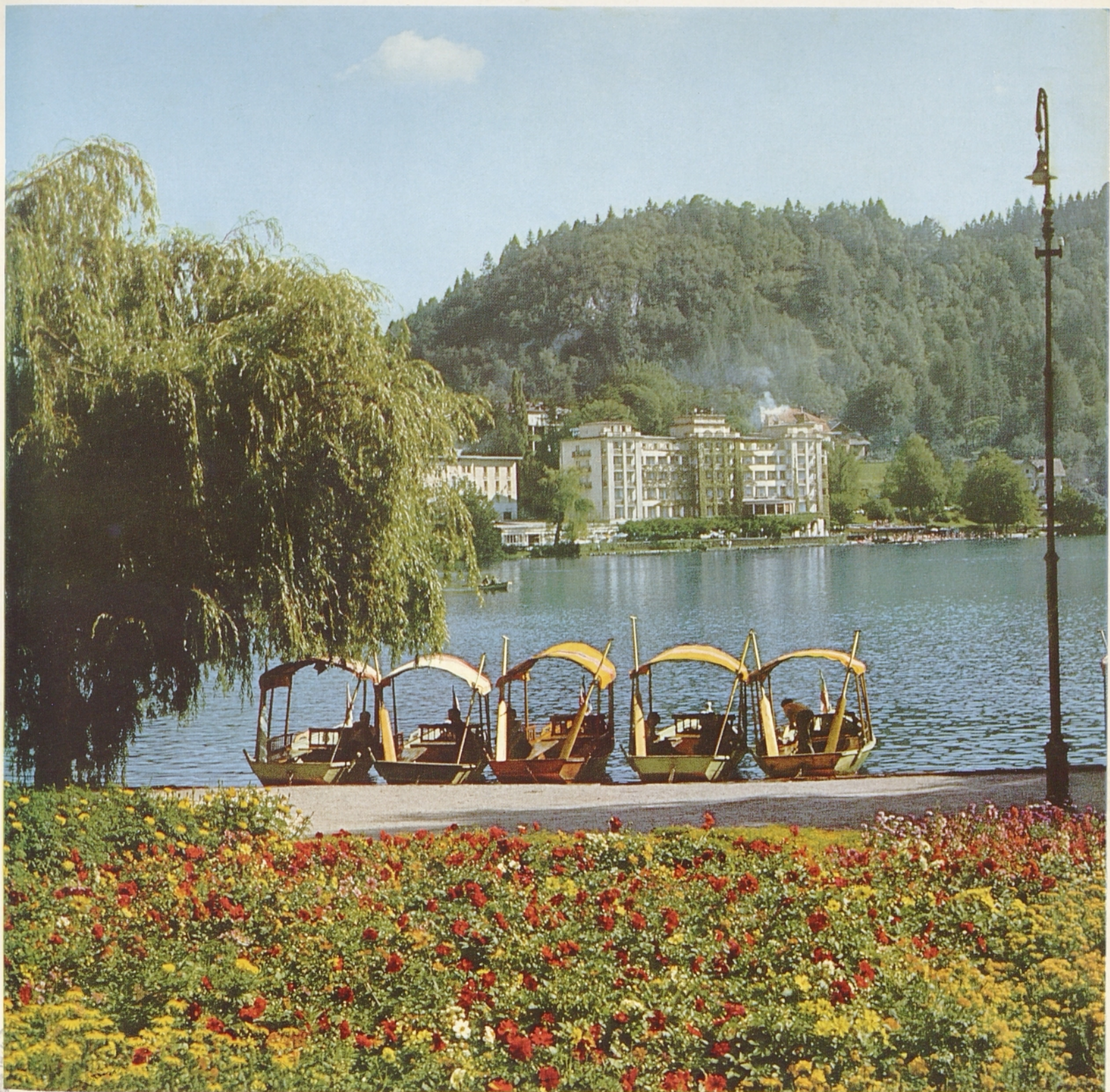

9 | rodna gruda

september 1969

revija Slovenske izseljenske matice

Trojane so bile pomembna prometna postojanka že v starem veku. Na sedanji sodobni cesti je vedno živahen promet motornih vozil, ki hite iz Ljubljane proti Celju in še dalje, ali pa v obratni smeri

Trojane is and has ever been an important travellers stop since the Old Ages. Cars, lorries and busses passing it on their way to or from Ljubljana like to stop there even today to get some drink or something to eat.

Foto: Jožko Dolničar

rodna gruda 9

Iz vsebine

Obisk iz Holandije
Ina Slokan: Veselo srečanje v Vinici
Jože Prešeren: Piknik v Škofji Loki
J. P. V Kamiški Bistrici je vedno prijetno
Vera V.: Srečanje primorskih Slovencev
I. S. »Zvon« iz Holandije nam je zapel
Obsežne naloge Slovenske izseljenske
matice
A. Stanovnik: Posvet neuvrščenih
v Beogradu
Tone Čuk: Kmetje hočejo imeti več besede
pri gospodarjenju z gozdovi
Jože Župančič: Slamnikarski jubilej v
Domžalah
Filatelija
Metka Vrhunc: Trgovina s tujo delovno
silo
Janez Zrnec: Volovske dirke na Krvavcu

English Section

Partie française

Página en español

Naša beseda

Breda Pogorelec: Slovenska manjšina

Naši po svetu

Vprašanja in odgovori

Dr. Lev Svetek: Konvencija o delavcih —
migrantih

Naši pomenki

M. B. Nickelson — Miklavčič: Do cilja je
bila dolga pot
Janko N. Rogelj: Domovina

Kulturni razgledi

France Novšak: Ob 70-letnici umetnika
Božidarja Jakca
France Grivec: Pesem v dolini lončarjev
in rešetarjev

Otroci berite

Tone Pavček: Prvi šolski dan
Fran Roš: Uganka
Marija Cerkovnik: Balončki in otroci
Ela Peroci: Četrtni dan v tednu
Desanka Maksimović: Zajčje uho
France Bevk: Tolminski punt
(nadaljevanje)

Za razvedrilo

izdaja Slovenska izseljenska matica

izhaja šestnajsto leto

urejajo Božo Kovač (glavni urednik),
Jože Prešeren (odgovorni urednik),
Ina Slokan

uredniški odbor Tone Gošnik, Mile Klopčič,
Stane Lenardič, Ernest Petrin,
Zdenko Roter, Anica Stanovnik,
Franc Šebjanič, Franc Šetinc, Zima Vrščaj

oblikovalka Judita Skalar

prevajalci Jelka Miklič (za angleščino),
Viktor Jesenik (za francoščino),
Marta Kuhar (za španščino)

uredništvo Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 23-102

uprava Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 21-234

naročnina letna naročnina za posamezne države
znaša: Anglija 1,5,0 Lstg, Avstrija
80,00 Schl, Belgija 150,00 Bfr, Danska
21,00 Dkr, Finska 10,00 Fm,
Francija 15,00 FF, Grčija 90,00 Dr,
Holandija 11,00 Hfl, Italija 1.900,00 Lit,
Jugoslavija 37,50 din, Nemčija 12,00 DM,
Norveška 22,00 Nkr, Švedska 15,00 Skr,
Švica 13,00 Sfr, ZDA, Kanada in vse
ostale prekmorske države 5 US dolarjev

vplačila za dinarska vplačila: 501-8-51
za devize: Banque de Credit et Caisse
d'Epargne, Ljubljana
501-620-7-32002-10-575
ali po mednarodni poštni nakaznici

izhaja dvanajst številčk na leto — v poletnem
času izideta dve številki skupno

rokopisi rokopisov uredništvo ne vrača

DRAGI BRALCI!

Obogatite svojo knjižnico doma ali v društvu s knjigo trajne vrednosti!

Mislite že zdaj na to, s čim boste obdarili svojce in prijatelje za novoletne praznike.

Poklonite jim lepo, zanimivo knjigo!

Naročite

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR 1970

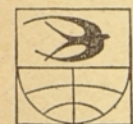
Slovenski izseljenski koledar 1970 bo poln zanimivega branja in lepih fotografij iz življenja Slovencev doma in po svetu.

V njem boste našli zanimive opise slovenskih naselbin, brali boste o delovanju izseljenskih organizacij, društev in posameznikov in se tako seznanjali z zgodovino slovenskega izseljenstva.

Slovenski izseljenski koledar 1970 bo opremljen izredno lepo, tudi z barvnimi posnetki. V besedi in sliki vam bo prikazal razvoj in napredek Jugoslavije.

Koledar za leto 1970 bo izšel letos, konec oktobra, zato pohitite z naročili. Pošljite čimprej naročilnico Slovenski izseljenski matici v Ljubljani ali pa svojim zastopnikom.

Odreži!

**SLOVENSKA
IZSELJENSKA
MATICA**

Ljubljana, Cankarjeva 1/II.

Naročam

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR 1970

..... izvodov

Naslov:
.....
.....
.....

Zakaj ne po slovensko?

Tak je naslov prvega učbenika slovenščine na gramofonskih ploščah, ki je pravkar izšel.

Zakaj ne po slovensko?

Besedilom na ploščah je priložena tudi knjiga z razlago slovenske slovnice v angleščini.

Zakaj ne po slovensko?

Gramofonska plošča vam bo pomagala, da se boste med seboj ali v času obiska v stari domovini pogovorili po slovensko.

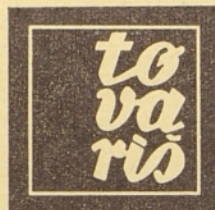
Ta edinstveni učbenik slovenskega jezika je izdala

Slovenska izseljenska matica

Ljubljana, Cankarjeva 1/II

Pohitite z naročili!

DRAGI ROJAKI!

Ali ne bi bilo lepo, ko bi vas vsak teden obiskal prijatelj iz domovine in vam povedal, kaj je novega, kakšne uspehe so dosegli delovni ljudje in kaj jih tare? Vse to in še mnogo drugega zanimivega boste izvedeli, če vpišete svoje ime in naslov v spodnjo naročilnico in jo pošljete na naslov slovenske ilustrirane revije »Tovariš«, Ljubljana, Tomšičeva 3. V kratkem bo prišel vsak teden k vam na obisk.

NAROČAM

ilustrirano
revijo
TOVARIŠ

Ime:

Ulica:

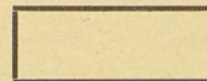
Mesto:

Država:

„Tovariš“
Ljubljana
Tomšičeva 3
Jugoslavija

Letna naročnina je 14,5 USA dolarjev, trimesečna 3,6 USA dolarjev, plačljivo vnaprej na Kreditno banko, Ljubljana, Šubičeva 1, tek. rač. 501-620-7-32000-160 s pripisom »Za revijo Tovariš«.

Podpis:

Čitljivo izpolni in odpošli v pismu

JUGOBANKA

JUGOSLOVANI, IZSELJENCI PO SVETU!

Izkoristite bančne usluge, ki vam jih nudi JUGOSLOVANSKA BANKA ZA ZUNANJO TRGOVINO s svojimi enajstimi poslovnimi enotami v vseh republiških in poslovnih središčih Jugoslavije, z devetimi predstavništvi v inozemstvu ter z omrežjem korespondentskih odnosov z več kot tisoč inozemskimi bankami.

Če svoja devizna sredstva, namenjena za pomoč družini ali za kaj drugega pošljete preko Jugobanke, bodo le-ta na najhitrejši in najbolj gotov način izplačana koristniku.

Ob povratku v domovino se za vse devizno-denarne posle kot odkup in prodaja denarja, travelers in drugih bančnih čekov ter kreditnih pisem obrnite na katerokoli poslovno enoto Jugobanke, na tisto, ki vam je krajevno najbližje in vaša zahteva bo hitro in kvalitetno izpolnjena.

Če želite svoje prihranke ekonomično shraniti, odprite devizni račun pri eni od bančnih poslovnih enot, ki daje naslednje obresti:

- 4% v devizah in 2% v dinarjih na vloženo glavnico,
- 6% v devizah in 1% v dinarjih za glavnico vezano dlje od 13 mesecev,
- 6% v devizah in 1,5% v dinarjih na glavnico vezano več kot 24 mesecev.

Vloge so tajne in nedotakljive, zanje jamči Federacija.

Devizni račun lahko odpro jugoslovanski izseljenci ne glede na to, kakšno državljanstvo imajo.

Na podlagi svojih deviznih prihrankov, lahko dobite dinarske kredite za nakup stanovanj pod ugodnimi pogoji.

Z denarjem z vašega deviznega računa lahko plačujete v Jugoslaviji in inozemstvu tako, da obvestite banko o vaših željah ali da pridete osebno.

Z deviznimi prihranki z vašega deviznega računa lahko razpolagajo svojci ali pooblaščenec, le da morajo v tem primeru imeti od sodišča potrjeno pooblastilo.

Če imate redne obveznosti za plačevanje (vračanje posojila, zavarovanje, alimentacije itd.) izvolite dati nalog Jugobanki in bo ona za vas opravila izplačila z vašega deviznega računa redno v danih rokih.

Za vse podrobne informacije se obrnite na eno od poslovnih enot Jugobanke ali na njena predstavništva v tujini.

Centrala v Beogradu, Ul. 7. Jula br. 19 do 21.
Podružnica v Beogradu, Maršala Tita 11.
Podružnica v Zagrebu, Jurišićeva 22.
Podružnica v Ljubljani, Titova cesta 32.
Podružnica v Sarajevu, Dubrovačka 6.
Podružnica v Skoplju, Moša Pijade bb.
Podružnica v Novem Sadu, Lenjinov trg 1.
Podružnica na Reki, Tršćanska obala 8.
Podružnica v Splitu, Tišova obala 10.
Podružnica v Titogradu, Novaka Miloševa 12.
Podružnica v Kosovski Mitrovici, Maršala Tita bb.

Yugoslav Bank for Foreign Trade, Representative Office,
500 Fifth Avenue, Room No 2123, New York, N. Y. 10036.
Phone BRYANT 9-4251-2, Mr. Petar Ilić.

Mr. Branko Dragović, 19, Rue de la Tremoille, Paris 8-e
Phone 256-11-19.

Yugoslav Bank for Foreign Trade, Representative Office 4th Fl.,
Winchester House, 77 London Wall, London E. C. 2
Phone 01 588-7860, Mr. R. Aćimović.

Zastupitelstvi Jugobanky, Havanska 8/III, Praha 7, Phone 376-618
Mr. D. Četković.

Mr. Ismet Kukić, Trade Promotion Office, Embassy of Yugoslavia Tripoli, Libya, Phone 39-556.

Mr. Andrejević Dragoslav, Via Fatebenefratelli 15/IV, Milano.
Phone 66-66-95.

Naslov predstavništva Jugobanke v Moskvi: B. Ordinka 72, Moscow.
Phone 33-86-67.

Yugoslav Bank for Foreign Trade, Representative Office,
28 Mahmoud Bassyouni Street, (Antikhana) 8th floor, Cairo.
Phone 56-491.

Jugoslawische Bank für Aussenhandel, Vertretung für DDR
Oberwall Strasse 6-7, Berlin.
Phone 222-761 — 200-571

Devizni račun in njegovo vodenje sta brez stroškov.

Mestna galerija v Ljubljani

Mestni trg 5, poleg Magistrata

ima v svojih prostorih tudi razstavno-prodajni prostor, v katerem so naprodaj umetniška dela vseh živečih slovenskih likovnih umetnikov.

Cenjene rojake obveščamo, da lahko ob obisku v domovini, nabavijo automobile **VOLKSWAGEN** pri generalnem zastopniku za SFR Jugoslavijo

Interexport

BEOGRAD
FILIALA LJUBLJANA
Ljubljana, Titova cesta 25

Prodajamo

**RADENSKO SLATINO
IN JUGOSLOVANSKA
VINA**

Anton KRANJC

telefon 07 031 — 81 809
7032 SINDELFINGEN
Spitzholzstr. 61
DEUTSCHLAND

KAKO NA DOPUST IZ NEMČIJE V JUGOSLAVIJO?

Letos vozijo posebni vlaki s spalnim vozom iz Nemčije v Jugoslavijo vsak teden od 2. maja do vključno 19. septembra, in sicer iz Nemčije v Jugoslavijo vsak petek, iz Jugoslavije v Nemčijo pa vsako soboto. Vlak pelje od Dortmundu prek Ljubljane do Reke, potniki pa lahko vstopajo tudi na vseh vmesnih večjih postajah do Frankfurta. V Jugoslaviji lahko izstopajo na Jesenicah, na postaji Lesce-Bled, Ljubljana, Postojna, Opatija, Reka.

Cena prevoza iz Dortmundu do Ljubljane je 137,30 DM.

Prijave sprejemata:

Jože JAKLIČ
413 MOERS
Alsenstrasse 27 b
Deutschland

in Martin KINK
4131 Rheinkamp/Repelen
Lerschstrasse 84
Deutschland

V spomin rojaku Tonyju ZRIMSKU iz Clevelanda na njegov zadnji obisk v rojstni vasi Krka na Dolenjskem leta 1967. Poslovili smo se in nismo slutili, da za vselej. Komaj dva meseca kasneje je našel večni počitek v tuji zemlji. Dragi Tony, v mislih vseh, ki smo te poznali, živiš v lepih spominih.

Glasilo Slovenske narodne podporne jednote

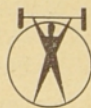
Prosveta

**JE NAJBOLJ RAZŠIRJEN SLOVENSKI ČASOPIS
V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE.
IZHAJA VSAK DAN RAZEN SOBOT,
NEDELJ IN PRAZNIKOV.**

ROJAKI V AMERIKI, NAROČITE SVOJ DNEVNIK!

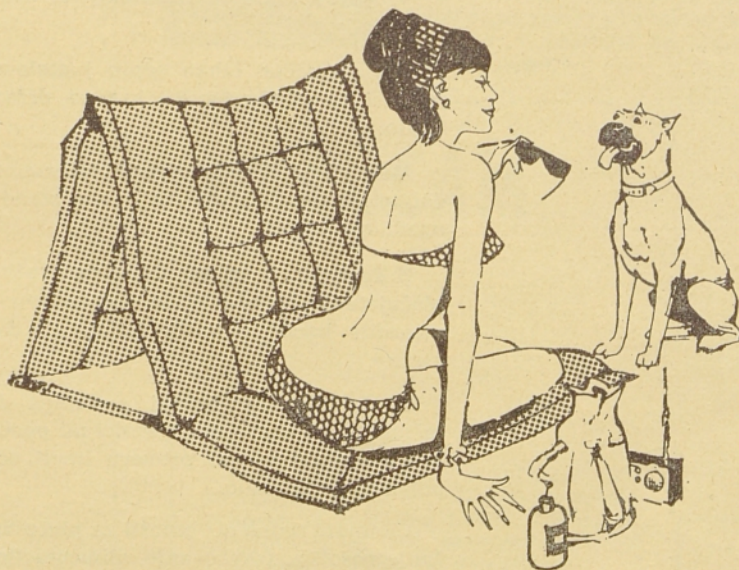
Prosveta

2657 — 59 So Lawndale Ave
CHICAGO, Illinois 60632 USA

Sava Kranj

INDUSTRIJA GUMJEVIH, USNJEVIH IN KEMIČNIH IZDELKOV

obisk iz Holandije

Štiri desetletja že prepeva slovenski pevski zbor Zvon v Heerlenu, tam v holandskem Limburgu. Za seboj ima dolgo vrsto uspešnih nastopov. Od leta 1956 deluje v Heerlenu tudi slovenska folklorna skupina, ki uspešno nastopa ne le doma v Holandiji, temveč tudi v Belgiji in Nemčiji. Ob jubileju Zvona je

Slovenska izseljenska matica povabila pevce in plesalce na gostovanje v Slovenijo. Zapeli in zaplesali so nam na 14. izseljenskem pikniku v Skofji Loki, zatem pa so šli na turnejo po Sloveniji. S pesmijo in plesi so nastopili na Otočcu, v Senovem, v Kočevju in Soštanju. Na sliki: nastop v Senovem

Ina Slokan

veselo srečanje v Vinici

Ze zgodaj zjutraj je sonce povedalo, da bomo imeli lep dan. Kaj bi ne bili tega veseli. Dobre volje smo se zbrali v nedeljo 29. junija pred uradom Slovenske izseljenske matice, da bi šli skupaj na tretje srečanje dolenskih izseljencev, ki je bilo letos 28. in 29. junija na Vinici. Več bi nas lahko bilo, smo ugotovili. A kaj, ko je za večino rojakov, ki pridejo na obisk, tako težko odtrgati se za dan ali nekaj dni iz kroga sorodnikov, ki jih vsi vabijo, eni sem, drugi tja. Vedeli pa smo, da bo tudi to viniško srečanje dobro obiskano, saj je bilo namenjeno predvsem izseljencem iz dolenskih krajev, ki bodo prav gotovo prišli. Pa se res nismo zmotili.

Dobre volje smo se odpeljali proti Dolenjski, ki nas je sprejela vsa v živem zelenju. Na Jugorju smo se malo ustavili pri znamenem birtu Petru Badovincu, o katerem kroži govorica, da toči najboljšo kapljico v metliški občini. Nam se je takrat za poskušnjo zdelo malo prezgodaj. Po majhni južini smo nadaljevali pot proti Metliki. Pa še dalje do Črnomlja in dalje. Obakraj ceste nas je pozdravljala prijazna krajina — bele breze in majhni prijazni domovi in toliko, toliko novih gradenj. Da, smo ugotovili, Bela krajina se danes razvija nenehno iz dneva v dan.

In potem so nas nenadoma pozdravili visoki mlaji z napisom Dobrodošli! Bili smo v Vinici.

Vsepovsod so valovile množice. Parkirni prostor je bil natlačen z avtomobili. To je

bil že drugi dan praznovanja v Vinici. Prejšnje popoldne so v osnovni šoli odprli dve razstavi: etnografsko razstavo in razstavo NOB. Zvečer pa sta na prostoru ob zeleni Kolpi nastopili folklorni skupini iz Semiča in Dragatuša s »Semiško ohcetjo« in »Kresovanjem«. Tudi nedeljska prireditev je bila na camping prostoru ob Kolpi, ki ima res lepo lego.

Prisrčno, z belokranjsko gostoljubnostjo, so domačini sprejemali goste. Poleg izseljencev, letošnjih obiskovalcev, so prišli številni povratniki, pa drugi domačini od blizu in daleč. Program je bil res izbran: sodelovala je rudarska godba z Hrastnika, harmonikarski orkester iz Karlovca, folklorni skupini iz Preloke in Vinice, najdražji gostje pa so bili vsekakor pevci slovenskega mešanega pevskega zbora Jacobus Gallus iz Trsta.

Naše rojake iz tujih dežel in ostale goste je topla pozdravil predsednik občinske skupščine Črnomelj inž. Martin Janžekovič. Za njim pa sta spregovorili Josie Zakrajšek, glavna tajnica Progresivnih Slovenk Amerike iz Clevelanda, in Albina Novakova, glavna tajnica Slovenske ženske zveze iz Chicaga. Sporočili sta tople pozdrave Viničanom tudi v imenu tistih rojakov, ki se prireditve niso mogli udeležiti. Nato so zapeli naši slovenski pevci iz Trsta. Marsikomu se je orosilo oko ob njihovem petju, ki je zvenelo topla in obenem zanosna, kakor da vre prav iz srca. Sledile so recitacije, nastop mladih harmonikarjev iz Karlovca, za njimi pa sta zapeli in zaplesali folklorni skupini iz Vinice in Preloke. Sončni žarki so se šegavo lovili v zastave in pisane trakove na visokih mlajih. Na ražnjih so se vrteli rumeno zapečeni jančki in odojki. V kupicah se je iskrihla belokranjska črnina. Pa godba in harmonika, plesi, pesem in smeh in zraven lesket zelene Kolpe za brezami — vse to se je prepletalo v čudoviti trak radosti in vedrine. »Lepo je, ker je tako veselo!« je rekla gospa Bara, ki je z možem prišla iz Bojancev, kjer živita že nekaj let, odkar sta se vrnila iz Kanade. Kar je povedala, so pripovedovale tudi oči gospe Josie, Albine, Mary, Tončke, Frances, Johna, Franka in vseh drugih.

Da, lepo je bilo.

Popoldne smo si nekateri v osnovni šoli ogledali obe razstavi, zatem smo pa obiskali rojstni dom pesnika Otona Župančiča,

katerega dvajsete obletnice smrti se letos spominjamo. Svečan mrak je bil v sobah, v katerih je pesnik nekoč iz otroka zorel v moža. Mrak in tišina in njegovi rokopisi v vitrinah. Stihii njegovih pesmi, z njegovo roko napisani, kakor da so sredi te svečane tišine glasno spregovorili in zapeli. Bili so vseokrog nas. Njegova mogočna Duma — himna rodni deželi in vse druge pesmi, ki smo jih že tolikokrat slišali doma in na tujem, pa so vedno kakor nove. Zares, Župančičeva beseda je živ vrelec, ki ne bo nikoli presahnil. Tako smo čutili, ko smo iz tihih sob njegovega doma spet stopili na sončno cesto.

Na prireditvenem prostoru ob Kolpi je bilo še vse živo razgibano, ko smo proti večeru odhajali. Napis med mlaji nam je prijazno klical: Na svidenje! Da. Na svidenje! Vsak zase je prav gotovo obljubil, da še in še pride obiskat prijazne, gostoljubne Viničane.

*Vinica je vsa praznična sprejela goste
Domače folklorne skupine so zapele in
zaplesale*

*Ob polno zasedenih mizah ni zmanjkalo
dobre volje*

*Tudi rudarska godba iz Hrastnika je skrbela
za veselo razpoloženje*

Rojaki iz ZDA

*Skupina rojakov iz ZDA in uslužbenka Matices
pred rojstno hišo pesnika Otona Župančiča
Rojak Frank Bradach, znani pevec solist iz
Clevelanda, je pridno natakal belokranjsko
črnino*

*Tople pozdrave Viničanom sta v imenu
ameriških rojakov sporočili Jesie Zakrajšek,
glavna tajnica Progresivnih Slovenk,
in Albina Novak, glavna tajnica Slovenske
ženske zveze*

*Posebej toplo so navzoči pozdravili nastop
slovenskega mešanega pevskega zbora Jacob
Gallus iz Trsta in harmonikarje iz Karlovca
Na srečanju je bilo tudi veliko povratnikov,
ki že leta spet živijo v rodni Beli Krajini*

piknik v Škofji Loki

Stirinajsti izseljenski piknik 4. julija je bil letos spet na škofjeloškem gradu. Na sliki: pogled z gradu na Škofjo Loko
Srečanja, pomenki ob mizah
Domači godci so igrali domače viže
Med številnimi povratniki, ki že leta žive pri nas je bil tudi Tone Epih iz Ljubljane, ki rad prihaja na izseljenske piknike, da se sreča s prijatelji, saj je bil včasih zelo dejaven v slovenskih kulturnih društvih v Clevelandu

Mary Grash iz Milwaukee in njena hčerka Mariann, na desni Mary Petrich iz West Allisa, Wisc., vidna in ena najbolj prizadevnih društvenih delavk Kranjsko slovenske katoliške jednote, je letos prvikrat obiskala rojstno deželo svojih staršev

V Gorenjskem kotu so za ta dan morale vse naše prelepe stare narodne noše iz skrinj
Tako se je ena od številnih družčin na pikniku postavila pred fotografa

Ko je prišlo na dražbo veliko srce — dražgoški kruhek, ki je tehtal celih deset kilogramov — so vsi postali vznemirjeni. Poleg napovedovalca sta dražbo spretno vodila znana slovenska kulturna delavca iz ZDA pevca solista Frank Bradach in Tončka Šimčičeva. Sreča se je nasmehnila rojaku Okornu iz Avstralije

Kaj bi bil piknik brez prašičkov na ražnju Justin Čebul, predsednik Združenja Jugoslovancev iz Sallauminesa je sporočil pozdrave rojakov iz Francije

Prizadevni zastopnik Rodne grude Ludvik Dermaša iz Kanade v pomenku s tajnikom Matice Tonetom Brožičem

Predsednik Slovenskega društva iz Melbournea Tone Slavič in kulturno-prosvetni referent Slovenskega društva v Sydneyu Lojze Košorok Pušlec pa mora biti

Predsednik Slovenske izseljenske matice Franc Pirkovič pozdravlja na pikniku
V imenu Progresivnih Slovenk Amerike je sporočila pozdrave podpredsednica Mary Kobal. Na pikniku je zbrane pozdravila tudi Elsie Culkarjeva iz Chicaga, predsednica angleško poslujočih društev SNPJ Skupina rojakov iz Argentine

Letos je bil izseljenski piknik že drugič v starodavni Škofji Loki ali, bolj točno rečeno, na dvorišču Loškega gradu, od koder je lep razgled na vse mesto. Piknik je ob sodelovanju Slovenske izseljenske matice pripravila občinska skupščina v Škofji Loki; dela je bilo res precej, saj je bilo treba lepo urediti prostor, poskrbeti za pisan in zabaven program, vrsta posebnih odborov je skrbelo za razne druge skrbi v zvezi z organizacijo, posebno pozornost pa je bilo treba posvetiti reklami. Škofjeločani so se tudi letos izkazali, saj žele, da bi bila ta prireditev v njihovem mestu vsaj še nekaj let. Leta 1973 namreč praznuje Škofja Loka 1000-letnico ustanovitve in bi želela, da bi se ob tej priliki tudi izseljenci čimbolj seznanili z njihovim mestom.

Zmanjkalo bi nam prostora, če bi hoteli popisovati vsa radostna srečanja na pikniku v Škofji Loki. Pogovarjali smo se z ljudmi, ki so prišli v »star kraj« po dolgih 40 ali 50 letih. Mnoge je prevevalo navdušenje nad vsem, kar so videli, posebno pa še nad velikim napredkom, ki ga je njihova stara domovina v tem času doživela. Poslušali smo hudomušnega rojaka, ki je pripovedoval, da je prinesel s seboj riž in moko, ker so mu rekli, da v starem kraju primanjkuje hrane... No, čakalo ga je presenečenje, njegova skrb je bila zaman in vesel je bil tega. Prisrčna so bila tudi srečanja naših povratnikov s svojimi prijatelji iz Amerike in drugod. Koliko objemov, koliko stiskov rok! Pa ob zvokih prijetnih slovenskih melodij!

Pozdravne besede ob svečanem začetku piknika so spregovorili: predsednik Slovenske izseljenske matice France Pirkovič, predsednik občinske skupščine v Škofji Loki Zdravko Krvina, predsednik odbora za izseljenski piknik Ciril Jelovšek, izmed gostov pa Albina Novak, glavna tajnica Slovenske ženske zveze iz Chicaga, Mary Kobal, podpredsednica Progresivnih Slovenk Amerike, Justin Čebulj, predsednik Združenja Jugoslovanov v severni Franciji, in Tone Slavič, predsednik Slovenskega društva Melbourne iz Avstralije. Prav vsi govorniki so poudarjali velik pomen obiskov izseljencev v stari domovini, ker se tako krepijo vsestranski stiki, pogosto jih zavira prav nepoznavanje, prireditve kot je bila ta, pa združujejo tudi številne naše

ljudi, ki žive razkropljeni po vsem svetu, med seboj.

V kulturnem programu je nastopila vrsta domačih kulturnih skupin, od pevskih in tamburaških zborov do humoristov. Pa vendar naj vsaj dva še posebej omenimo: kulturni program je začel prvak ljubljanskega dramskega gledališča Stane Sever, ki je globoko občuteno recitiral Prešernovo Zdravljico, Kettejevega Pijanca ter odlomek iz Jurčičevega Desetega brata, zgodbo o Krjavlju, ki je hudiča presekal; posebna pozornost je bila v programu posvečena tudi nastopu Slovenskega pevskega zbora »Zvon« pod vodstvom Nizozemca Josefa Willemsa in slovenske folklorne skupine iz Heerlena. Obe skupini sta poželi burno odobravanje gledalcev. Posebno rojaki iz drugih držav so z zanimanjem sledili nastopu Slovencev iz Holandije. Živahna folklorna skupina je izredno ogrela roke številnih gledalcev in njihov nastop je bil kar prekratek.

Seveda noben piknik ne sme miniti tudi brez dobrih okrepčil. V Škofji Loki ni manjkalo ničesar: ne dobrih potic in ne kranjskih klobas, pa obare z ajdovimi žganci in drugih slovenskih dobrot. Zraven »paše« tudi kak kozarček domačega vina, da si potešiš žejo in preženeš poletno vročino. Slakov ansambel je kmalu popoldne začel igrati poskočne viže, tako da so marsikoga zasrbele pete. No, vmes je bila krajša prekinitev za svojevrsten dogodek — za licitacijo velikega srca — dražgoškega kruhka v korist Slovenske izseljenske matice. Licitirali so tudi naši znani Amerikanci Tončka Simčičeva, Frank Bradač in John Klančar, ki jim je šlo delo kar dcbro, saj so znali razen dobro prodajati tudi nasmejati številne radovedneže. Po »hudem boju« so si srce priborili naši rojaki iz Sydneya v Avstraliji.

Še pozno v večer so odmevale pesmi in vriski nad Škofjo Loko. Gostje iz bolj oddaljenih krajev so sicer že prej odšli, najbolj vztrajni pa so vendar še ostali. Kar težko se je bilo posloviti od gostoljubnih gostiteljev. Poslavljali smo se z željo: Na svidenje na prihodnjem pikniku, na svidenje v Škofji Loki!

Jože Prešeren

izseljenska prireditev na Cankovi

Tudi Pomurje so letos v velikem številu obiskali rojaki; od vseh strani so prišli, tisti, ki že dolgo živijo na tujem pa še več onih, ki so v zadnjih letih na začasnem delu v Avstriji, Nemčiji in še kje v Evropi. Skoraj vsaka hiša je v poletnih mesecih imela drage goste. Po kolnikih so več kot drugekrat vozili avtomobili ali pa so stali pred hišami, majhnimi in večjimi. V domovih pa so pekli pogače po starem in seveda tudi ražnjiče in čevapčiče po novem. Kot prejšnja leta je podružnica Slovenske izseljenske matice iz Murske Sobote tudi letos pripravila za rojake nekaj prireditev. Prva je bila 22. julija v Cankovi. V gaju pri lovskem domu so se zbrali izseljenci v kar lepem številu. V imenu Slovenske izseljenske matice jih je pozdravil predsednik Franc Pirkovič in jim zaželel, da bi se imeli lepo na rodnih tleh. Nato sta jim spregovorila še podpredsednik soboške podružnice Slovenske izseljenske matice Franc Šebjanič in tajnik pomurske turistične zveze Bela Sever.

Organizatorji srečanja in domačini iz Cankove so poskrbeli za lep program, v katerem so med drugimi prikazali rojakom iz evropskih in prekmorskih dežel tudi star prekmurski običaj »borovo gostovanje«. Zatem je zapel soboški kvartet. Bilo je prijetno in veselo. Ob bogato obloženih mizah z domačimi dobrotami je stekel živ pomenek. Znova in znova so rojaki z veseljem in ponosom ugotavljali, kako vse drugače je danes v pomurskih krajih; živo so se zanimali za tesnejše sodelovanje s staro domovino, da bodo tako na tekočem z vsemi dogajanja pri nas in to posredovali tudi svojim otrokom in vnukom.

v Kamniški Bistrici je vedno prijetno

Podružnica Slovenske izseljenske matice Kamnik-Domžale je v petek, 25. julija, priredila zdaj že tradicionalno izseljensko srečanje v Kamniški Bistrici. Udeležilo se ga je večje število izseljencev s tega področja pa tudi iz drugih slovenskih krajev. Kratek program je za goste izvedla folklorna skupina iz Stranj pri Kamniku, nato pa je igral in pel ansambel bratov Pirnat iz Jarš.

V imenu zbranih izseljencev sta se prizadevnim organizatorjem zahvalila Izidor Špenko iz Vancouvra v Kanadi in Feliks Štrumbel iz Clevelanda. Domačini so vsem gostom podarili male slovenske majolike in lectova srca. V prijetnem razpoloženju so se gostje zabavali vse popoldne. Vse goste je zelo razgibala tudi živahna licitacija velikega lectovega srca, saj bi ga marsikdo rad imel. Na koncu pa je srce pripadlo rojakinji Josie Zakrajšek iz Clevelanda v ZDA.

Ko smo se nekaj dni kasneje poslavljali od nekaterih rojakov, s katerimi smo se spoznali na tem srečanju, so bili vsi enotni v ugotovitvi, da je bil to eden izmed najboljših dni njihovih počitnic v domovini. V Kamniški Bistrici je res vedno prijetno, toliko bolj pa še, kadar jo obiščejo naši rojaki iz tujine.

J. P.

srečanje primorskih Slovencev

Podružnica Slovenske izseljenske matice v Novi Gorici je priredila letos 26. julija dve zanimivi srečanja za izseljence, ki so prišli na obisk v rodno Slovensko primorje. Na dopoldanski svečani seji podružnice pa so proslavili 45. obletnico Delavskega kulturnega društva LJUDSKI ODER iz Buenos Airesa v Argentini. Prisostvovali so ji predstavniki Slovenske izseljenske matice in njene goriške podružnice, predstavniki občinske skupščine Nova Gorica ter mnogi dolgoletni člani, med njimi tudi nekateri ustanovitelji in odborniki LJUDSKEGA ODRA iz vrst letošnjih obiskovalcev Slovenije in izseljencev-povratnikov iz Argentine. Po poročilu o ustanovitvi in delovanju Delavskega kulturnega društva LJUDSKI ODER in ogledu razstavljenega zgodovinskega gradiva tega društva so dolgoletni sodelavci in prijatelji obujali spomine na težka leta borbe našega človeka na tujih tleh. Sklenili so, da bodo v bodoče še bolj združili svoje sile, da bodo prenesli svojo narodno zavest tudi na mladi rod.

Popoldne so se izseljenci zbrali na srečanju, na prelepi razgledni točki »Kekec« pri Novi Gorici. To je bilo nadvse prijetno, veselo srečanje številnih slovenskih rojakov iz Argentine, Avstralije, Brazilije in drugod. Podružnica Izseljenske matice je s pomočjo goriškega gledališča pripravila

bogat kulturni program, recitacije, nastope pevskih zborov, godbe na pihala in zabavnega ansambla. Proti večeru je na »Kekcu« zmanjkalo prostora, prisotni so zasedli še vso kamenito ograjo okrog velike terase in tako zaokrožili družbo, ki je žarela v zadovoljstvu, kot ogromen vrt živnega cvetja. Prepevali so stare primorske pesmi, v trenutkih, ko je utihnila pesem in glasba pa so se vse oči uprle tja v dolino Soče, kjer je v zadnjih dvajsetih letih zrasla naša Nova Gorica. Mlado mesto je žarelo v morju luči, srca naših rojakov pa v srečni zavesti: lepo je na domači zemlji!

Vera V.

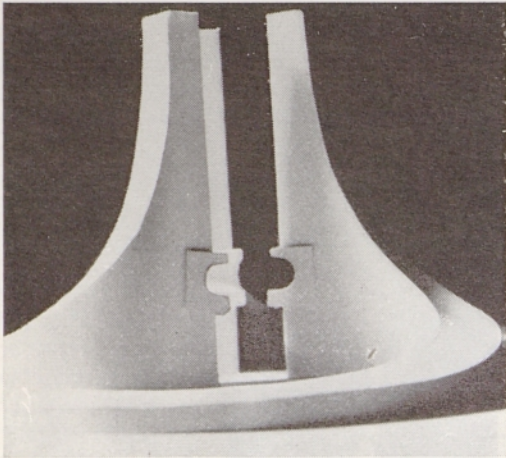

86-letna Terezija Mastnak je bila med našimi letošnjimi najstarejšimi obiskovalci iz Francije. Prišla je s hčerko Karlino Vozel (zadaj v sredini) obiskat sorodnike na Vranskem

Med lepo uspelimi prireditvami za naše rojake iz tujine je bila tudi javna radijska oddaja za izseljence

Brata Zupančič iz ZDA sta nas letos tudi obiskala

Veseli smo bili tudi srečanja s Strojevima iz West Allisa. Zvedeli smo tudi novico, da sta oba tudi lovca. Fany — naša prizadevna in uspešna zastopnica — je zelo uspešna ribička. Njen mož Valentin pa je lovec in da je tudi zelo dober lovec, je letos dokazal tudi pri nas. Dne 12. julija je v Hudem, na območju lovske družine Kovor nad Kranjem uplenil lepega srnjaka, katerega so naši lovski strokovnjaki ocenili s 106.58 točkami.

In Knežak a new elementary school will be opened on the 7th September this year. On the same day will also be unveiled the monument of the three men: the revolutionists, Tone Tomšič and Lojze Valenčič and the poet, Miroslav Vilhar. The initiative for the monument has been given by our American compatriot and poet from Bač, Jack Tomšič, now living in Cleveland. Our compatriots living in America contributed for the monument about three thousand dollar

lepa zamisel se bo uresničila

Lepa zamisel, ki se je pred leti porodila primorskemu rojaku, doma iz vasi Bač, pesniku in nekdanjemu delavcu Jacku Tomšiču iz Clevelanda, se bo letos v septembru uresničila. V Knežaku bodo odprli novo šolo in odkrili spomenik trem velikim sinovom iz Bača: revolucionarjema Tonetu Tomšiču in Alojzu Valenčiču ter pesniku Miroslavu Vilharju.

Ob svojem obsku pred nekaj leti je Jack Tomšič videl, da v občini Ilirska Bistrica občani zbirajo s krajevnim samoprispevkom sredstva za gradnjo nove šole v Knežaku in za popravilo nekaterih drugih šol. Obenem so mu oživel spomini na velike može majhnega domačega kraja, ki so v pomenkih zavednih domačinov vsepovsod živo pričujoči — Jackov sorodnik Tone Tomšič, ki je izkrvavel pod fašističnimi streli v Gramozni jami v Ljubljani, mladi upornik Lojze Valenčič, katerega so fašisti ustrelili na Bazovici in pesnik in narodni prosvetitelj Miroslav Vilhar.

Neumoren in vztrajen, kakršen je, je po svoji vrnitvi v Cleveland začel v Prosveti z nabiralno akcijo za spomenik in novo šo-

lo. Kolikokrat smo brali njegove članke, zahvale darovalcem ter vabila in bodrila za druge. Prispevki so prihajali po dolarjih, po petakih. Nekateri so dali manj, drugi več. Darovali so predvsem primorski rojaki, ki so doma iz teh krajev v spomin svojih rajnih, v počastitev jubilejev, družinskih praznikov. Tako se je do zdaj nabrala lepa vsota tri tisoč dolarjev. S tem denarjem in samoprispevki občanov se bo v nedeljo 7. septembra uresničila zamisel slovenskega Amerikanca — Jacka Tomšiča.

Ta dan bo v Knežaku velik praznik. Svečano bodo izročili svojemu namenu novo šolo. Odkrili bodo spomenik, ki bo stal v bližini šole. Obenem bodo proslavili tudi stoletnico narodnega tabora na Kalcu.

Pripravljala dela je vodil poseben odbor. Načrt za spomenik je izdelala ing. arhitekt Živa Baraga. Sestavljen bo iz treh elementov, ki bodo tvorili harmonično celoto, bo pa vsak zase zaključen. Posamezni od teh treh elementov se bodo spiralasto zavijali iz zunanjega petmetrskega oboda proti sredini. Spomenik bo imel tri vhode ob nizki široki ogradi, ki se proti sredini zožuje in vzpne na višino 5 metrov. Zgrajen bo iz kraškega kamna. V višini enega metra bo v vsakem stebru vgrajen obdelan kamen, v katerega bodo vklesana posvetila Tomšiču, Valenčiču in Vilharju. Nad njimi bodo doprsni kipi teh treh mož, katere bo izklesalo mojstrsko dleto kiparja Zdenka Kalina.

nov vrelec v Čateških toplicah

Strokovnjaki ljubljanskega geološkega zavoda so odkrili v Čateških toplicah v globini 340 m vrelec termalne vode, ki ima 62 stopinj Celzija. Njegova zmogljivost pa je dva tisoč litrov v minuti. Ko so vodo analizirali, so ugotovili, da voda vsebuje znatno več žvepla. To pomeni, da bi zdravilišče lahko svojo dejavnost še razširilo in zgradilo nov kopalni bazen, poleg tega pa bi lahko toplo vodo še koristno porabili za ogrevanje objektov.

Čateške toplice so sredi obnove. V drugi fazi obnove, ki jo zdaj zaključujejo, gradijo 62 počitniških hišic, ki bodo dograjene do konca avgusta. S tem bodo Čateške toplice, ki so se v državi po številu obiskov uvrstile na prvo mesto, število ležišč od sedanjih 184 povečale na 400.

jubilejni letalski miting

V Ajdovščini je bil v juliju velik letalski miting, s katerim so proslavili 60-letnico prvega poleta jugoslovanskega letalca Edvarda Rusjana. Prireditve so se vrstile tri dni, na mitingu pa je sodelovalo nad štirideset civilnih in vojaških motornih in jadralnih letal.

Edvard Rusjan je prvič poletel leta 1909 na Velikih Rojicah pri Mirnu z letalom, katerega je sam izdelal po svoji zamisli. S svojim letalom je napravil še več poletov pred veliko množico gledalcev v Zagrebu in Beogradu, kjer pa se je konec leta 1910 smrtno ponesrečil. V začetku slovesnosti so letalci položili venec pred Rusjanov spomenik, ki so ga ob Erjavčevi cesti postavili pred desetimi leti v spomin na pionirja jugoslovanskega letalstva. Zveznemu letalskemu mitingu, ki je bil v okviru teh svečanosti na letališču v Ajdovščini, je prisostvovalo nad dvajset tisoč gledalcev. Največ pozornosti je zbudil letalec Janez Pintar, ki je z letalom ZLIM mojstrsko izvedel številne akrobacije ter nato še z jadralnim letalom Meteor. Na svečani akademiji, ki je bila na predvečer mitinga, so prvokrat podelili spominske plakete Edvarda Rusjana, ki jih je prejelo petdeset najbolj zaslužnih letalcev. Te plakete bodo odslej redno podeljevali našim letalcem, ki se bodo posebej izkazali.

»Zvon« iz Holandije nam je zapel

Štiri desetletja že prepeva slovenski pevski zbor »Zvon« v Heerlenu, tam v holandskem Limburgu. Za seboj ima dolgo vrsto uspešnih nastopov. Za seboj ima tudi žalostne spomine na zadnjo vojno, ko jim je nemški okupator prepovedal javne nastope, jim uničil društveni arhiv in note. A vse to je bilo in minilo. Od leta 1945 spet pojejo in nastopajo. Od takrat vodi zbor Josef Willems, po poreklu Holanec, direktor srednje šole v Heerlenu, ki je srčno vzljubil slovensko pesem in jo dojel do globin. Od leta 1956 deluje v Heerlenu tudi slovenska folklorna skupina, ki jo vodi Slavko Sterman. Skupina uspešno nastopa ne le doma v Holandiji, temveč tudi v Belgiji in Nemčiji, nastopila je tudi že na holandski, belgijski in nemški televiziji. Pevci

in plesalci so večji del že rojeni v Holandiji. Rojstna domovina staršev jim je že odmaknjena, a vendar so nanjo tople čustveno navezani. Veže jih slovenska beseda in slovenska pesem.

Ob jubileju »Zvona« je Slovenska izseljenska matica povabila pevce in plesalce na gostovanje v Slovenijo. Prišli so in segli smo si v roke kot si sežejo prijatelji in znanci, ki se poznajo že vrsto let. Zapeli in zaplesali so nam na 14. izseljenskem pikniku v Škofji Loki, zatem pa so šli na turnejo po Sloveniji. S pesmijo in slovenskimi plesi so nastopili na Otočcu, v Senovem, v Kočevju in Šoštanju. Povsod so bili tople sprejeti, posebej še v krajih, od koder je precej pevcev doma. Z občutkom so peli naše narodne pesmi — med njimi so bile nekatere, ki jih danes že redko slišimo. Poleg so zapeli tudi pesmi svoje nove domovine.

Za svoje dolgoletno kulturno poslanstvo med našimi izseljenci v Holandiji so člani slovenskega pevskega zbora »Zvon« prejeli tudi lepa priznanja — Gallusova odličja, katera odbor za glasbeno dejavnost pri Zvezi kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije podeljuje pevskim zborom oziroma pevcem, ki se posebej izkažejo.

V ponedeljek 7. julija je bila v klubu poslancev v Ljubljani lepa svečanost, na kateri je predsednik odbora za glasbeno dejavnost pri Zvezi kulturno-prosvetnih društev Slovenije, znani skladatelj Radovan Gobec na predlog Slovenske izseljenske matice podelil zlata, srebrna ali bronasta Gallusova odličja zaslužnim dolgoletnim članom in članicam zbora. Zlato Gallusovo odličje je prejel dirigent zbora g. Willems. Posebej so še vsi člani zbora in folklorne skupine prejeli darilo Matice: plošče starih slovenskih narodnih pesmi.

Zdaj so dragi gostje spet med domačimi v Holandiji. Upamo, da so odnesli od nas prijetne spomine, kakor je ostal tudi nam nepozaben spomin na srečanje z njimi.

I. S.

Dolgoletni pevci pri Zvonu so prejeli lepa priznanja: zlate, srebrne ali bronaste Gallusove značke

Predsednik Matice Franc Pirkovič izročja diplomo pevovodji g. Willemsu.

Nastop na pikniku v Škofji Loki in še nekaj fotografskih posnetkov s turneje po naših krajih

obsežne naloge Slovenske izseljenske matice

V petek 11. julija je bila v dvorani poslovskega kluba v Ljubljani seja glavnega odbora Slovenske izseljenske matice. Na sejo so bili povabljeni kot gostje tudi predstavniki izseljenskih društev in organizacij, ki so bili pri nas na obisku ter predstavniki jugoslovanskih klubov, ki vključujejo naše državljane, zaposlene v raznih evropskih deželah. Navzoči so bili: za Združenje Jugoslovancev v severni Franciji predsednik Justin Čebul, za Progresivne Slovenke Amerike glavna tajnica Josie Zakrajšek, za Jugoslovanski klub iz Stuttgarta Margareta Vrhunc, več drugih klubov pa je poslalo pozdravna pisma.

Sejo je odprl predsednik Matice Franc Pirkovič, ki je pozdravil vse navzoče goste in člane glavnega odbora. Gradivo o delu Matice v času od zadnjega občnega zbora so člani prejeli obenem z vabilom, zato je predsednik povabil navzoče, da bi o njem razpravljali.

Tudi v obdobju od zadnjega občnega zbora se je Matica srečavala z vse večjimi zahtevami, ki izvirajo iz čedalje številnejših stikov med izseljenci in domovino. Čeprav je poslanstvo Slovenske izseljenske matice predvsem na kulturno-prosvetnem področju, se mora ukvarjati tudi s številnimi drugimi problemi. Matica se vključuje v prizadevanja, da se tudi najnovejšemu odhajanju naših ljudi v tujino, stalnemu in začasnemu, posveti vsa potrebna pozornost. V zvezi s tem nastaja v slovenskih občinah, posebej še tistih ob mejah, vrsta perečih vprašanj, ki še niso urejena. Poleg Slovenske izseljenske matice jih urejajo sindikati, zavodi za zaposlovanje, delavske univerze itd. Vsa ta prizadevanja, ki imajo isti cilj,

bi bilo treba v bodoče bolj povezati, da bi bila uspešnejša.

V obdobju od zadnjega občnega zbora se je število naročnikov na Rodno grudo znatno povečalo, posebej med našimi rojaki iz mlajše generacije ter med državljani, ki so na začasnem delu v tujini. V tem letu je prenehala z urednikovanjem dolgoletna glavna urednica Zima Vrščajeva. Svoje sposobnosti in dolgoletne izkušnje je uspešno uveljavljala pri urejanju publikacij in se ji Matica ponovno zahvaljuje za njeno delo.

Pred bodočim glavnim urednikom in uredniškim odborom ter pred člani glavnega odbora so obsežne naloge. Revija naj bi postala vsebinsko še bogatejša, da bi se število naročnikov povečalo, zlasti še med današnjimi začasnimi in stalnimi izseljenci. Obenem pa naj bi bolj kot dosedaj tudi bralce doma seznanjala z dogajanjem in življenjem v naših slovenskih naselbinah po svetu. Z namenom, da bi spoznali zahteve in želje naročnikov, je uredništvo lani razpisalo anketo med bralci, na katero je bil zelo dober odziv. Čeprav bralci niso predlagali bistvenih sprememb, smo lahko izluščili vrsto koristnih nasvetov in pripomb, ki jih bo uredništvo seveda upoštevalo. Tudi Slovenski izseljenski koledar bo treba prilagoditi sodobnim zahtevam, tehnično in vsebinsko. Za letošnjo uspešno prodajo koledarja je treba izreči posebej zahvalo dnevniku Prosveta v Chicagu, Turkmanovi trgovini Tivoli v Clevelandu in zastopnikom, ki so prevzeli in razprodali znaten del naklade.

Zaključujemo tudi doslej največjo založniško akcijo Slovenske izseljenske matice: izdajo sodobnega tečaja za pouk slovenskega jezika na gramofonskih ploščah in v knjigi za angleško govoreče. V to delo, za katero je med rojaki veliko zanimanje, je Matica vložila velika finančna sredstva, večji del v obliki kreditov. Del sredstev pa je prispeval tudi sklad SRS za založništvo. V razpravi se je Margareta Vrhunc iz Stuttgarta zahvalila Matici za pomoč, katero nudi Jugoslovanskemu klubu v Stuttgartu. V okolici Stuttgarta, oziroma v Baden Württembergu, dela blizu sedemdeset tisoč Jugoslovancev. Klub v Stuttgartu obstaja šele eno leto in si po svojih močeh prizadeva, da bi pomagal članom, ki se morajo boriti z mnogimi problemi. Seveda so za to potrebna finančna sredstva, ki jih

ne premore. Med člani je precej požrtvovalnih ljudi, ki so kot dobri patrioti pripravljani za delo v klubu žrtvovati nekaj svojega skopo odmerjenega prostega časa. Klub se toplo priporoča Matici tudi za bodočo pomoč: predvsem bi želeli dnevno časopisje in revije, knjige ter gramofonske plošče s posnetki domače glasbe in pesmi. V nadaljnji razpravi so govorniki prispevali številne pobude in predloge, ki bodo Matici v koristno napotilo pri njenem nadaljnjem delu. Po zaključku seje je podpredsednik skupščine SRS dr. Jože Brilej priredil v vili Podrožnik sprejem za izseljence in nekatere goste.

na počitnicah v starem kraju

V letošnjih poletnih mesecih so bile v Sloveniji redke družine, ki niso imele v gosteh kakšnega sorodnika iz tujine. Samo iz prekomorskih dežel so do konca avgusta letos pripeljala letala blizu trideset skupin. Dne 2. julija smo na domačih tleh pozdravili skupino 50 naših izseljencev iz Hollandije, 4. avgusta pa se je s posebnim vlakom pripeljala iz Francije (pokrajina Moselle) 250 rojakov na tritedenske počitnice. Samo preko potovalnega urada Avgusta Kollandra iz Clevelanda je iz ZDA pripotovalo letos na obisk v Slovenijo 1.600 rojakov; če k temu prištejemo še skupine iz Avstralije in Kanade, lahko rečemo, da nas je letos obiskalo iz prekomorskih dežel blizu 2.500 naših ljudi. To število pa bi bilo prav gotovo še znatno višje, če bi lahko vanj zajeli vse posameznike. Enako ne moremo v številkah točno navesti obiskovalcev iz evropskih dežel. Drži le to, da je letošnja sezona obiskov naših rojakov izredno razgibana in tega smo seveda zelo veseli.

posvet neuvrščeni v Beogradu

V Beogradu so se v začetku julija — od 8. do 12. — zbrali predstavniki vlad neuvrščeni držav na posvetovalni sestanek. Po svetu je za ta sestanek vladalo precejšnje zanimanje, vendar pa je veljalo predvsem vprašanje, če se bodo v Beogradu dogovorili za novo, tretjo konferenco neuvrščeni,

Vsem slovenskim izseljencem po svetu in povratnikom v domovini sporočamo, da je v soboto 9. avgusta umrl slovenski pisatelj

Tone Seliškar

prvi predsednik in častni član Slovenske izseljenske matice

Iz delavskega otroka je zrasel v moža, ki se je z umetniško besedo odkrito in pogumno zavzemal za pravice delavcev. Bil je revolucionar, napovedovalec novega časa.

Naši ljudje, izseljeni daleč na tujem, so mu bili posebej blizu. Velik del svojih misli in dela jim je posvetil in bil po osvoboditvi eden izmed pobudnikov za ustanovitev Slovenske izseljenske matice.

Med Slovenci doma in na tujem bo živel v svetlem spominu!

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA

ki bi sledila beograjski in kairski in pa seveda, kaj naj bi taka konferenca prinesla novega. Vzporedno s tem so se tudi spraševali, če bo v krog neuvrščenih vključena še kaka nova država. Mimo tega so se oglašali tudi z mnenji, ali je v današnjem svetu neuvrščenost še možna in kakšna naj bi bila njena korist za človeštvo.

O vseh teh vprašanjih so delegati 51 držav iz vseh celin tudi razpravljali, vendar so v središče svojih razprav postavili vprašanje vloge neuvrščenosti danes in možnosti skupne dejavnosti držav, ki so se opredelile za tako politiko. Poudarki v govorih so bili različni, pač z ozirom na položaj posameznih dežel. Vendar pa je bilo nekaj bistvenih ugotovitev skupnih vsem. Predvsem so ugotavljali, da je položaj v svetu danes drugačen, kot je bil v času beograjske in tudi še kairske konference, zlasti kar zadeva odnose med obema glavnima velesilama, voditeljicama obeh nasprotujočih si blokov. Od časov Kennedyja in Hruščova, ko je stekel rdeči telefon med Washingtonom in Moskvo, so Združene države Amerike in Sovjetska zveza našle še več poti in možnosti za sporazumevanje, zlasti o tistih vprašanjih, ki se tičejo njihuj samih in njune nadvlade. Napetost med njima je torej popustila.

Ob tem pa se seveda za druge države na svetu položaj ni bistveno popravil. Obe veliki sili se sporazumeta le tako, da je prav za njihju, ne pa tudi za manjše države. Videli smo namreč, da se je sicer nekoliko

zmanjšala nevarnost svetovne vojne, zato pa je čedalje več lokalnih vojn, v katerih so prizadete manjše države. Države in narodi sveta pa občutijo pritisk velikih sil še tudi na različne druge načine, bodisi, da jim hočejo narekovati politiko, ali pa, da jih gospodarsko izkoriščajo. To velja še zlasti za Latinsko Ameriko, Afriko, Azijo pa tudi za Evropo. Skratka delegati so na posvetovalnem sestanku ugotovili, da popuščanje napetosti med blokoma in velesilama človeštvu še ne zagotavlja miru.

Razpravljali so tudi o organizaciji Združenih narodov in opozarjali na nekatere njene pomanjkljivosti in z obžalovanjem ugotovili, da je pogosto nemočna, kadar bi bilo treba preprečiti lokalne vojne. Vendar so bili mnenja, da je organizacija človeštvu koristna, treba pa bi ji bilo dati več podpore, da bi lahko dosledneje izpolnjevala svoje naloge.

Ko so razpravljali o razširitvi kroga neuvrščenih držav, so mnogi delegati ugotavljali, da danes v bistvu vodijo politiko neuvrščenosti tudi nekatere države, ki so formalno povezane v vojaške bloke, kajti tudi znotraj obeh blokov se je položaj spremenil. To se je močno pokazalo pri vietnamski vojni, kjer večina ameriških zaveznikov ni hotela sodelovati in so narodi prav teh dežel glasno podpirali vietnamsko ljudstvo. Delno se je to pokazalo tudi v primeru sovjetske vojaške intervencije lani na Češkoslovaškem. Takih primerov pa je še več. Vendar pa se niso mogli spo-

razumeti, da bi tudi države, ki so samo formalno povezane v bloke, vključili v aktivnost neuvrščenih držav. Vzrok zato so bila v glavnem lokalna nasprotja med posameznimi državami.

Različna so bila tudi mnenja glede sklicanja nove vrhunske konference neuvrščenih. Večina je menila, da bi bila taka konferenca koristna, če bi bila dobro pripravljena in sklicana v pravem trenutku. Kdaj bo nastopil ta pravi trenutek, pa bo odvisno od nadaljnjih posvetovanj med neuvrščenimi. Ob tem so se pogovarjali, da bi morali na tako konferenco povabiti tudi tiste države, ki so postale neodvisne po kairski konferenci, ali pa, ki so se kasneje opredelile za politiko neuvrščenosti.

Vendar pa, kot rečeno, sklicanje konference ni bilo glavno vprašanje. Poglavitno je bilo, da so se dogovorili o nadaljnjem sodelovanju in okrepljeni akciji na vseh področjih mednarodne dejavnosti, zlasti pa v prid ohranitve miru in zagotovitve enakomernejšega gospodarskega razvoja. Pomembna je bila tudi misel, ki jo je izrekel jugoslovanski državni sekretar za zunanje zadeve Mirko Tepavac, namreč, da neuvrščenost ni dogma, temveč je to politična akcija, ki jo je treba prilagajati vsakokratnemu mednarodnemu položaju. To so nedvomno upoštevali, ko so formulirali cilje akcije neuvrščenih, le-ta naj bi bila usmerjena proti vsem vidikom tujega gospostva: zajela naj bi vse probleme, ki danes tarejo človeštvo.

A. Stanovnik

Tone Čuk

kmetje hočejo imeti več besede pri gospodarjenju z gozdovi

kaj očitajo kmetje gozdnim gospodarstvom

V praksi se torej zakon o gozdovih uveljavlja dobra tri leta. Ko se je konec leta 1968 začela razprava o razmerah v slovenskem kmetijstvu, so prenekateri kmetje načeli tudi vprašanja iz gozdarstva. Tako se je kritična in polemična razprava o gospodarjenju z zasebnimi gozdovi nadaljevala v zimskih mesecih.

Kmetje očitajo gozdnim gospodarstvom, da imajo prevelik zaslužek, njihova izključna pravica do odkupa in prodaje lesa pa da pomeni monopolizem, ki je v nasprotju z načeli gospodarske reforme.

Gozdna gospodarstva se v resnici kot delovne organizacije na monopolizem vse preveč opirajo. Na eni strani ostro diktirajo odkupne cene za les kmetom in drugim gozdnim posestnikom, na drugi strani pa prodajne cene porabnikom, ki so seveda precej višje. Ob tem kmetje zatrjujejo, da skrbe gozdna gospodarstva samo za svoje interese, ki jih uresničujejo na račun kmetov. Odtegljaji za gospodarjenje z gozdovi so zaradi interesa po zaslužku odločno preveliki, zato pa so tudi odkupne cene za les tako nizke. Včasih so bili gozdovi kmetom

»zlata rezerva« za stara leta, zdaj pa letni. K temu še dodajmo, da imajo gozdna gospodarstva vzdevek oblasti.

huda bitka v hribovskih vaseh

Mnogo kritike in negotovanja pa je zakon še zlasti doživel v hribovitih krajih, kjer so hribovske kmetije močno odvisne od dohodkov od gozda. Zlasti velja to za Notranjsko in Gorenjsko. Dohodek in naša življenjska raven se zmanjšujeta iz leta v leto, so dokazovali notranjski kmetje na zboru gozdnih posestnikov v Rovtahn nad Logatcem. Odkupna cena za les je že 8 let enaka ali pa se je zvišala le za kakih 10 odstotkov. Medtem pa so se plače nekmetijskega prebivalstva zvečale za 100 in tudi 200 odstotkov. Enako je s stroški, ki jih ima kmet. Pred leti je stala vprega 400 tisoč starih dinarjev, zdaj pa že milijon. Kako naj ob tem vzdržujemo kmetije? Na gospodarskih poslopih ima vsak kmet okoli dvesto tisoč kosov opeke, zdaj pa streha vsakemu pušča. Nekdaj je vse to »podpiral« gozd.

Huda kritika obstoječih razmer je povzročila, da so začeli nastajati predlogi, v čem bi morali dopolniti in spremeniti zakon. Nekateri, zlasti zastopniki gozdarskih or-

Slovenija je med najbolj gozdnatimi deželami v Srednji Evropi, zato imata tudi gozdarstvo in lesna industrija bogato tradicijo. Zlasti je pomemben izvoz lesnoindustrijskih izdelkov v zahodne dežele. Dohodke od gozdov pa ima tudi precejšen del kmečkega prebivalstva. Kar 63 % slovenskih gozdov je v zasebni lasti in le 37 % v družbeni. Na splošno so gozdovi zelo razdrobljeni — poprečna gozdna posest obsega le 2,9 ha — a veliko je tudi nekmečkih gozdnih posestnikov; izmed 207.346 lastnikov gozdov jih je 144.981 kmetov. K temu še dodajmo, da posekamo letno v slovenskih gozdnih okoli tri milijone kubičnih metrov lesa.

Gospodarjenje z gozdovi je bilo določeno z zakonom o gozdovih, sprejetim leta 1965. Njegove glavne določbe lahko na kratko opredelimo takole: z vsemi gozdovi ne glede na lastništvo je treba načrtno gospodariti. Osnovo za gospodarjenje pomenijo zaokrožena gozdnogospodarska območja, v katerih gospodarijo enotno gozdna gospodarstva kot podjetja. Z zakonom je bila določena tudi podlaga za ustvarjanje odnosov med gozdnogospodarskimi organizacijami in lastniki gozdov.

ganizacij, trdijo, da izhajajo vsi očitki v glavnem iz tega, ker gozdna gospodarstva niso uveljavila dovolj samoupravnih pravic kmetov. Tudi slovenski izvršni svet meni, da dela v okviru skupnega gospodarjenja največ težav neizdelan sistem soupravljanja gozdnih posestnikov pri upravljanju gozdnih gospodarstev, s tem pa tudi omejene pravice lastnikov gozdov pri prometu z lesom.

samoupravi kmetov določiti večjo pristojnost

Po dosedanjih predlogih bi naj v njihovo pristojnost sodilo zlasti sprejemanje gozdnogospodarskih načrtov, soodločanje o odkupnih cenah lesa, odločanje o nadomestilu za stroške, ki jih imajo gozdna gospodarstva pri gospodarjenju v kmečkih gozdovih, še zlasti pa odločanje o delitvi prigospodarjenih sredstev iz zasebnih gozdov. Takšno soupravljanje bi bila tudi podlaga za smotrnejšo ureditev prometa z lesom.

Ko je skupščina obravnavala ta vprašanja, je sprejela dokument, v katerem poudarja, da sedanja ureditev gospodarjenja z gozdovi in organizacijska delitev na gozdno gospodarska območja pomenita trajno osnovo za nadaljnji razvoj, da pa z zakonom o gozdovih niso rešena vsa vprašanja in da so pglavitni tile problemi: družbeni vpliv na gospodarjenje, financiranje obnove gozdov, samoupravljanje in promet z lesom. Gozdovi so zaradi splošne koristne vloge dobrina splošnega pomena. Tak značaj gozdov zahteva stalno skrb družbe za ohranitev in zboljšanje gozdov.

Jože Župančič

letos slamnikarski jubilej v Domžalah

Ta sestavek bodo gotovo z veseljem in zanimanjem prebrali mnogi naši rojaki in rojakinje v ameriškem vlemestu Chicagu. Naša Gorenjska z Domžalami in Mengšem, pa Moravško dolino in drugimi številnimi kraji te okolice, ima nekaj povezave z oddaljenim Chicagom. Domžale s sosesko in

Chicago slovita zaradi slamnikarstva. O čikaških tovarnah slamnikov so mi pripovedovale nekatere naše izseljenke, ki radi prihajajo v staro domovino na obiske. Tako Tončka Garden, po rodu iz Stare Loke na Gorenjskem, pa Tončka Erdek iz Zasavja — iz Vidma pri Dolu in druge so mi pripovedovale o svoji zaposlitvi v modernih tovarnah ameriških slamnikov v Chicagu.

Kdo je začel naše gorenjske slamnikarje prvi učiti, kako se spletajo slamnate kite za šivanje slamnikov, je težko ugotoviti. Ko sem svoje čase prehodil Domžale z okolico, pa tudi dolgo Moravško dolino in nekatere vasi v zgornjem Zasavju, kjer so spleтали kite že pred več kakor sto leti in jih nato sešivali v slamnike, so mi pripovedovali različne podatke.

Nekateri vedo povedati, da so začeli spleťati kite tuji vojščaki, ki so za časa Napoleona prišli v naše kraje kot okupacijska vojska in so se nato razlezli po gorenjskih vaseh, ko so preganjali rokovnjače. V zimskih večerih so francoski in laški soldati radi posedali med domačini in so jih naučili, kako se pletejo slamnate kite, ki so surovina za slamnike. To znanje so prinesli iz svojih rojstnih krajev.

Drugod so mi celo povedali, da so se nekateri Napoleonovi soldatje umaknili vojaški suknji in so dali slavnemu vojskovodji slovo, ker so se zaljubili v lepa gorenjska dekleta. Postali so dezertjerji in se preoblekli v kmečko obleko. Ostali so na Kranjskem pri tej in oni hiši, domače dekletle so poročili in so si pri nas ustanovili družino.

Menda bo to le res, da so bili med ustanovitelji slamnikarstva v gorenjskem kotu okrog Domžal, Mengša, v Moravški dolini in po zasavskih vaseh okrog Dola in Dolskega Napoleonovi begunci.

Ko so se novi kitarji in slamnikarji pri nas dodobra zakoreninili, so navezali stike z raznimi italijanskimi in tirolskimi kraji, kjer so veliki slamniki del njihove staroslavne narodne noše. Tako je nova slamnikarska obrt začela prinašati v naše kraje dobrodošle zasluzke.

V Domžalah so letos že začeli s pripravi, da proslave 100-letnico obstoja slamnikarstva. Ta številka pa je gotovo pre nizka. V Bleiweisovih Novicah je izšel že leta 1847 dopis, ki prikazuje kitarje in

Samotno znamenje (Foto: J. Zrnec)
Litostrojska koč na Soriški planini — priljubljeno zbirališče izletnikov. Foto: Ančka Tomšič
Kladje nad Radečami Foto: Ančka Tomšič

slamnikarje v Komendi. Takole piše takratni poročevalec pred 121 leti: »Tu v Komendi sploh vse kite za slamnike plete, kar ima prazne roke. Te kite so že takrat izvažali na Tirolsko, kjer so veliki slamniki del njihove nošnje.«

Pisatelj Janez Trdina (1830—1905) omenja v svojem življenjepisu pridne gorenjske slamnikarje. Trdina je o njih lahko pisal, saj je po rodu iz Mengša na Gorenjskem in ko je popisal svoje življenje, je naglasil, da je slamnikarstvo doma v vsej Bistriški dolini, pri tem je mislil na dolino Kamniške Bistrice. Zapisal je tudi tole: »Tu že stoletje pletó kite in delajo slamnike. V Mengšu je vpeljal slamnikarstvo neki vojak, ki se je teh del naučil na Italijanskem.«

Poročila iz sredine druge polovice preteklega stoletja povedo, da je bilo pred sto leti — okrog leta 1870 — v vsem tem okolišu slamnikarstvo precej razvito. V raznih delavnicah okrog v Domžalah in okolici je bilo s slamnikarstvom zaposleno že 300 domačinov. Poročila navajajo, da je takrat delovalo 11 slamnikarskih delavnic in sicer v Domžalah, Kamniku in v Srednjih Jaršah —. Poročilo iz leta 1870 omenja kot slamnikarski kraj tudi vasico Stob pri Domžalah.

Prvotni začetniki slamnikarstva so bili le preprosti ljudje, ki sprva niso uporabljali nobenega stroja. Zanj tudi niso imeli denarja. Živel so le iz rok v usta. Tedaj pa je začel prodirati tuji človek tudi med skromne gorenjske slamnikarje. Tirolci, ki so prihajali sprva v naše kraje po kite le kot kupci in krošnjariji, pa so se postavili že na bolj dobičkanosno podlago. Nabavili so si stroje in se pri nas za stalno naselili. Prvi Tirolci so prišli v Domžale leta 1862, nekaj let pozneje pa so si nabavili stroje in ustanovili tovarno za slamnike. To je bilo leta 1867.

Če prideš danes v Domžale ali v kak drug kraj te okolice, ti bodo stari ljudje radi postregli še z drugimi podatki, ki pojasnjujejo zgodovino slovenskega slamnikarstva. Prav po zaslugi tirolskih priseljencev Stembergerja in Melitzerja, pa tudi Ladstaeterja in Oberwalderja, ki so že leta 1861 postavili temelje modernemu industrijskemu slamnikarstvu, so postale Domžale in njihovi slamniki znani po vsej Avstriji in Evropi.

filatelija

Flora VIII

V maju smo dobili nove znamke z motivi iz našega domačega rastlinskega sveta. Znamke s cvetlicami izidejo vsako drugo leto in je letošnja serija že osma po vrsti. Na letošnjih takšnih znamkah so domača zdravilna zelišča. V seriji »Flora VIII« je šest znamk, in sicer za 50 in 75 par ter za 1,25, 2, 2,50 in 5 din. Cela serija velja 12 din. Vse cvetlice so v naravnih barvah s prijetnim ozadjem.

Na prvi znamki za 50 par je tenkolistna potonika (*Paeonia tenuifolia*), na drugi za 75 par je lapuhov cvet (*Tussilago farfara*), na znamki za 1,25 din je eden izmed prvih spomladanskih glasnikov, to je trobentica, na četrti znamki za 2 din je blagodišeči teloh (*Helleborus odoratus*), na peti znamki za 2,50 din je dišeča vijolica (*Viola odorata*), na zadnji znamki za 5 din pa je velikonočnica (*Anemone pulsatilla*).

Zdravilna zelišča za to serijo je izbral beograjski vseučiliščni profesor dr. Jovan Tucakov. Osnutke za znamke pa sta napravila beograjska likovnika Bojana Spremo in Andrija Milenković.

Znamke je tiskala švicarska tiskarna »Courvoisier« v naravnih barvah in v bakrorezu za globoki tisk v polah po 100 znamk, razen znamke za 5 din, ki jo je tiskala v polah po 25 znamk. Velike so 26 × 36 mm, brez belega roba pa 23 × 33 mm. Zobjane so grebenasto 12.

na kratko od tu in tam

V **Standrežu pri Trstu** so junija letos praznovali stoletnico slovenske čitalnice. Na jubilejnem slavju, ki je bilo zelo obiskano, so gostovali člani ljubljanske opere, ansambel Veseli planšarji in gledališče iz Nove Gorice.

Ormoška vinska klet bo dobila nov sodobno urejen bazen za vino velik 25 × 85 m, ki ga je zgradilo domače gradbeno podjetje.

V **Lenarški občini v Slovenskih goricah** so za letošnji občinski praznik 6. julija obnovili poslopje osnovne šole v Gradišču. Imeli so še več prireditev. Lovske družine so priredile tekmovanje v streljanju na glinaste golobe, mladina pa kolesarske dirke na progi Lenart—Gradišče.

V **Moravskih toplicah v Prekmurju** so izročili namenu nov bazen s 620 kvadratnimi metri površine. Bazen je okrogel, podoben velikanski kadi. Že v prvih dneh je imel veliko kopalcev. Bazen nameravajo urediti tudi za kopanje v zimskih mesecih.

V **Gornji Radgoni** bo tudi letos Pomurski sejem in to v času od 13. do 22. septembra. Na njem bodo sodelovala številna domača podjetja, pa tudi večje število podjetij iz Avstrije. V času Pomurskega sejma, ki ima veliko obiskovalcev od tu in onstran meje, bodo izročili v Radgoni prometu nov most prek Mure. Proslavili bodo tudi stoletnico radenske slatine.

V **Ribnici** so nedavno praznovali 60-letnico ustanovitve prve slovenske Živinorejske zadruge za sivo in rjavo govedo v Sodražici. Zadruga je bila ustanovljena leta 1909. Kmalu so ji sledile še druge: leta 1910 v Ribnici, leta 1913 v Velikih Laščah. Po drugi svetovni vojni pa še zadruge v Dolenji vasi, Jurjevici in drugod. Vse te živinorejske zadruge spadajo danes pod živinorejski odbor pri kmetijski zadrugi Ribnica.

Gasilska zveza Slovenije praznuje letos stoletnico ustanovitve. Ob tem jubileju bodo zaslužni gasilski veterani prejeli spominske diplome.

Metka Vrhunc

trgovina s tujo delovno silo

Veliko povpraševanje po jugoslovanskih delavcih v Zvezni republiki Nemčiji spet mnogim sivi glavo. Pa ne glede na nevarnosti, da se gospodarska situacija ne bo »pregrela«. To pot se je problem pojavil na čisto novem področju. Kot trgovina s tujo delovno silo.

Veliko povpraševanje po delovni sili — predvsem kvalificiranih delavcih za gradbeništvo, je povzročilo razcvet tega mešetarskega posla. Razlikujemo več oblik. V najmilejši obliki je to pridobivanje delavca z zlaganimi obljubami in s kasnejšim plačilom najnižje z nemškimi zakoni zagotovljene plače. Te firme za posredovanje delovne sile jugoslovanskega, nemškega ali drugega porekla, pridobljeno delovno silo »posojajo«, seveda za mnogo večjo ceno, kot jo plačajo delavcu, in pri tem posredništvu z minimalnim naporom vtikajo v žep tudi 100-odstotni dobiček. Znani so še bolj tipični primeri, ko si prisvajajo visoko provizijo za delovno silo, zaposleno ilegalno »na posodo«. Kadar so prizadeti delavci iz Jugoslavije, za te pa večinoma gre, so to delavci, ki pridejo v Nemčijo s turističnim vizumom, brez dovoljenja za bivanje in delo. »Posredniška firma« jih zaposli brez teh dovoljenj tako, da jih posoja za krajši ali daljši čas tretjim firmam. Pri tem »posredniška firma« dejansko na ta način zaposlenim delavcem plačuje sorazmerno velike plače. Tudi po 5 do 7 mark na uro. Dokler plačuje... Pač pa ne odvaža niti predpisanih davkov niti

prispevkov za socialno zavarovanje delavca. Torej proti predpisom. Delavec tega največkrat ne uvidi ali noče uvideti, dokler situacija zanj ne postane kritična. To se običajno zgodi dva ali tri tedne pred potekom njegove turistične vize, ko naenkrat denarja ne dobi več. »Posrednik« je vse dobro premislil! Kdo od teh si bo upal s pritožbo na konzulat ali »Arbeitsamt«? Saj bo le sam padel v kašo, ko se bo pokazalo, da nima urejenih osnovnih, za delo potrebnih dovoljenj in dokumentov. Še bolj tragično je, ko se v primeru bolezni ali nesreče pokaže, da delavci niso zavarovani. Kdo in od kod bo plačal zdravnika in bolnico. Kaj v primeru invalidnosti?

Organi nemških birojev za zaposlovanje in nemških sindikalnih združenj se že dalj časa borijo proti tem pojavom brezobzirnega izkoriščanja lahkovernih delavcev. Nekaj podjetnikov te vrste je že obsojenih in kaznovanih. Nekateri izmed njih so premestili svoje delovanje v druge zahodnoevropske dežele, od koder posel vodijo še naprej.

Kako bi najuspešneje pomagali reševati ta problem?

Gospod Hans Berger, direktor stuttgartskega sindikata za gradbeništvo, se s problemom ukvarja že dalj časa, saj je posebno v Baden Württembergu in posebno v gradbeništvu problem izredno pereč. Razen budnega dela prek tukajšnjih posredovalnic dela vidi g. Berger kot eno osnovnih možnosti v boljši informaciji našega človeka tako še v Jugoslaviji kot tu v Nemčiji, seveda v materinem jeziku, saj le redki nemški jezik zadovoljivo obvladajo. To seveda ni lahko, saj jugoslovanski delavci v ZR Nemčiji nimajo svojega glasila. G. Berger razmišlja o možnosti izdaje posebne brošure v srbohrvaščini, s katero bi sindikat vsakega novega delavca opomnil na vse te nevarnosti.

Drugo, kar bi bilo po mnenju g. Bergerja bistveno, bi bila taka organizacija jugoslovanskih birojev za posredovanje delovne sile v ZRN, da bi se časi čakanja na potrebne dokumente skrajšali na minimum. O problemu nam je nekaj misli povedal še konzul za delovno silo jugoslovanske konzularne pisarne v Stuttgartu Spaso Jakovljević. Problem je konzulatu že dolgo znan in ga je v sodelovanju z nemškimi biroji dela tudi poskušal rešiti. To pa se je pokazalo kot težka naloga, saj to »po-

sredništvo« glede na ekonomski rezultat zadovolji tudi firmo, ki si delavce na ta način sposodi, ne le »posrednika«. Tisti, ki nosi resničen riziko, je delavec sam, ki pa le v redkih, le v najkritičnejših primerih poišče zaščito konzulata.

Konzulat zaščito in pomoč v največ primerih lahko nudi. Praviloma po veljavnih nemških predpisih delodajalec v vsakem primeru nosi riziko za primer bolezni ali nesreče, ne glede na to, da obstoja dogovor o delu na primer le v ustni obliki in ne glede na to, če ima delavec v rokah potrebna dovoljenja za delo ali ne. Le nekdo ga mora na primerno resen način spomniti na to.

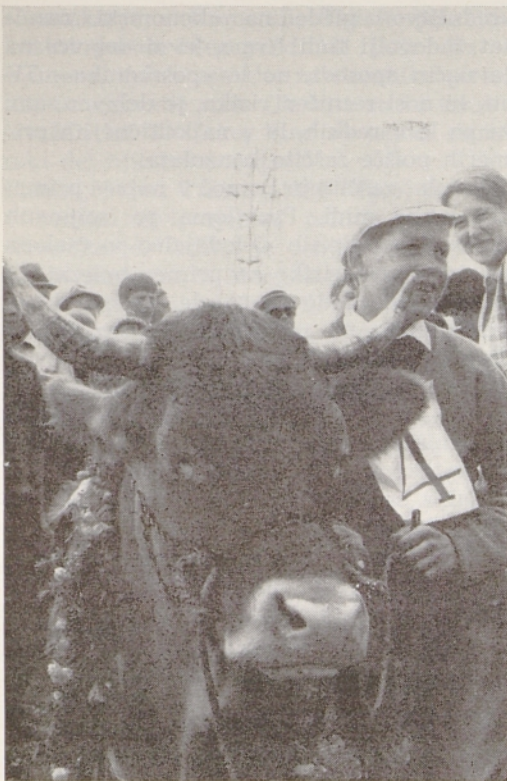
Prav tako ima konzulat na razpolago materialna sredstva za primer nujno potrebne materialne pomoči.

Kljub vsemu temu pa: končen rezultat borbe proti temu nehumanemu izkoriščevalnemu mešetarjenju z delovno silo v 20. stoletju bo odvisen le od delavcev samih. V prvi meri od večje kritičnosti in previdnosti namesto slepega zaupanja v obljube »slučajnih« znancev, ki pridobivajo delovno silo po Jugoslaviji, ali pa jo lovijo in prepričujejo po kolodvorih Münchna, Frankfurta, Stuttgarta in drugih večjih nemških mest.

Mirko Tepavac v Nemčiji

Odnosi z Zvezno republiko Nemčijo postajajo v zadnjih letih vse pomembnejši člen v jugoslovanski zunanji politiki. Ne najmanjšo vlogo imajo pri tem tisoči naših delavcev, ki so zaposleni v tej deželi in katerih delovni in življenjski pogoji so bili do nedavnega vse prej kot rožnati. Šele v zadnjem času so začeli veljati sporazumi o zaposlovanju, o socialnem zavarovanju ter o primeru nezaposlenosti, ki naše delavce vsaj pravno izenačuje z domačimi. Uraden obisk jugoslovanskega zunanjega ministra Mirka Tepavca v Zvezni republiki Nemčiji, na povabilo nemškega zunanjega ministra Willyja Brandta, v dneh od 27. do 29. julija, je imel tako predvsem delovni značaj; pomagal naj bi rešiti še druga sporna vprašanja med obema državama ter utrditi medsebojne odnose.

Obširnejši komentar o tem obisku bomo objavili v prihodnji številki Rodne grude.

Zmagovalca: Tone Slatnar in njegov vol

Ob enajstih so se jezdec in njegovi voli zbrali spodaj na startu, množica gledalcev pa je posedla po pobočju ter nestrpno pričakovala start prvega tekmovalca. Za veselo vzdušje je skrbel harmonikar Franci iz Dvorja pri Cerkljah, no, tisti, ki ste prišli v domovino z letalom na Brnik, ga gotovo poznate. Tudi takrat poskrbi s svojo harmoniko za veselo razpoloženje.

Končno! Prvi tekmovalac je zajezdil vola, starter pa je s prtom dal znak. Vol pa nikamor, oziral se je enkrat po sočni, zeleni travici, drugič spet po množici, ki je spodbujala huje kot na bikoborbah: »Voliček su, su su su,« kar ni mnogo pomagalo. Nekajkrat je skušal zaviti nazaj na pašnik, končno pa ga je jezdecu le uspelo spraviti do napisa cilj, ki je bil pri hotelu. Med volovskimi tekmovalci je bila zastopana celo kravica, ki je na startu tako poskočila, da je bila v nevarnosti vsa volovska čast. No nekje na sredi poti se je naveličala in se tudi ona hrepeneče zazrla v zeleno travico. Upirala se je toliko časa, da je šla zmaga po vodi. Nepričakovano je zmagal mladi planšar Tone Slatnar, ki mu je njegov 680-kilogramski voliček nekaj deset metrov pred ciljem zbežljal. Pognal se je naravnost navkreber skozi cilj in tam obstal. Zmaga! Sledila je slovesna podelitev nagrad, po štiri tisočake je dobilo vseh pet fantičev planšarjev, ki so na dirki jezдили, Tone pa je poleg tega dobil kot zmagovalec še pet jurjev, njegov voliček pa venec okrog vratu. Na lepoto in čast vol ni veliko dal, saj je že takrat, ko so mu venec natikali, hlastnil po zelenju, takoj po vseh ceremonijah pa si je venec privoščil kot kosilo.

Prireditev, edinstvena pri nas, ki spominja na ameriški rodeo, je vzbudila toliko zanimanja, da so jo sklenili Cerkljani drugo leto spet ponoviti.

Janez Zrnc

za ohranitev lepot doline Krke

Idilčne lepote doline reke Krke so v srcih in mislih odnesli s seboj premnogi, ki so iz teh krajev odšli po svetu. In ko se po letih vračajo na obisk, so znova in znova prevzeti nad vsem, kar jim budi mladostne spomine: nad brzicami Krke, mlini ob njej, čeprav že davno ne meljejo več. A čas teče. Z naraščanjem modernizacije so turisti prodrli že v najbolj skrite in samot-

ne koticke naše lepe dežele. Tudi v dolini Krke se število obiskovalcev iz leta v leto veča. Mnogi so kupili posamezne stavbe ob reki in jih preuredili v vikende. V novomeški občini je v dolini reke Krke predvidena gradnja 184 počitniških hišic v devetih zaselkih ob Krki. S tem v zvezi pa je občinska skupščina v prizadevanjih za zaščito kulturnih spomenikov in narave sprejela tri varovalne odloke, ki veljajo za kartuzijo Pleterje z okolico, za okolico Starega gradu in arheološko raziskovalni projekt »Mihovo«. Posebej so zaščitene naravne znamenitosti: brzice Krke nad Žumberkom in Dvorom, jama Luknja, Trška gora, dolina Krke med Mačkovcem in Strugo, park na Otočcu ter gozdovi Portoval, Ragov log in struški gozd.

Počitniške hišice, ki jih bodo zgradili v zaselkih ob Krki, bo mogoče postaviti le, če bodo v skladu s tipično arhitekturo, ki bo usklajena s pokrajino. V načrtu je tudi obnova šestdesetih zidanic na vinorodnih pobočjih. Tako tudi dolina Krke odpira svoje naročje današnjemu času in obenem ohranja idilčne lepote svoje preteklosti.

Mirna dobi novo tovarno

V trebanjski občini so že začeli uresničevati načrt za gradnjo nove tovarne za predelavo krompirja. Tovarno bodo zgradili na Mirni, glavni investitor pa bo ljubljanska tovarna za izdelavo hranil Kolinska. Po predvidenih načrtih bodo v novi tovarni delali krompirjeve kosmiče in krompirjevo moko. Kosmiče bodo prodajali v trgovinah za pripravo krompirjevega pireja. Moka pa bo služila za pripravo kruha in pri izdelavi drugih prehrabnih izdelkov. Tovarna bo za redno obratovanje letno potrebovala 27.000 ton krompirja. Lani so v trebanjski občini imeli štiri tisoč ton tržnih viškov krompirja, pridelali pa so ga nekaj nad 170 stotov na hektar. Za potrebe nove tovarne bo treba povečati površine krompirjevih nasadov v trebanjski, novomeški in grosupeljski občini ter zasaditi najboljše sorte, da se bo povečala višina pridelka na hektar. Nova tovarna, ki bo zaposlila stošestdeset delavcev, pomeni veliko pridobitev za blizu šest tisoč kmečkih gospodarstev s tega področja, kjer je poleg živinoreje prav pridelek krompirja najpomembnejši.

volovske dirke na Krvavcu

Jutro, ki je umilo okoliške gore, je uresničilo željo mnogih, namreč željo po lepem vremenu. Krvavška žičnica, ki sicer ni preveč obremenjena, je tokrat prevažala skupine potnikov, takih v pumparicah in takih, ki so se v hribe odpravili kar v »tamašnih gvantih«. Večina je želela videti edinstveno prireditev, ki jo je organiziralo turistično društvo iz Cerkelj, volovske dirke. Volovske dirke, boste začudeni, saj voli so vendar počasne živali. Res je, vendar je bil prav v tem ves čar dirke, Krvavec se je namreč tresel od smeha.

The 14th picnic in Škofja Loka

This year marked the 14th consecutive 4th of July picnic for the »Slovenska Izseljenska Matica«, or for the Slovenian nationals living abroad. It is also the second time in a row to have been held on the attractive grounds of the Škofja Loka's castle overlooking the countryside below. At 10 AM there was a parade of horse drawn carriages and wagons as well as over 100 persons all made up in the charming dress of the »narodna noša«, or the folk costumes from Gorenjska, Bela krajina and Dolenjska. Some of the guests rode in the parade on the wagons through the old town which by the way will in 1973 celebrate its 1000 birthday, yes, one thousand! On the castle's grounds the town's band played a march for the welcoming guests and words of welcome were expressed by the town Major, Mr. Zdravko Krvina and the President of Izseljenska Matica, Mr. Franc Pirkovič.

Thereafter the program was rich with vocal ensembles, bands, quartets, quintets, banjo orchestra and national groups all in costumes of their particular area. It was a pleasure to hear the quire »Zvon«, or the Bell from Heerlen, Holland doing such a fine performance of Slovenian songs from

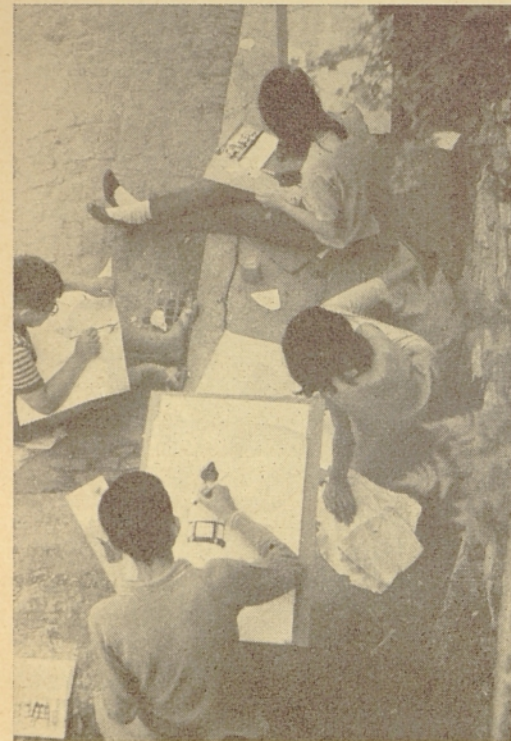
We were happily surprised to meet so many compatriots from all over the world taking part in the big emigrant meeting at the Castle of Škofja Loka on the 4th July this year. The meeting has become a traditional performance and has been organized for the 14th time this year.

men and women living so far from their native land. All of this was taken down by the TV crew from TV Ljubljana which was televised over the air the following day.

Though there people visiting their homeland from Austrija, Italy, Germany, France, Holland, South America, East and West coast of US and Canada, the accent this year was focussed on the Slovenians living in Australia. Though all of the guests were of a big heart and a cheerful smile the heart that Mr. Matija Okorn from Sydney, Australia won at an »auction«, to be taken home with him was a special heart. Over two feet in size which baked for over 26 hours and prepared in the special process which is unique to this are and known as »dražgoški kruhek«, or the Dražgoše biscuit. One may eat it, or keep it as it is for years to come without spoiling. And while we are speaking of something to eat there was plenty of that on hand too; like the young suckling broiled pigs and chickens, »ajmoht in žganci«, ražnjiči, čevapčiči, the one and only »kranjska klobasa«, and many other specialties with a selection of wine and beer to gladden the thirst, or just to be able to keep up with fast pace of the polka tunes by the popular Slak orchestra.

Quite a number of those present here on this day have visited their loved ones a number of times, like Mrs. Albina Novak from Chicago, the 13th time since the end of the second W. W. Others, like Mr. Janez Petrič from Cleveland visited for the first time after 47 years! What does he think about it? »I was surprised beyond imagination of the progress made to the days when I left long ago.« And Mr. Emil Semolič from Buenos Aires also payed his first visit after 43 years. Oddly enough, however, some who were relatively neighbors in their present country and city met and came to know each other here at the picnic, and will perhaps remain close friends. Many talked and exchanged about their experiences abroad while others danced and all satisfied by the warm sunny day, though in the late afternoon a brief thunder shower freshened up the air; so what is a picnic, a real picnic, without a thunder shower where five people, and if four are girls, or as the case may be, hug under one umbrella.

Miha Cerar

A Floating Exhibition Through the Countries of Latin America

Seven luxurious passenger ships belonging to the firm Jadranska linijska plovidba in Rijeka have already obtained contracts for the whole of next year. The ships Istra and Dalmacija are hired by union of tourist agencies of France and USA for the next three years. They will sail in the Caribbean until May and then in the Mediterranean Seas up to the end of the year. The Jadranska linijska plovidba managed to single a most interesting and economically very important job for the ship Liburnija. In the middle of September the ship will sail for a five months voyage around the countries of Latin America. The ship will be turned into a floating display exhibiting the products of eighty Yugoslav firms, which want to strengthen their trade with those parts of the world. The luxurious ship Jedinstvo has been hired by the Italian Travel Agency from Naples. The ship will sail as far as the West Africa Coast and then maintain the ordinary line between Venice and Greece with many Yugoslav ports.

Napoleon at Vogersko

It was a great sensation, when the French emperor Napoleon suddenly appeared at Vogersko, the friendly little place in the lower part of the Vipavska dolina. In fact this was the Italian actor, Carlo Palmucci from Rome, who is very similar to the French Emperor, Napoleon. Carlo Palmucci is going to act in a new television film which is going to be shot partly in Yugoslavia. The film producers spent many busy days at the beautiful baroque castle of the 18th century at Vogersko. The producers found the castle most suitable for the shooting of the television film representing Napoleon and his age. The film has been made for the 200th anniversary of Napoleon's birth this year

Over two hundred students from all over the country visited the Mala Groharjeva slikarska kolonija at Škofja Loka in June this year. Many of the young artists took the advantage of the occasion and made some lovely paintings of the ancient castle and the picturesque town of Škofja Loka.

and will be produced by French television in collaboration with the television companies of Italy, Switzerland, Canada and Belgium. The film tells the story of a Napoleonic soldier who wrote about his life when he returned home. The part of the soldier is acted by the French movie and theatre actor, Henry Lambert. Other parts in the film will be played by five French, eight Italian and fifty Yugoslav actors. There will be also a number of mute persons as horse-soldiers from Požarevac in Serbia and soldiers from Vipava. The Zagreb firm, Jadran film will collaborate in the technical arrangements.

As well as at Vogersko the film will be also shot in the Trnovski gozd, in Zagreb, Sisak, Delnice and Varaždin. The film will be called »Je an Roch Coignet« and will represent the whole of the Napoleonic age including all the historical battles and campaigns. Television is going to show the film in six episodes.

407 Million Dollars for our Ships

According to contracts already signed, Yugoslav shipbuilding yards will have exported 75 ships by the end of 1971. The total value of the exports will be about 407 million dollars. From the information we obtained at the Chamber of Commerce, Yugoslav ship building yards will export about 28 ships worth 104 million dollars this year. Eight will be exported to the Soviet Union, six to India, another six to Panama, three to Great Britain, two to Norway, two to Turkey and one to Finland. Some of the contracts have already been completed. Next year Yugoslav yards will export another 29 ships of 495,000 BRT, and in 1971 a further eighteen ships worth 119 million dollars.

Festival of Slovenian Pop-songs

The festival of Slovenian pop-song took place in June in Ljubljana. This festival took place in Tivoli Hall for two evenings. This year other republics and other countries participated in the competition. In previous years only the Slovenian artists performed for the festival. Each singer was required to sing two songs, the first was a popular Slovenian song sung in his native tongue. The second song was a tune most popular in his own country. Altho-

ugh this was a Slovenian festival the audience enjoyed listening to song in French, German, English, Serbian and Czechoslovakian sung by the following famous performers: Marcela Leiferova, Jack Grunski, Petra Pascal, Jacques Raymond, Bobo Stefanović, Zdenka Vučković, Džimi Stanić and the group Kornj. The singers were judged by professional musicians as well as newspaper readers from other parts of Slovenia.

The professional musicians awarded the first prize to Mojmir Sepe, the composer of the song »Zakaj tvoj dom«, which was sung by Jožica Svete. The song »Maček v žaklju«, composed by Jože Privšek and sung by the group Bele vrane shared the first and the second prize with the song »Neizpeta melodija«, composed by Damian Tozon and sung by the same group. These prizes were awarded by the judges from the audience. The performance was excellent.

»Slovenian Park« in France

This year is the 25th anniversary when the Nazis changed the quiet little French town of Saint Marie Aux Mines into a concentration camp. Many European survivors participated in the commemoration of this date. There were many Slovenians among the prisoners brought from Dachau to Saint Marie Aux Mines. The prisoners worked strenuously in the building of the tunnel under the Vogezi. Many of them did not live to see the liberty as a result of torture, starvation and the unhuman conditions. In spite of the Nazi wish to annihilate all, a few did endure their brutal treatment and returned to their native countries. They will never forget the kindness and the sympathy the inhabitants of Saint Marie Aux Mines offered to them. To show their appreciation, for the moral and material help of the inhabitants during the Second World War, the survivors took up a collection and purchased a monument, built by a well known Slovenian sculptor, Janez Keržič. The commemoration took place on the 22nd of June at which time they unveiled the statue and placed it in the park across from the town's theatre. This park is now called the Slovenski park. After the unveiling the mayor of the town invited them to the

town hall. The Slovenian representatives presented him with a statue and plaques — the presents of the Ljubljana municipal government.

By a strange coincidence, in a Slovenian town Tržič some French prisoners, who were tortured by the Nazis, built a tunnel in Ljubelj in Gorenjska during the War. As a result of this coincidence there is a lasting friendship between the Slovenian town Tržič and the French town Saint Marie Aux Mines.

The Gold of Yugoslavia Create a Great Interest

In June, for the first time after the War, the Yugoslav bank began to sell gold and silver coins. Because of the great interest in purchasing the gold coins the bank has limited the number sold to each person in the first series. So one could buy one gold coin 500 dinars worth or two gold coins, each worth two hundred dinars, or three gold coins, one hundred dinars worth each, plus two silver coins. At a later date three gold coins, one hundred dinars worth gold and silver coins, which may be purchased. In the series there are six coins — four gold and two silver coins. The nominal worth of the gold coins is one thousand, five hundred, two hundred and one hundred dinars, and the silver coins are worth fifty and twenty dinars. The value of the series amounts to 6,346 dinars and is set in a velvet case.

The coins are made in Arezzo in Italy. In the future about ten thousand collections of gold coins and one hundred thousand collections of silver coins will be coined. In order to manufacture the gold coins 2,800 kg gold will be needed, and for silver coins 2,900 kg of silver is necessary for their production. The first coins were sold only in the National Bank of Ljubljana, Titova 11. Later, the coins will be sold in the banks in Maribor, Celje, Ljubljana, Koper and Nova Gorica.

The first series was sold out in a few days. In a short time another series will be at the disposal of collectors. There is a great interest in the Yugoslav gold and silver coins in foreign countries and abroad. The Yugoslav citizens can buy the gold and silver coins abroad without paying taxes when returning home, but are unable to

take them out of Yugoslavia. The foreign tourists are allowed to bring any sum of gold coins into Yugoslavia, but they must declare the number of coins to the authorities at the frontier. In order to take the gold coins out of Yugoslavia, the tourists will have to show the receipt of the bank the coins were purchased at.

Yugoslav medicine

Among those alive in the world today who have survived heart transplantation operations, there is one Yugoslav boy. The operation was not performed by Yugoslav surgeons, but this in no way detracts from the reputation Yugoslav medicine has won for itself. Its post-war development has been one of the most spectacular in the world among countries which in the last few decades have had to build up a medical service from scratch. According to the latest statistics, there are more than 23,000 doctors (19,876 in 1967), about 2,000 dentists and 4,000 pharmacists, and over 4,500 midwives. The figures on the number of medical graduates emerging from Yugoslav faculties over the last forty years give a clear picture of Yugoslavia as a country where immense efforts have been made, and where the objective of providing trained personnel to operate an efficient public health service has already in the main been achieved.

In the period from 1930 to 1939, 1,761 students graduated from Yugoslav medical schools. Today, almost that number graduate each academic year. In 1967, 1,373 young doctors emerged from the medical faculties in Belgrade, Zagreb, Ljubljana, Sarajevo, Skopje, Rijeka, Novi Sad and Niš. This is an impressive figure for any country, and particularly for a developing one.

Since the war, very large investments have been made, in relation to Yugoslavia's financial resources, in the building of hospitals, health centres, specialist clinics, and other medical institutions. Serving a population of twenty million, there are 3,608 general clinics and 422 specialist ones, 2,500 dental clinics, 442 centres for tuberculosis, 947 gynaecological clinics and advisory centres, 1,050 pediatric clinics and 450 health services for school-age children and young people.

slovenska manjšina

Slovenci, ki živijo v krajih z največkrat že narodnostno mešanim ali še čisto slovenskim prebivalstvom, živijo kot narodnostna (je etnična, ne samo jezikovna!) manjšina v sosednih državah, torej v Italiji, Avstriji in v manjšem številu na Madžarskem. Beseda manjšina je pravzaprav strokovna oznaka, in če jo pripadniki ali politični in kulturni voditelji naših »manjšin« v teh posameznih državah uporabljajo, spomnijo z njo na vse posebnosti življenja takšne »manjšine« ob prebivalstvu tako imenovane »večinske« narodnosti. Beseda opozarja na razmerja med narodnostnimi skupnostmi, na pravice (in dolžnosti?) manjšine ob »večinski« skupnosti in predvsem vsebuje tudi neke vrste dejansko ali položajsko organiziranost v takšni narodnostni (etnični) skupnosti, kjer živijo ljudje blizu skupaj — gre torej zato, da člani te skupine niso posamično raztreseni po vsej Italiji ali po vsej Avstriji! Toda oni so manjšina — v državi, v kateri živijo.

Za nas pa niso manjšina. So del naše narodne skupnosti, v preteklosti in danes so živeli z vsem narodom in skupaj z njim tudi ustvarjali oziroma usmerjali njegovo kulturo. To pa nam je vse premalo v zavesti. Če dobi pomembno nagrado tržaški pisatelj, se zavedamo, kaj to priznanje pomeni? Kaj pomeni njegovo delo? Da nam pripoveduje, da nas opozarja, naj gledamo na to delo in na vse naše ljudi tam zunaj kot na del narodne celote in da jo moramo tako tudi imenovati!

Kajti tudi besede in poimenovanja lahko »padajo trdo« in lahko spodbujajo in zavezujejo — ali pa odbijajo. Izdajajo lahko gledišča ljudi, ki živijo navidez varno in predvsem, neogroženo življenje v središču, ne da bi se jim zdelo potrebno, da zaobjamejo v svoji zavesti ali da se menijo za celoto, pa čeprav ne preveč številnega naroda. S trdim in ne domišljenim poimenovanjem lahko pokažemo malomaren in nebrizen odnos do našega sveta tam zunaj — in s tem pomagamo, da se jih še več in še hitreje obrne k pogosto le navidez mogočnejšemu tujemu svetu. Rekli boste, da beseda nima te moči. Beseda sama je res nima. A če je del vsega našega poimevalnega sistema, če je nasledek naših gledišč in ravnanja, potem seveda ni tako zelo

nepomembna — in zato tudi ni tako zelo vseeno, kako stvari poimenujemo.

Ali bi potem mi ne smeli govoriti o manjšini oziroma o manjšinah? Seveda — a le, kadar gre za strokovna vprašanja in kadar govorimo o posebnem položaju teh manjšin do večinskega prebivalstva in njegove države. Tako seveda tudi zamejci. Drugače pa, kadar govorimo vsi skupaj o njihovem razmerju do Slovencev v mejah Slovenije: takrat so ali slovenska skupnost ali Slovenci na Tržaškem, Koroškem in podobno. Takšno poimenovanje pa vsebuje ob narodnostni lahko tudi zametek politične orientacije (programa?), zato se na Tržaškem tako imenuje tudi ena od slovenskih političnih skupin. Mislim, da to poimenovanje v posebnem zveze slovenska skupnost pomensko ne obremeni v toliki meri — tako pravimo strokovno, kadar govorimo o pomenih besede — da bi ne bilo mogoče uporabiti poimenovanja še v splošnem, to se pravi: za vse pripadnike narodnostne skupine.

Da ta vprašanja niso čisto brez pomena, kažejo na primer razprave v rimskem parlamentu, ko je šlo pred nedavnim za uporabo materinega jezika v sodstvu. Predlog, ki je govoril o pravicah etnične skupine, je parlament zavrnil in se oregel za možnosti pravice jezikovne skupine. Tu naj pokažem le pojma in spomnim na njuno pomembnost — stvar druge razprave pa bi bila razkriti, kaj pomenita in zakaj je zveza jezikovna skupina manj »nevarna« od etnične skupine. Tam, kjer se jezik uporablja kot sredstvo najbolj preprostega, vsakdanjega sporazumevanja, se še ne more govoriti o zavesti in o jeziku kot o izrazu te zavesti.

Tudi v našem časopisju je videti, kako se spreminja naše razmerje do slovenskih skupnosti za mejo: videti preprosto iz načina poimenovanja, iz občutljivosti v uporabi posameznih besed in zvez. Ob tem pa je videti v tem trenutku veljavno splošno politično in zasebno novinarjevo naravnost do teh vprašanj.

Morala bi spregovoriti še o vprašanih krajevno političnih oznak. Nisem namreč čisto prepričana, da je prav, če se primerja avtomatično: *dežela*, *pokrajina* z ozemljem države, ki zajema več dežel. Vem, tu ne gre samo za poimenovanje, gre za širša vprašanja ureditve in gledanj. Ali ustreza pojmu zvezne dežele v sosednji zvezni republiki pri nas pojem državnega ozemlja, čeravno je to ozemlje kot celota prav tako del enako zvezno urejene države. Kot jezikovni strokovnjak bi želela le, da bi razmislili o teh vprašanih in primerjali tisto, kar se da primerjati. Primerjanje neprimerljivega seveda povzroča možnosti za napačne predstave; ne samo o tujem, marveč predvsem o svojem.

Ob vsem tem seveda razmišljam, komu sem napisala ta razmišljanja. Sebi in prijateljem v pojasnilo? Tistim, ki se ukvarjajo z vprašanji zamejskih Slovencev — ali vsem, ki bodo to brali. Želela bi, da bi me razumeli prav ti poslednji.

Srečala sem znanca, ki ima ugleden položaj in velike naloge. »Vozil sem se,« je rekel, »iz Nemčije. Nemško ne znam prav dobro, pa sem govoril v Avstriji angleško. Mož na črpalki nekje na Koroškem ni znal angleško, pa je spregovoril slovensko. — Ste tu še Slovenci? sem vprašal. Res sem bil presenečen, tega nisem vedel. Več bi bilo treba pisati o tem.«

(Odlomek iz daljšega članka v časopisu Delo)

Breda Pogorelec

Vladimir Kavčič

Seven Lies

The Folk Tale From Slovenia

There was once a mother who had a daughter so lovely that in all the land no man was a match for her. It was small wonder that suitors were always coming to the house, but the mother would tell them, "If you want to marry my daughter, you must go on talking to me until I catch you telling a lie."

In the same neighbourhood lived a gentleman with three servants. One day the servants had to drive three wagons of manure to the fields. Before they set out the oldest said to the others, "Since we shall be driving past the house where that beautiful girl lives, let's see if one of us can talk to her mother until she says, 'That's a lie.'"

The second servant agreed, and so did the youngest, who was thought a fool by the other two. They loaded the manure and drove off, the oldest going first. When he came past the girl's mother working in the meadow he greeted her.

"Good morning to you, mother! What are you doing?"

"Weeding cabbages," she said.

The servant could think of nothing to say to that, so he waved his whip and drove off.

When the second servant drew opposite he too greeted the woman.

"Good day to you, mother! What is it you're doing?"

"Weeding cabbages," she answered.

After this reply the second servant was at a loss for words, so he whipped his horse and drove away.

Finally the youngest servant drew up with his greeting.

"God give you good morning, mother! What are you doing?"

"Weeding cabbages," said the woman, as before.

"We've harvested nine whole tubs full long ago," the young man announced.

"That's good," answered the woman.

"No, it isn't, because they all rotted."

"That's too bad," said the woman.

"Well, not so bad," the servant commented, "because we carted the spoiled cabbages into a field and from them an enormous oak tree grew up."

"That's good thing."

"No, it wasn't, for the oak tree was all hollow."

"That's too bad," remarked the woman.

"Turns out it wasn't all that bad because the tree was full of honey," replied the servant.

"Well, that's good," said the woman.

"Not so good. A bear came along and ate up every last bit of honey."

"What a shame."

"Then again it isn't," the servant replied smartly. "We managed to squeeze nine tubs of honey from the bear."

"That is an outright lie," the woman burst out, and then bit her tongue; but it was too late, the words were out.

So it was that the youngest servant won himself a lovely bride, even though people had thought him a fool.

(The Tale is from the book »The Golden Bird«. Published by »The World Publishing Company, Cleveland and New York«.)

Vladimir Kavčič

Sedem laži

Slovenska narodna pravljica

Neka mati je imela lepo hčer, da ji v vsem kraju ni bilo enake. Zato ni bilo čudno, da so snubiči kar trumoma v ogleda hodili.

Mati pa je rekla:

»Kdor hoče dobiti mojo hčer, mora tako dolgo z menoj govoriti, da bom rekla: 'To je laž'.«

V soseščini pa je živel gospod, ki je imel tri hlapce. Najmlajšega med njimi sta druga dva imela za bedaka.

Nekoč se je zgodilo, da bi morali ti trije hlapci tri voze gnoja peljati mimo hiše, v kateri je živela mati z lepo hčerjo. Zjutraj, preden so šli na delo, je rekel najstarejši hlapec:

»Danes bomo gnoj peljali mimo tiste ženske. Govorili bomo z njo in jo pripravili, da bo rekla: 'To je laž'.«

Celo najmlajši se je ponudil, da bo tudi on govoril z njo, a sta ga druga dva kar prešlišala. Naložili so gnoj in odpeljali. Najprej seveda najstarejši. Pripeljal je mimo ženske, ki je bila na njivi.

»Dobro jutro Bog daj, mati! Kaj pa delate, mati?«

»Zelje plevem,« je rekla ženska.

Zdaj hlapec ni več vedel, kaj bi še govoril. Počil je z bičem in pognal konja.

Mimo je pripeljal srednji hlapec. Tudi on je pozdravil:

»Dobro jutro Bog daj, mati! Kaj pa delate, mati?«

»Zelje plevem,« mu je odgovorila.

Tudi srednji ni več vedel, kaj bi še govoril, da bi mu ženska rekla: To je laž. Ošvrknil je konja in pognal voz naprej.

Zdaj je pripeljal mimo najmlajši hlapec in pozdravil:

»Dobro jutro Bog daj, mati! Kaj pa delate, mati?«

»Zelje plevem,« mu je odgovorila ženska.

»Mi smo ga že zdavnaj devet kadi narezali,« ji je vrnil hlapec.

»To je dobro,« je rekla žena.

»Ni dobro, ker nam je vse segnilo.«

»To je slabo,« je rekla žena.

»Ni slabo,« je zavrnil hlapec. »Zvozili smo ga na njivo in iz njega je zraslo debelo hrastje.«

»To je dobro.«

»Ni dobro, hrastje je bilo vse votlo.«

»To je slabo,« je rekla ženska.

»Ni slabo, ker je bilo polno medu.«

»To je dobro,« je rekla ženska.

»Ni dobro. Prišel je medved in vsega pojedel.«

»Tò je slabo.«

»Ni slabo,« se je zarežal hlapec. »Ujeli smo medveda, pa smo iz njega devet kadi medu iztisnili.«

»To je sakramenska laž!« je vzkliknila in se takoj zatem že ugriznila za jezik. To pa seveda ni več pomagalo.

Tako je najmlajši hlapec dobil najlepšo nevesto, čeprav sta ga starejša dva imela za bedaka.

Une exposition flottante dans les pays de l'Amérique Latine

Sept paquebots luxueux de la »Jadranska linijska plovidba« (Navigation de ligne Adriatique) de Rijeka, qui forment la partie internationale de la flotte de cette entreprise de bateaux, ont du travail assuré pour toute l'année prochaine. Les paquebots Istra et Dalmacija ont été loués pour les trois prochaines années par l'Union des Agences touristiques de France et des U. S. A. Jusqu'en mai, ils circuleront chaque année dans la mer des Caraïbes, puis dans la Méditerranée.

Pour le ferry-boat Liburnija, on a trouvé une occupation extrêmement atrayante et d'un très bon rapport pour l'économie. A la mi-novembre, le bateau partira pour un voyage de cinq mois dans les pays de l'Amérique Latine. Il sera transformé en une exposition flottante des produits de quatre-vingts entreprises yougoslaves, qui désirent renforcer l'échange des marchandises avec ce marché intéressant. Le paquebot de luxe Jedinstvo (Unité) a été lui aussi loué par une agence de voyages italienne de Naples. Il naviguera jusqu'à la côte occidentale de l'Afrique. Plus tard, il entretiendra une ligne régulière entre Venise et la Grèce et reliera plusieurs ports adriatiques yougoslaves.

Napoléon à Vogrsko

Ce fut une sensation lorsqu'à Vogrsko, localité agréable dans la vallée inférieure de la Vipava, parut soudain l'empereur français Napoléon, tout à coup ressuscité. En réalité, il s'agissait là de l'acteur italien Carlo Palmucci de Rome, que le jury avait choisi, parce qu'il ressemblait beaucoup à l'empereur, pour interpréter celui-ci dans un nouveau film télévisé. Le château baroque du 18e siècle à Vogrsko fut pendant plusieurs jours le théâtre de scènes intéressantes. On y tournait un film télévisé de la période napoléonienne, qui sera présenté pour le bicentenaire de la naissance de Napoléon, que l'on célèbre cette année. Le film a été préparé par la télévision française avec la collaboration des entreprises de télévision d'Italie, de Suisse, du Canada et de la Belgique. Le film relate l'histoire d'un soldat de Napoléon, écrite par celui-ci à son retour dans son pays natal. Le rôle principal du soldat est joué par

l'acteur français Henry Lambert. Dans ce film il y a cinq acteurs français, huit italiens et cinquante yougoslaves. Comme figurants ont collaboré les cavaliers de Požarevac en Serbie et les soldats de Vipava. Les services techniques ont été fournis par l'entreprise de Zagreb, Jadran film.

A côté de Vogrsko, le film a été tourné encore dans la forêt de Trnovo, à Zagreb, Sisak, près de Delnice et à Varaždin. Le titre du film est »Jean Roch Coignet«. Il présentera toute la période napoléonienne, donc aussi les batailles historiques qu'il a menées. Le film sera présenté à la télévision en six épisodes.

Les habitants de la Slovénie

A la fin de mars dernier, on a dénombré en Slovénie 1.700.000 habitants. Ljubljana a 208.000 habitants. La plus grande commune est celle de Maribor, qui compte 173.000 habitants et les plus petites sont celles de Metlika et de Dravograd, qui comptent moins de 10.000 habitants. En Slovénie, il n'y a plus que 24,3 % de population agraire, ce qui est le pourcentage le plus faible parmi toutes les républiques de l'Etat yougoslave.

Le festival de la chanson slovène

En juin eut lieu à Ljubljana le Festival de la chanson slovène. Les chansons se succédèrent devant les auditeurs dans la salle du Tivoli en deux soirées. La manifestation fut à un niveau élevé. A côté des bonnes compositions présentées par les chanteurs du pays pour le choix des meilleures, la manifestation fut rehaussée aussi pour la première fois par les chanteurs des autres républiques yougoslaves et de l'étranger. Dans la seconde partie de la première soirée, chacun d'entre eux présenta deux compositions hors concours: une chanson slovène bien connue et une autre chanson la plus en vogue de son répertoire chez lui. Les chansons slovènes étaient chantées dans la langue du chanteur et ainsi nous avons entendu nos chansons en serbo-croate, en allemand, en slovaque, en anglais et en français. Les chanteurs furent Marcela Leiferova, Jack Grunski, Petra Pascal, Jacques Raymond, Bobo Stefanović, Zdenka Vučković, Džimi Stanić et le groupe Karni. A côté du jury profession-

nel, les chansons slovènes furent évaluées par six jurys, qui votèrent dans les différentes rédactions des journaux et des revues en diverses localités de la Slovénie. Le premier prix du jury professionnel fut attribué au compositeur Mojmir Sepe pour sa chanson »Pourquoi ta maison«, chantée par Jožica Svete. Le deuxième prix fut décerné à Jože Privšek pour sa chanson »Une poussière d'or dans les yeux«, chantée par Elda Viler, et le troisième prix à Saša Pirc pour sa chanson »Marque«, interprétée par les Jeunes lions. Le prix pour le meilleur texte fut décerné au poète Miroslav Košuta pour la chanson »Une poussière d'or dans les yeux«. Les membres des jurys des six rédactions des journaux et stations de radio slovènes ont donné le plus de voix aux compositions de Jože Privšek »Le chat en poche«, présentée par l'ensemble des Merles blancs et de Damjan Tozon »La mélodie inachevée«. Les deux chansons se partagèrent le premier et le deuxième prix des auditeurs. Le troisième prix fut décerné ex-aequo à la composition de Jure Robežnik »Au sommet du gratte-ciel« et à celle de Damjan Tozon »Partout je me sens bien«, chantées par les Merles blancs et Alenka Pinterič.

Un »parc slovène« en France

A l'occasion du 25e anniversaire du jour où les nazis ont transformé la paisible petite ville française de Sainte-Marie-aux-Mines en Alsace en un camp de concentration nazi, les anciens internés se sont réunis là pour une belle solennité commémorative. Parmi les internés qui furent amenés alors du camp de Dachau dans cette ville, pour y travailler durement à la construction d'un tunnel sous les Vosges, la plupart étaient Slovènes. A cause des souffrances, de la faim, des tortures et des meurtres, beaucoup d'entre eux succombèrent. Quelques-uns revinrent cependant et ceux-là n'oublieront jamais ces jours amers, mais ils n'oublieront pas non plus la chaude sympathie et l'aide des habitants de cette localité alsacienne. Pour s'acquitter au moins en partie de l'aide morale et matérielle des habitants de cette ville durant l'occupation et pour rendre hommage au souvenir des camarades morts, les anciens internés ont solennellement inauguré le dimanche 22 juin

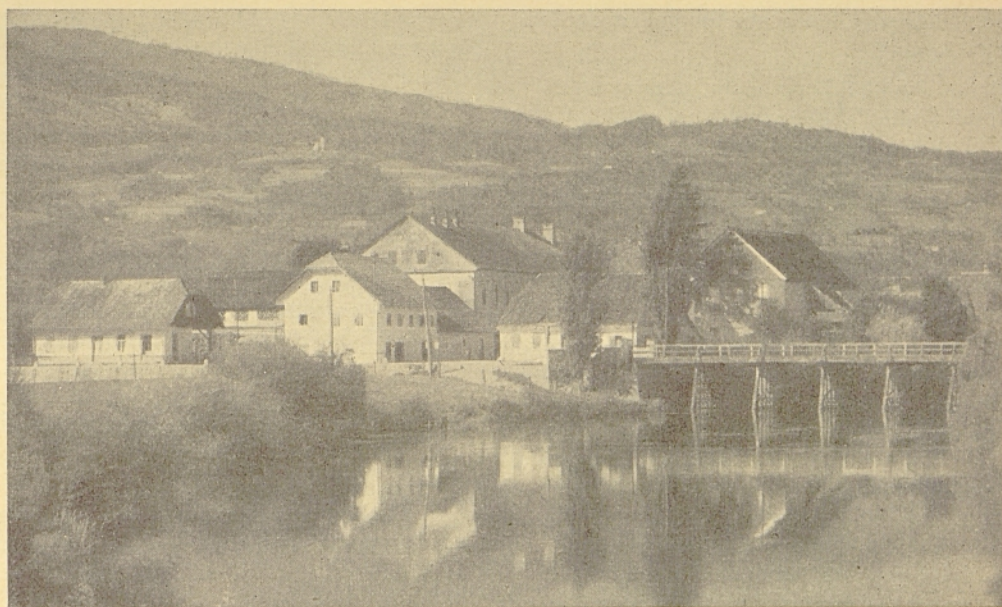
un monument qu'ils ont acheté au sculpteur slovène Janez Keržič. Le monument a été érigé en face du Théâtre municipal dans le parc central, qui a reçu le nom de Parc Slovène. Après la solennité il y eut une réception à la Mairie, où les internés slovènes survivants ont remercié les citoyens plus âgés réunis là pour leur aide dans les jours difficiles. En souvenir ils leur ont offert la statue du Clandestin et des plaquettes — présent de l'Assemblée de la Ville de Ljubljana. La majorité des internés de Sainte-Marie-aux-Mines étaient précisément de Ljubljana.

La ville de Sainte-Marie-aux-Mines est jumelée à Tržič en Haute Carniole. Durant la guerre, comme les habitants de cette ville alsacienne, les habitants de Tržič ont en effet aidé les internés français au Ljubelj, où ils creusaient un tunnel.

Un grand intérêt pour les pièces d'or yougoslaves

En juin, les centrales de la Banque Nationale ont commencé à vendre les premières pièces d'or et d'argent yougoslaves d'après-guerre. A cause de l'intérêt extraordinaire suscité par cette vente, la Banque Nationale a dû limiter celle-ci au premier envoi. Ainsi, un acheteur n'a pu acquérir qu'une pièce d'or de 500 dinars de valeur nominale ou deux pièces d'or de 200 dinars ou trois de 100 dinars et au maximum deux pièces d'argent. Plus tard, selon les assurances données par la Banque Nationale, cette limitation sera supprimée. La série comprend 6 pièces — quatre pièces d'or et deux d'argent. La valeur nominale des pièces d'or est de 1000, 500, 200 et 100 dinars, celle des pièces d'argent de 50 et de 20 dinars. Le prix de vente de la série entière, placée dans un étui élégant, garni de velours, sera de 6.346 dinars.

Les pièces jubilaires sont frappées à Arezzo en Italie. On prévoit qu'on exécutera au maximum dix mille collections de pièces d'or jubilaires et cent mille jeux de pièces d'argent jubilaires. Pour les pièces d'or on utilisera 2.800 kg d'or et pour les pièces d'argent, 2.900 kg d'argent. En Yougoslavie, les pièces seront vendues par les centrales de la Banque Nationale et, à l'étranger, par la firme spécialisée «Numismatica Italiana». Les premières pièces ont été mises en vente seulement à Ljub-

Kostanjevica na Krki

ljana, à la centrale de la Banque Nationale, Route Tito 11. Plus tard, il sera possible de les acheter toute l'année aussi auprès des banques d'affaires à Maribor, Celje, Ljubljana, Koper et Nova Gorica. Pour les acheteurs en Yougoslavie on a prévu les quantités de 800 kg de pièces d'or et 1.500 kg de pièces d'argent.

La première quantité des pièces d'or et d'argent a été vendue en quelques jours. Sous peu il y aura de nouveaux envois. Un grand intérêt règne aussi à l'étranger pour les pièces d'or. Nos citoyens peuvent acheter des pièces d'or aussi à l'étranger et les apporter dans le pays, sans avoir à payer de droits d'entrée. Mais ils ne devront pas sortir ces pièces d'or du pays par la suite. Les étrangers peuvent apporter chez nous des pièces d'or sans limitation, mais ils doivent les déclarer à la douane. Si, par contre, ils emportent des pièces d'or de notre pays, ils doivent montrer le reçu de la banque, auprès de laquelle ils les ont achetées. Ces mesures ont pour but de prévenir les diverses spéculations possibles.

Un centre touristique alpin

A Bovec on institua récemment un consortium pour l'édification d'un Centre touristique alpin dans la Vallée Supérieure de

la Soča. En font partie jusqu'ici diverses entreprises de Nova Gorica, Tolmin, Ajdovščina, Idrija et Rijeka. Ces entreprises recueilleront les ressources pour commencer à réaliser le projet qui encouragera fortement le développement économique et touristique de la région de Tolmin.

La réalisation du projet durera plusieurs années, le projet sera financé par les crédits des banques du pays et de l'étranger ou des associés. A Bovec on construira de nouveaux hôtels et divers ouvrages pour la récréation et la vie de société, et sur le Kanin un système de téléphériques, de pistes de ski et d'autres ouvrages.

Si les crédits étrangers faisaient défaut, le projet serait réalisé avec l'argent des entreprises slovènes intéressées. La documentation technique détaillée est effectuée par l'Institut d'urbanisme de Slovénie.

Idrija — la mine la plus Ancienne de Yougoslavie

La mine de mercure d'Idrija est la plus ancienne entreprise minière de Yougoslavie. Elle s'occupe de l'extraction du minerai de mercure et du mercure, elle exécute aussi des composés de mercure. L'entreprise emploie 1280 personnes. La majeure partie de la production est destinée à l'exportation.

Exposición flotante por los países de América Latina

Siete lujosos barcos de pasajeros de la línea de navegación Jadran de Reka, tienen trabajo asegurado para todo el año próximo.

Los barcos Istra y Dalmacija fueron alquilados por la Unión de agencias turísticas de Francia y E. E. U. U.. Hasta mayo recorrerán, cada año, el mar Caribe y luego el Mediterráneo.

Para el barco Liburnija han encontrado un trabajo muy atractivo y, al mismo tiempo, conveniente. A mediados de noviembre el barco partirá en un viaje de cinco meses por países de América Latina. Convertido será en una exposición flotante de productos de ochenta empresas yugoslavas que desean fortalecer el intercambio comercial con este interesante mercado.

El barco de lujo Jedinstvo ha sido alquilado por una agencia italiana de viajes de Nápoles. Navegará por la costa de África Occidental.

Napoleón en Vogrsko

Fue realmente sensacional, cuando en Vogrsko, un amable lugar en la llanura de Vipava, sorpresivamente apareció Napoleón. En realidad fue el actor italiano Carlo Palmucci de Roma, el cual fue elegido por el jurado, debido a su gran parecido con el César francés, para interpretar este rol en un film para la televisión.

Este actor fue, por varios días, el centro de atención en Vogrsko. Allí fue filmada la película para la televisión sobre le época de Napoleón en homenaje a los doscientos años del nacimiento del César que se cumplen este año. La película fue preparada por la televisión francesa en cooperación con empresas televisivas de Italia, Suiza, Canadá y Bélgica.

El motivo central del film es la historia de un soldado de Napoleón. El papel principal del soldado es interpretado por el actor francés de cine y teatro, Henry Lambert. En el film actúan cinco franceses, ocho italianos y cincuenta actores yugoslavos. Colaboraron también soldados de Požarevac, Serbia y Vipava. Los trabajos técnicos fueron realizados por la empresa de Zagreb, Jadran film.

La película fue filmada, aparte de en Vogrsko, en los bosques de Trnovski, en Zagreb, Sisak y en Varaždin. Llevará el título «Je an Roch Coignet». Mostrará toda la época de Napoleón y todas las batallas históricas que dirigió. En la televisión será presentada en seis actos.

Los habitantes de Eslovenia

A fines de marzo, Eslovenia contaba con 1.700.000 habitantes. Ljubljana tiene 218.000 habitantes. Entre las comunas, la más poblada es la de Maribor que cuenta con 173.000 habitantes y las menos pobladas, las de Metlika y Dravograd que tienen menos de 10.000 habitantes.

La población campesina en Eslovenia representa 24.3 % que es el menor porcentaje en relación con las restantes repúblicas yugoslavas.

Festival de la canción eslovena

En junio tuvo lugar en Ljubljana, en la sala Tivoli el festival de la canción eslovena que duró dos noches. El festival alcanzó un alto nivel. Junto a las buenas canciones que fueron presentadas por cantantes eslovenos para la elección de las mejores, por primera vez, actuaron intérpretes de otras repúblicas yugoslavas y del extranjero. Cada uno de ellos, en la segunda parte del programa y fuera de concurso, interpretó dos composiciones: una de entre las ya conocidas eslovenas y otra que es la más popular de su repertorio en su país. Las canciones eslovenas las interpretaron en su lengua nativa y así pudimos escuchar nuestras canciones en serbiocroata, alemán, inglés, etc.

Las canciones eslovenas fueron calificadas por un jurado especial y por seis jurados más que votaron en distintas redacciones de diarios y revistas en diferentes lugares de Eslovenia.

El primer premio del jurado especial fue adjudicado al compositor Mojmir Sepe para la canción «Zakaj tvoj dom» (Por que tu hogar), que interpretó Jožica Svete. El segundo premio lo recibió Jože Privšek para la canción «Zlati prah v očeh» (Polvo dorado en los ojos) que interpretó Elda Viler y el tercer premio lo recibió Saša Pirc para la canción «Zaznamovan» (Mar-

cado) que fue interpretada por el conjunto Mladi Levi.

El premio para le mejor letra lo recibió Miroslav Košuta.

407 millones de dólares para nuestros astilleros

Los astilleros yugoslavos exportarán hasta fines del año 1971, 75 barcos en un valor total de 407 millones de dólares.

Según las últimas informaciones, nuestros astilleros, este año, entregarán a compradores extranjeros 28 barcos con un valor aproximado de 104 millones de dólares. Ocho serán entregados a la Unión Soviética, seis a India, seis a Panamá, tres a Gran Bretaña, dos a Noruega, dos a Turquía y uno a Finlandia.

El año próximo, los astilleros yugoslavos entregarán a compradores extranjeros 29 barcos. En el año 1971 entregarán los restantes 18 barcos en un valor de 119 millo-

Acto conmemorativo de la aviación

En Ajdovščina tuvo lugar en julio un gran acto conmemorativo en el cual se festejó el 60 aniversario del primer vuelo del aviador yugoslavo Eduardo Rusjan.

En el acto colaboraron más de 400 aviadores civiles y militares. Eduardo Rusjan voló por primera vez en el año 1909 en Velike Rojice, Mira, con un avión que el mismo fabricó. Con su avión que el mismo fabricó. Con su avión, posteriormente, realizó otros vuelos en Zagreb y Belgrado, donde en el año 1910 sufrió un accidente en el cual perdió la vida.

Valči Zupetova iz Admontona v Kanadi je tudi dobra baletna plesalka

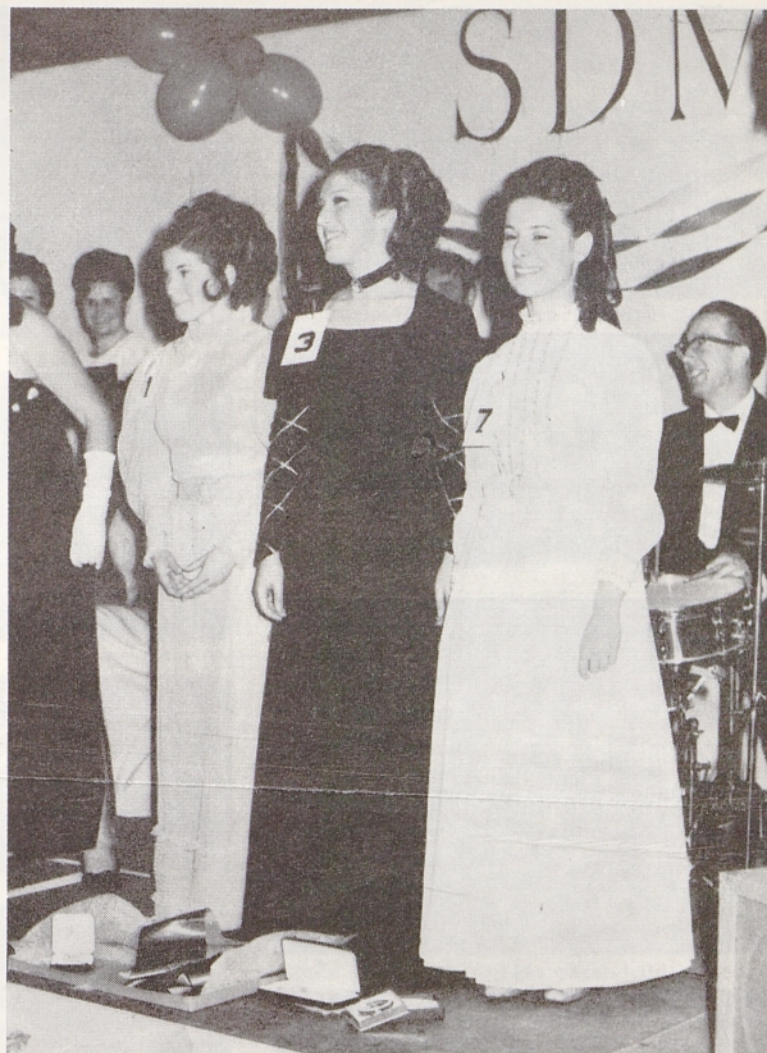
naša najlepša dekleta v Avstraliji

Kot vidite, se oglašamo parkrat na leto naši Slovenski izseljenski matici v Ljubljani, tako da naši stiki z domovino ostanejo živi in trdni. Čeprav smo Slovenci v Avstraliji najbolj oddaljeni od naše domovine, smo kljub temu zelo aktivni in delo za slovensko skupnost nas povezuje v celoto.

Najprej naj vam napišem nekaj novic. Slovenska društva v Avstraliji se trudijo, kar najbolj morejo, da se slovenski jezik, duh in kultura ohranjajo med našimi ljudmi, ki živijo v tujini. Slovensko društvo Melbourne, katerega vodi predsednik Tone Slavič, že več let prireja po več kulturnih prireditev, proslav in plesov. Letošnji elitni ples, ki je bil že tretji, smo imeli v Melbournu 31. maja. Na plesu je bilo prek 800 Slovencev. Posebni odbor je izvolil tudi LEPOTICO PLESA. Najprej so izbrali 12 najlepših deklet, ki so prišle v poštev za dokončno izbiro. Od teh dvanajstih so tri dobile nagrade kot najlepša dekleta. Prvo mesto in nagrado je dobila Metka Slavič, učiteljica na gimnaziji v Melbournu, druga je bila Nina Benko, študentka 3. letnika na Umetnostni akademiji v Melbournu, tretja pa je bila Branka Jelenič, študentka. Vse tri so prejele od Slovenskega društva lepe nagrade.

Slovensko društvo v Melbournu ima svoj dom, pa tudi druga društva se približujejo k dokončni ostvaritvi in postavitvi lastnih domov in kulturnih centrov. Zdaj pa pripravljamo tudi ustanovitev Federacije slovenskih društev v Avstraliji. Naša društva v Melbournu, Sydneyju, Perthu, Canberri, Geelongu, Adelaidi, Wollongongu bodo na ta način delovala bolj sistematično, z boljšo povezavo in z boljšim kulturnim sodelovanjem. Naša skupina je obiskala domovino 18. junija; vodil jo je Tone Slavič. Tri mesece lepote, domačega življenja, domovine! Upam, da pride čas tudi za me, da se osebno srečamo in podamo roke doma, prav v srcu Ljubljane!

France Benko

SLOVENIAN ASSOCIATION
MELBOURNE

3. ANNUAL BALL

SATURDAY, 31st MAY, 1969
BROADMEADOWS TOWN HALL

Folklorna skupina iz Amriswila se je na svojem prvem nastopu 14. junija zares odlično izkazala, čeprav je imela za seboj komaj dober mesec vaj. Plesalci so z gorenjskimi belokranjskimi narodnimi plesi navdušili gledalce različnih narodnosti, ki jih ni bilo malo. Kar šest sto so jih našteli. Čestitamo in želimo še novih uspehov.

Na sliki spodaj: orkester slovenskega društva v Vancouvru v Kanadi, ki je lani slavil 10-letnico.

Dramski krožek F. S. Finžgar iz Charleroi v Belgiji, ki je letos 1. maja nastopil na šestnajsti slovenski prireditvi z veseloigro Slaba vest

Jugoslovansko društvo sv. Barbare v Eisdenu v Belgiji je 17. maja praznovalo 40-letnico. Na slavlje so prišli člani z društvenimi zastavami. Mladina iz Eisdena je na jubilejnim slavlju društva sv. Barbare pokazala, kaj zna in zmore.

Na slavlju v Eisdenu je zapel tudi pevski zbor iz Charleroi venček slovenskih narodnih pesmi

Mladi glasbeni trio iz Charleroi: Joško Bizjak — klarinet, Erika Bizjak — harmonika in Mirica Kodeh — kitara
Predsednik društva sv. Barbare je na slavlju v Eisdenu izročil častni diplomi rojaku Špitalu in Stradovniku

Počitniški center Slovenske narodne podporne jednote v Enon Valleyu v Pennsylvaniji postaja v poletnih mesecih vse bolj priljubljeno zbirališče naših ljudi, ki si žele oddiha in razvedrila v prijetnem, lepo urejenem okolju. Vsi, ki prihajajo tja letovat, od mladine do upokoјencev so zadovoljni.

Belgija

Štirideset let društva sv. Barbare v Eisdenu

Letos 17. maja je Jugoslovansko društvo sv. Barbare v Eisdenu praznovalo štirideset let obstoja. Društvo je bilo ustanovljeno 3. maja 1929. Edini še živeči soustanovitelj je Anton Klaužer. Društvo je delovalo zelo uspešno vse do začetka druge svetovne vojne, ko je bilo prepovedano vsako društveno delo. Takoj po končani vojni smo se vsi spet zbrali in se z veseljem spet lotili dela. S ponosom lahko rečemo, da smo imeli uspehe.

Društvo šteje danes 143 članov. Za jubilejno proslavo smo vse skrbno pripravili. Dvorano smo zunaj in znotraj okrasili. Pred dvorano smo postavili slavolok. Veselo so plapolale slovenske zastavice. Na vseh praznično pogrnutih mizah so stali slovenski pušeljci.

Na dan slavlja smo se zbrali pred dvorano in odšli k maši z društvenimi zastavami. Po maši pa smo odšli v dvorano na prireditev. Naša mladina je pokazala, kaj zna in česa se je naučila. Peli so, recitali in lepo igrali na harmoniko. Nastopil je tudi pevski zbor iz Charle- roia, ki je zapel venček narodnih pesmi. Razpoloženje na prireditvi je bilo odlično. Dvorana je bila polna. Rojaki so prispeli iz vseh kra-jev Belgije. Vabilu so se odzvali tudi predstavniki jugoslovanskega poslaništva iz Bruslja, ki so prišli s svojimi družinami.

Programu je sledila prosta zabava, ki je trajala dolgo v noč, vse do jutra. Naša dolžnost je, da se toplo zahvalimo vsem, ki so nam kakor koli pomagali, da je prireditev tako lepo uspela, kakor tudi vsem, ki so se proslave udeležili. Najlepša vam hvala!

Za odbor: Izidor Lindič

Francija

Kaj delamo v Aumetzu

Čeprav smo izgubili že precej starejših članov, smo obenem pridobili mlajše iz Aumetza in okolice, tako da število našega članstva ne pada, ampak nasprotno narašča, kar je vsekakor razveseljivo. Zdaj imamo 75 članov. Pozimi smo učili petje slovenskih pesmi skupino 20 naših otrok, med katerimi nekateri ne znajo več govoriti slovensko. Po stari naši navadi se zberemo ob miklavževanju in pustovanju, poleti pa organiziramo skupni izlet. Letos smo obiskali Pariz. Najbolj priljubljena vsakoletna družabna prireditev je v jeseni vinska trgatve, na kateri so nam veselje še povečali ansambli iz Slovenije. Prizadevamo si, da nudimo gmotno pomoč potrebnim bolnim članom. Naša največja težava pa je, da nimamo društvenega lokala in ne kulturnega delavca, ki bi se organizirano poprijel vsega dela. Učenja slovensčine naših mlajših članov se lahko lotimo le pozimi; pri tem ste nam delo zelo olajšali s poslanimi knjigami.

Jože Peternel

Nov odbor društva Jugoslavija v Serrangu

Združenje Jugoslavija je imelo 25. maja občni zbor. Med novoizvoljenimi odborniki je precej mlajših članov, ki doslej niso imeli toliko možnosti za društveno delo. Naj vam predstavimo novi odbor našega društva, ki se sedaj imenuje Kulturno-prosvetno društvo Jugoslavija. Predsednik Ivo Treselj, podpredsednik Josip Šalamun, sekretar Stipe Kurevič, pomočnik sekretarja Marko Susilovič, blagajnik Tomo Kostenjaka. V nadzorni komisiji so: Ljubiša Radošević, Vjekoslav Srde- lić in Nenad Šalamun.

Švica

Prvi nastop naše folklorne skupine

Naša podružnica v Amriswilu v zadnjih mesecih ni počivala. Naj na kratko naštejemo, kaj smo imeli na delovnem programu v zadnjih dveh mesecih: dne 2. maja so se člani naše šahovske sekcije pomerili s šahisti podružnice iz Kreutzlingena. Zmagali so šahisti iz Kreutzlin- gena. Povratno srečanje bo jeseni.

Dne 4. maja smo priredili za člane izlet na otok Mainau v okolici Bodenskega jezera. Lepo smo se imeli in vsi so bili zadovoljni. Prav tako je bil dobro obiskan zabavni večer, katerega smo priredili 10. maja. Posebna privlačnost je bil nagradni quiz.

Dne 30. maja smo imeli konzularni dan in razgovor z jugoslovanskim konzulom iz Züricha, kjer smo se marsikaj pomenili. Dne 18. junija smo predvajali celovečerni jugoslovanski film Zbiralci perja. Žal je bila črno-bela kopija tega toliko hvaljenega filma zelo slaba.

Posebej moram spregovoriti o naši novo ustanovljeni folklorni sekciji in prvem nastopu folklorne skupine 14. junija na prireditvi podjetja ESCO. Pri tem podjetju nas je večina zaposlenih. Sami smo si na- redili gorenjske narodne noše. V prostem času ob večerih in prostih sobotah smo jih šivali. Le ovratne rute, škornje in klobuke smo si sposodili v gledališki sponsojevalnici. Material za narodne noše nam je dal naš delodajalec g. Hess brezplačno. Pred nastopom smo imeli le dober mesec intenzivnih vaj. Potrudili smo se in dosegli na nastopu lepo priznanje. Od vseh nastopajočih je bila naša folklorna skupina deležna največ spontanega in kar burnega priznanja od 600 gledalcev različnih narodnosti. Nastopili smo z gorenjskimi in belokranjskimi narodnimi plesi. Glasbene posnetke smo dobili od akademske fol- klorne skupine »France Marolt« iz Ljubljane, ostali material pa nam je poslala Tončka Maroltova, za kar ji izrekamo toplo zahvalo! Iskreno se zahvaljujemo tudi Slovenski izseljenski matici za poslano knjigo za učenje naših narodnih plesov. Po dopustu bomo nadaljevali z va- jami, ker se nam že zdaj obeta nekaj nastopov.

Dare Košorok

Nemčija

Klub v Münchnu za vsestransko pomoč

Jugoslovanski klub v Münchnu je bil ustanovljen šele pred nekaj meseci. Njegov sedež je na Müllerstrasse 56. Upravni odbor, kateremu predseduje Fedor Ljuština, se je živo lotil dela. Klub ima širok pro- gram, v katerem je zajeto tako rekoč vse, kar naj bi bilo v pomoč našim ljudem, ki delajo na tujem in so prepuščeni sami sebi. V klubu so se lotili in uspešno izvedli prvo nalogo: organizacijo cenenih potovanj v Jugoslavijo. Od aprila do 16. junija so organizirali še šest takšnih cenenih potovanj na obisk v Jugoslavijo za naše ljudi iz Münchna in drugih bavarskih krajev. Tisti, ki so doma iz podeželja, so z veseljem zvedeli, da bo uresničena tudi njihova pobuda za 15- dnevna skupinska potovanja v domače kraje ob žetvi in košnji.

Da bi se sestajali v prostem času ob skupnem razvedrilu, ustanav- ljajo zdaj pri klubu razne sekcije: glasbeno, dramsko, folklorno in nogometno. Klub ima svojo čitalnico, kjer so članom, ki jih je zdaj že 850, na razpolago razni jugoslovanski listi in revije. Lahko tudi poslušajo glasbo z gramofonskih plošč. Klub sprejema naročila za razne liste in revije iz domovine, v pripravah ima tečaj za pouk nem- ščine po lahki metodi. V klubu dobe člani vsakovrstne informacije in nasvete, kakor na primer pri pravilnem izpolnjevanju raznih urad- nih dokumentov in podobnih papirjev, kar nepoučenim povzroča to- likšne skrbi, razne informacije o pravicah in dolžnostih tujcev v ZR Nemčiji, pri najemanju raznih kreditov, nakupu tehničnih predmetov s popustom itd.

ZDA

Pomembna jubilejna prireditev

Slovenski Cleveland je letos praznoval eno najpomembnejših oblet- nic: 45-letnico otvoritve Slovenskega narodnega doma in 55-letnico ustanovitve pripravljalnega odbora za ta dom. O tem pomembnem slavlju, ki je bilo v Euclidu 25. maja, piše Frank Česen v Prosveti z dne 2. junija obširen članek. Proslave se je udeležilo blizu 450 obi- skovalcev, med njimi je bilo lepo število mladih. Med častnimi gosti sta bila edina še živeča člana prvega direktorija doma dr. Frank J. Kern in Matt Petrovič, prvi zastopniki in člani pripravljalnega odbora: Joseph Babnik, Frank Česen, Leo Poljšak, Ivanka Shiffner, Frank Virant in Anton Anžlovar. Častni predsednik doma Janko

Rogelj, ki je bil prej dvanajst let predsednik doma, John Tavčar, ki je bil petindvajset let tajnik doma in drugi. Na slavlju je častni predsednik Janko Rogelj spregovoril o zgodovini Slovenskega narodnega doma in se dotaknil vseh važnejših dogodkov. Sledil je kulturni program. Ob jubileju so Slovenskemu narodnemu domu poslali čestitke številna slovenska društva iz ZDA ter društva, ustanove in posamezniki iz domovine.

V stoto leto

V Rodni grudi št. 7-8 smo zapisali, da bo znani slovenski duhovnik, publicist Jurij M. Trunk letos 1. septembra praznoval svoj stoti rojstni dan. To pa ne drži. Na ta dan bo msgr. Trunk dopolnil 99. leto in vstopil v stoto leto.

Mary Kobal — žena leta

Poročali smo že, da je ob priliki letnega dne federacije slovenskih narodnih domov iz clevelandskega okrožja letos v marcu, Slovenski društveni dom na Recherjevi cesti izbral za moža leta Franka Jankoviča. Na tem slavlju, katerega se je udeležil tudi minnesotski kongresnik John Blatnik, je bila izbrana tudi žena leta — Woman of the year. Ta častni naziv je zaslužen prejel dolgoletna članica Progresivnih Slovenk Amerike in zdaj prva podpredsednica te organizacije. Lepega priznanja je bila deležna zaradi svojega zavzetega dela kot direktorica Slovenskega društvenega doma in prizadevna članica gospodinjskega kluba. Federacija slovenskih narodnih domov ji je ob imenovanju poklonila srebrno plaketo s posvetilom, vodstvo Slovenskega društvenega doma pa zlat ključ. Pismene čestitke so ji poslali odborniki mesta Euclida, demokratska voditelja iz Euclida W. Bretton in G. Fotts in drugi. K lepemu priznanju tudi naše iskrene čestitke.

Štiri desetletja revije Zarja

Zarja, glasilo Slovenske ženske zveze, je z julijsko številko zaključila svoj štirideseti letnik. Prvikrat je izšla julija 1929 v tretjem letu obstoja Slovenske ženske zveze. Prva urednica je bila Julija Gotlieb. Za njo je prevzela uredništvo Josephina Račić. Nato je urejevala revijo Albina Novak; zdaj pa jo ureja Corinne Leskovarjeva. Leta 1939 so na konvenciji Slovenske ženske zveze v Chisholmu v Minn. sklenili, da pri zvezi ustanovijo mladinski oddelek. Takrat so zvezino glasilo razširili še na angleški del, namenjen mlajšim članicam. Zdaj je vsebina Zarje pisana večjidel v angleščini. K jubileju čestitamo!

Kanada

Slovensko-kanadsko društvo v Edmontonu

Slovenci v Edmontonu smo organizirali svoje društvo leta 1964. Ustanovitelji so bili Jože Kovačič, Franc Rejc, predsednika Franc Kelemen in Tone Tomc. V četrtem letu, ko je bil predsednik društva Slavko Zupet, je društvo kupilo lep kos zemljišča, kjer imamo zdaj skoraj urejeno dvorano, v kateri se zbiramo na plesnih zabavah in kulturnih prireditvah. Tudi iz mesta Calgary nas pridejo rojaki obiskat. Skupaj pripravljamo programe prireditev, ki imajo vedno lep obisk. Na zadnji naši prireditvi so se najbolj izkazali: Valči Zupetova, ki je nastopila z baletnimi plesi. Zupanovo Micko pa so lepo zaigrali naši igralci: Jože Jerebič, Majda Marič, Florjan Ulčar in Slavko Gantar. Peli pa so: Slavko Zupet, Valter Kravanja in Jože Orl. Pevce je spremljal na harmoniki Franc Zrim. Pozdrav vsem Slovincem po svetu od našega društva. S. C.

Čile

Jugoslovan — akademik v Čilu

Nedavno je bil na akademiji znanosti v Santiagu na posebni svečanosti sprejet za člana te akademije profesor jugoslovanske narodnosti Danko Brnčić Juričić.

konvencija o delavcih - migrantih

Mednarodna organizacija dela s sedežem v Ženevi je kot specializirani organ Združenih narodov leta 1949 izdatno revidirala konvencijo št. 97 o delavcih migrantih iz leta 1939 in jo prilagodila spremenjenim razmeram, ki so nastopile po koncu druge svetovne vojne. Konec lanskega leta pa je tudi Jugoslavija ratificirala to konvencijo v novem besedilu in s tem prevzela tudi dolžnosti, ki jih konvencija nalaga državam podpisnicam.

Tako zavezuje konvencija vse države podpisnice, da morajo dajati na zahtevo mednarodnega urada za delo v Ženevi kakor tudi drugih držav članic mednarodne organizacije dela informacije o svoji politiki in notranji zakonodaji na področju selitve svoje delovne sile (migracije) v druge države in o delovnih ter življenjskih razmerah takih delavcev. Države podpisnice konvencije morajo organizirati brezplačno službo za pomoč takim delavcem, njihovo obveščanje o dolžnostih in pravicah ter o možnostih zaposlitve, poleg tega pa morajo poskrbeti za ustrezno medicinsko (zdravstveno) službo, ki bo skrbela za zdravje teh delavcev ob odhodu, med potovanjem in ob njihovi vrnitvi v domovino.

Države podpisnice konvencije ne smejo delati razlik med delavci migranti in domačimi delavci glede narodnosti, vere, rase, spola itd. Države podpisnice se tudi zavezujejo, da bodo, brž ko bo naraslo število delavcev, ki odhajajo v drugo državo podpisnic konvencije, sklenile z njo ustrezen sporazum, s katerim bodo zagotovile svojim delavcem enakopravnost in isto obravnavanje, kot so ga deležni domači delavci tiste države.

Jugoslavija brez dvoma že po svoji tradicionalni politiki ne dela nobenih razločkov med tujimi in lastnimi delavci, pa tudi jugoslovanska ustava je že zdavnaj razglasila ista načela, kot jih zahteva nova konvencija. Jugoslavija je tudi že sklenila vrsto mednarodnih sporazumov, s katerimi je uredila položaj svojih delavcev v raznih državah tako glede zaposlovanja (s Francijo, Švedsko, Avstrijo, Zvezno republiko Nemčijo), kakor tudi na področju socialnega varstva (s Francijo, Veliko Britanijo, državami Beneluxa, Švico, Švedsko, Avstrijo, Italijo, Madžarsko, Češkoslovaško, Poljsko, Bolgarijo in delno z Zvezno republiko Nemčijo). Tako je Jugoslavija samo razširila uporabo teh načel, ki jih že uporablja znotraj, tudi na mednarodno področje in s tem postala nadaljnji člen pri urejevanju danes že svetovnega problema ekonomske migracije.

konvencija z ZR Nemčijo velja s 1. septembrom!

V zadnjem času so bili uveljavljeni oziroma podpisani še trije važni mednarodni sporazumi, ki urejajo pravice jugoslovanskih delavcev po eni strani in Zvezni republiki Nemčiji, po drugi strani pa zaposlovanje jugoslovanskih delavcev v Kraljevini Holandiji.

Prvi od teh sporazumov je sporazum z Zvezno republiko Nemčijo o zavarovanju za brezposelnost. Jugoslavija je ta sporazum ratificirala že v mesecu oktobru 1968, Zvezna republika Nemčija pa šele zdaj, in sicer v začetku julija. Sporazum bo začel veljati s pričetkom drugega meseca po tistem mesecu, v katerem bodo izmenjeni ratifikacijski instrumenti. Ta izmenjava bo spriči določb tega mednarodnega sporazuma v Bonnu.

Sporazum o zavarovanju za brezposelnost je recipročen in velja tako za jugoslovanske delavce, ki bodo ostali brez posla v Zvezni republiki Nemčiji, kakor tudi za nemške delavce, ki bi ostali brez posla v Jugoslaviji. Obe državi sta se s tem sporazumom zavezali, da bosta nosili stroške iz zavarovanja za brezposelnost za tiste delavce druge države-podpisnice, ki bi postali brezposelni na njenem območju, najprej en mesec po svojih predpisih, potem pa še pet mesecev po predpisih tiste države-podpisnice, kamor se bo delavec vrnil, ko bo ostal v prvi državi brez dela. Če bi na primer ostal jugoslovanski delavec v Zvezni republiki Nemčiji — seveda brez svoje krivde — brez dela, mu bodo morali po določbah sporazuma nemški organi za posredovanje dela najprej poskusiti najti novo ustrezno zaposlitev in mu v tem času izplačevati dajatve po nemških predpisih. Če jugoslovan-

skemu delavcu v 4 tednih ne bo mogoče najti ustrezne druge zaposlitve, se bo moral jugoslovanski delavec vrniti domov v Jugoslavijo in bo v primeru še nadaljnje brezposelnosti užival dajatve od jugoslovanskih organov za zaposlovanje, vendar v breme nemškega zavarovanja. Jugoslovanski organi bodo namreč regresirali te dajatve od nemških organov za posredovanje dela.

Istočasno kot sporazum o socialnem zavarovanju za brezposelnost, je nemški Bundesrat ratificiral tudi sporazum o socialni varnosti v Jugoslavijo. S tem so ratificirani vsi trije zelo važni sporazumi s področja socialne varnosti, to je sporazum o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev v Zvezni republiki Nemčiji, sporazum o socialni varnosti in sporazum o zavarovanju za primer brezposelnosti, ki bodo prinesli jugoslovanskim delavcem v tej državi, pa tudi nemškim delavcem v Jugoslaviji, pravno ureditev teh važnih socialno-političnih vprašanj. Sporazum o socialni varnosti ureja predvsem vprašanje obveznosti socialnega zavarovanja v obeh državah-podpisnicah, nato vprašanja zdravstvenega, invalidskega in pokojninskega zavarovanja ter vprašanje otroških dodatkov. To zadnje vprašanje je bilo, kakor smo o tem že pisali, rešeno predhodno s posebnim sporazumom, tako da imajo jugoslovanski delavci že od 1. maja t. l. pravico do otroških dodatkov po nemških predpisih tudi za otroke, ki živijo v Jugoslaviji. Sporazum o socialni varnosti ureja predvsem vprašanje, kako naj bodo zavarovani delavci podjetij ene države, ki opravlja s temi delavci dela v drugi državi-podpisnici. Po določbah sporazuma so takšni delavci zavarovani najmanj dve leti še po zakonodaji svoje lastne države, za naprej pa se zavarujejo po zakonodaji tiste države, v kateri delajo, razen če matično podjetje ne dobi še naprej dovoljenja, da zavaruje svoje delavce po predpisih lastne države. Tako bodo jugoslovanski delavci, ki delajo za jugoslovanska podjetja v Zvezni republiki Nemčiji, zavarovani po jugoslovanskih predpisih najmanj prvi dve leti, v tem ko so morala sedaj jugoslovanska podjetja plačevati prispevke tako jugoslovanskemu, kakor tudi nemškemu zavarovanju.

Jugoslovanskim delavcem, ki so zaposleni pri nemških delodajalcih in morajo biti seveda zavarovani po nemških predpisih, prinaša novi sporazum velike ugodnosti. Tako jim ne bo treba več plačevati prispevkov za zdravstveno varstvo njihovih družinskih članov, ki ostanejo doma v Jugoslaviji, ker prevzame to breme po sporazumu nemško zavarovanje. Družine jugoslovanskih delavcev bodo uveljavljale sicer zdravstveno varstvo pri jugoslovanskem zavodu za socialno zavarovanje vendar brezplačno, ker bo jugoslovanski zavod regresiral te stroške od nemškega nosilca zavarovanja, kjer je zavarovan jugoslovanski delavec.

Tudi na področju invalidskega in pokojninskega zavarovanja imajo zavarovanci, ki so bili zaposleni v obeh državah, ugodnost, da se jim v primeru potrebe prišteje tudi doba, prebita v zavarovanju druge države-podpisnice. Dajatve iz teh zavarovanj pa se bodo prosto izplačevale iz ene države v drugo, glede na to, kjer bo upravičenec prebival.

Tretji sporazum, to je sporazum med Jugoslavijo in Holandijo o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev v Holandiji, je bil komaj podpisan, zato se bo moral še izpeljati postopek za njegovo uveljavitev, to je najprej ratifikacija in nato izmenjava ratifikacijskih instrumentov. Sporazum je podoben drugim sporazumom, ki jih je bila Jugoslavija že sklenila s nekaterimi državami o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev v teh državah, to je v Avstriji, Franciji, Zvezni republiki Nemčiji in Švedski. Sporazum zagotavlja jugoslovanskim delavcem v Holandiji enake pravice iz delovnega razmerja, pa tudi na kulturnem, prosvetnem in družbenem področju, kakor jih imajo domači, to je holandski delavci. Nadalje ureja sporazum seveda tudi nadrobnejši postopek, po katerem se bodo od sedaj zaposlovali jugoslovanski delavci v tej državi. O pravicah iz socialnega zavarovanja naših delavcev v Holandiji oziroma holandskih delavcev v Jugoslaviji pa govori itak že leta 1956 sklenjena in od 1. aprila 1957 dalje veljavna konvencija o socialnem zavarovanju med Jugoslavijo in Kraljevino Holandijo, ki se izvaja torej že več kot 10 let in daje zavarovancem obeh držav-podpisnic ugodnosti na področju zdravstvenega, invalidskega in pokojninskega zavarovanja, na področju zavarovanja za brezposelnost in na področju družinskih dodatkov.

Dr. Lev Svetec

Kdaj preneha vojaška obveznost

V Nemčiji živim šest let in ves čas sem težko delal ter hranil denar, da bi si doma zgradil hišo. Vojaščine nisem služil, star pa sem že 31 let. Na zemljišču, ki ga imam doma, bi zdaj rad pričel pripravljati material za gradnjo in po kakih petih letih bi se za stalno vrnil v domovino. Nameraval sem iti to leto za nekaj tednov domov, pa sem slišal, da me lahko zadržijo in pošljejo k vojakom. V tem primeru bi izgubil službo v Nemčiji in vsi moji načrti bi šli po vodi. Povejte mi, prosim, kaj me lahko doletí, če pridem začasno in kaj, če pridem za stalno v Jugoslavijo.

J. B. Essen, Nemčija

V marčevi številki Rodne grude je bilo v rubriki »Vprašanja in odgovori« na strani 118 objavljeno pojasnilo za tiste naše državljane v tujini, ki še niso služili vojaščine. Opozoriti pa vas moramo, da je novi zakon o vojaški obveznosti, ki je bil objavljen v Uradnem listu SFRJ, št. 8/1969, prinesel v svojem 28. členu spremembo v tem smislu, da vojaška obveznost poteče hitreje kot po prejšnjem zakonu. Člen 28. pravi obesedno takole:

»Če se ugotovi, da nabornik obveznik zaradi neizvrševanja s tem zakonom predpisanih obveznosti ni bil vpoklican na vojaški rok do konca koledarskega leta, v katerem je dopolnil starost sedemindvajset let, mora odslužiti vojaški rok takoj, najpozneje pa do konca leta, v katerem dopolni starost petintrideset let. Odločbo o tem izda pristojni občinski organ.«

Kakšnega izrecnega zagotovila, da vas ne bodo vpoklicali k vojakom, če pridete na obisk, vam torej nihče ne more dati. Menimo pa, da vas ne bodo kar takoj vpoklicali, če boste prišli za krajši čas; če pa boste prišli za stalno v domovino pred koncem koledarskega leta, v katerem boste stari 35 let, boste pač morali izpolniti to svojo državljansko dolžnost.

Vrnitev iz Nemčije

Nameravam se vrniti iz Zvezne republike Nemčije, kjer sem več let delal, domov v Jugoslavijo. V novembru lanskega leta sem bral v »Rodni grudi«, naj si povratniki iz Zvezne republike Nemčije pred odhodom priskrbijo potrdilo, da so bili zavarovani in koliko časa so bili zavarovani v nemškem zavarovanju. Zakaj je to potrdilo potrebno in kje naj ga dobim?

L. F., Oberhausen-Osterfeld, ZRN

Potrdilo o zavarovalni dobi, prebiti v zavarovanju Zvezne republike Nemčije, je potrebno zaradi uveljavljanja pravic iz socialnega zavarovanja, ki jih prinaša konvencija o socialnem zavarovanju, med Jugoslavijo in Zvezno republiko Nemčijo. Če bi imel namreč jugoslovanski zavarovanec, ki je delal tudi v Zvezni republiki Nemčiji, premalo let za jugoslovansko pokojnino, se bodo za ugotovitev pravic iz jugoslovanskega pokojninskega in invalidskega zavarovanja štela tudi leta, prebita v zavarovanju Zvezne republike Nemčije. Če bo imel zavarovanec na podlagi seštevka zavarovalnih obdobj, prebitih v zavarovanju obeh držav, dovolj dobe, kot jo terjajo jugoslovanski predpisi, bo pridobil — poleg nemške rente za leta, prebita v nemškem rentnem zavarovanju — tudi pravico do jugoslovanske pokojnine, seveda pa le odmerjeno za leta, ki jih je prebil v Jugoslovanskem pokojninsko-invalidskem zavarovanju.

Potrdilo o zavarovalni dobi, prebiti v nemškem zavarovanju, dobi zavarovanec pri nemškem pokrajinskem zavodu za zavarovanje delavcev, ki ima podružnice v vsakem okrajnem mestu.

Mala Zvezdana s svojo mamo, ki je zdaj na delu v Stuttgartu. Pošilja ji lepe pozdrave iz zelene Štajerske

Odprite nam svoja srca, kadar vam bo hudo

V vaših pismih, predvsem v tistih, ki jih prejemamo od naročnikov, ki so na začasnem delu v raznih evropskih deželah, včasih mimogrede spregovorite tudi o svojih osebnih skrbih in težavah. V rubriki »Vprašanja in odgovori« vama naši strokovnjaki odgovarjajo na vprašanja, ki so v zvezi z vašim delom in bivanjem v tujini. V tej rubriki bi vam želeli svetovati tudi glede vaših osebnih stisk in težav. Zato nam jih odkrito zaupajte! Nič se ni treba sramovati. Saj so na svetu zelo redki, ki bi lahko rekli, da takšnih ali drugačnih težav nimajo. Najhuje je, če te stiske grizejo, pa nimaš nikogar, ki bi mu odprl svoje srce in se mu zaupal.

Kadar boste v kakšni hudi osebni stiski, se spomnite na nas. V tej rubriki vam bo Rodna gruda z vsem razumevanjem svetovala, kako iz težav, če ji boste odkrito odprli srce. Vse bo seveda strogo anonimno. Od vašega imena bomo navedli le začetnice ali psevdonim, ki ga boste navedli. Ne pozabite: za vse bolezni so zdravila. Tudi za stiske in težave se vselej najde pot, da se odpravijo, ali pa vsaj zmanjšajo in olajšajo.

Torej — odprite nam svoja srca, kadar vam bo hudo, in skupno bomo poiskali pot iz vaših zadreg.

Čakamo vaših pisem in vas toplo pozdravljamo!

Uredništvo

Ne Stol, temveč Storžič

V Rodni grudi št. 4, 1969, kaže slika na naslovni strani goro Storžič nad Kranjem, zapisano pa imate, da je to gora Stol nad Radovljico. Kaj ni res tako? Le to bi rad še vedel, kako se pravi vasi, ki je v ozadju pridnega orača na Gorenjskem. Lepo se vidi tudi cerkva sv. Lovrenca, kjer je bila moja teta za mežnarja pred davnimi leti. Pa pravite, da je to gora Stol na Gorenjskem. Slika je nadvse lepa in moj Storžič vse to zasluži. Bil sem na vrhu Storžiča leta 1925, ko sem se prvokrat vrnil domov.

Pozdravite moj Storžič!

Janko N. Rogelj, Euclid, Ohio

Spoštovani!

Zahvaljujemo se vam za opozorilo na pomoto, ki nam je zelo neljuba in se zanjo opravičujemo. Objavili smo naslov, pod kakršnim smo od avtorja sliko prejeli. Tudi avtorju je žal neljube pomote. Pravi, da je v množici slik, ki jih ima z Gorenjskega, zamenjal naslove. Sliko, ki je bila objavljena, je posnel že pred časom. Posnetek Storžiča je napravil blizu Golnika proti Goricam in Trsteniku.

Še enkrat: oprostite! V zadoščenje nam je, da naši naročniki in bralci s tolikšno pozornostjo spremljajo in sprejemajo slike, objavljene v Rodni grudi. To nam je v veliko spodbudo pri našem delu, obenem

pa seveda tudi opozorilo, da bomo bolj pozorni pri preverjanju komentarjev, ki sodijo k posameznim slikam. Iskrene pozdrave!

Uredništvo

Pozdrav domovini in domačim

Izpolnila se mi je velika želja, da sem spet obiskal svojo domovino. Ob tej priliki se kot predstavnik društva sv. Barbare iz Eisdena v Belgiji prav lepo zahvaljujem Slovenski izseljenski matici v Ljubljani za uspešno sodelovanje z nami, rojaki v tujini. Obenem še prek Rodne grude sporočam pozdrave svoji mami Tereziji Tanjšek iz Hotunja pri Ponikvi, saj mi je bilo v veliko veselje, da sem jo spet obiskal in jo našel zdravo in veselo. Takšnega snidenja si želim vsako leto. Tudi brate in sestre prav prisrčno pozdravljam. Moja dolžnost je, da sporočim pozdrave tudi svojcem sorojakov iz Belgije, ki letos niso mogli priti na obisk v drago domovino. Srčno pozdravljeni in na svidenje prihodnje leto!

Avgust Tanjšek

V tako majhni reviji toliko zanimivega branja

Ob zadnjih počitnicah sem obiskal vašega dobrega znanca in naročnika Rodne grude Milana Pakiža in njegovo ženo, ki sta vas že nekajkrat obiskala. Ob tej priliki mi je gospod Pakiž dal s seboj nekaj izvodov revije Rodna gruda. Ceprav so bile to že starejše številke, sem jih prebral z velikim zanimanjem. Rodna gruda se mi zdi v resnici zelo zanimiva. V tako majhni reviji kakor je Rodna gruda bi človek težko še kje drugje našel toliko zanimivega branja in to v materinem jeziku. Saj v njej obravnavate kulturo, zgodovino, šport, odgovarjate na razna vprašanja mnogih izseljencev. Poleg tega objavljate v reviji veliko zanimivih slik iz naše lepe Slovenije. Zelo veselo sem bil presenečen, ko sem v lanski februarški številki našel sliko mojega rojstnega kraja Dobrepolja. Slike me posebno zanimajo še zaradi tega, ker sem tudi jaz sam navdušen fotograf. Nameraval sem se posvetiti izključno fotografiji, a mi je nedavno drzni vlomilec odnesel eno najboljših fotokamer z vsem priborom, vredno čez tisoč dolarjev.

Z junijem se naročam na Rodno grudo in pošiljam naročnino. Sprejmite pozdrave iz hladne tujine od vašega prijatelja

Franka Grma, Los Angeles, Kalifornija

Spoštovani rojak Grm!

Zahvaljujemo se vam za tople besede priznanja naši Rodni grudi. Vsi, ki Rodno grudo urejamo, zbiramo gradivo, zanjo pišemo in pripravljamo slike, fotografiramo itd. delamo ob takšnih priznanjih še z večjim veseljem. Veseli smo, ker je takšnih priznanj kar precej in smo seveda na to ponosni. Hvaležni smo tudi našemu prijatelju in naročniku g. Pakižu, ki vam je Rodno grudo pokazal in nam s tem pridobil med našimi ljudmi na tujem novega naročnika in prijatelja. Hvaležni vam bomo, če ob priliki tudi vi podobno kateremu svojih znancev priporočite in pokazete Rodno grudo in nam pridobite novega naročnika.

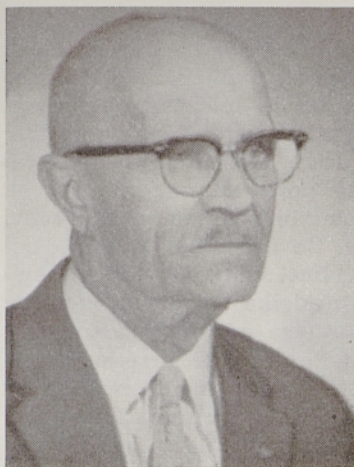
Iskrene pozdrave!

V koledarju so zanimivi članki

Prisrčna hvala za nepričakovano pošiljko, ki je res krasno darilo iz naše lepe domovine. Ob lepih slikah Postojske in Škocjanske jame, Rogaške Slatine in Triglava obujam spomine iz mladih let. Res sem vam hvaležen.

Izseljenski koledar sem kupil na upravi Prosvete in ga z veseljem prebral. Hvala za lepo urejeno čtivo. Posebno zanimivi so članki o naših pisateljih, ki so nam toliko lepega napisali. Včasih koledar kar ponovno prebiram, posebno še zdaj, ko boleham in imam za branje dosti časa. Bil sem že v dveh bolnišnicah, a se mi zdravje nič ne popravi. Omotica mi kar naprej nagaja. Zdaj bom spet moral k zdravniku. Vsem v uredništvu Rodne grude in koledarja želim veliko sreče in zdravja!

Antony Vatovec, Johnston City, Illinois

M. B. Nickelson-Miklavčič
La Jara, Colorado

do cilja je bila dolga pot

Ko sta mi umrla starša, mi je bilo sedem let. Tedaj sta me vzela k sebi moja dobra teta Barbara in njen mož Matevžk, ki sta živela v Volaki ob vznožju plešastega Blegoša na koncu lepe Poljanske doline. Ob potoku Volašici sta imela mlin na tri pare kamnov, zraven sadovnjak in sredi drevja lep čebelnjak. Mlin me je zanimal zaradi vrtečih se koles in kamnov. Najbolj pa so me mikale čebele. Čebelnjak je bil blizu hiše. Ob njem je bila klop, na kateri sem presedel ure in ure in opazoval pridne čebele, kako so odhajale iz panjev in se spet vračale obložene z nektarjem in obnožino. Velikokrat sem razmišljal, kako bi bilo lepo, če bi tudi sam imel takšen čebelnjak z lepo poslikanimi panjskimi končnicami, ki bi bil poln čebel.

Vsako leto v marcu je Matevžk s pomočjo sosedov na krošnji prenesel svoje čebele na pašo k Bajtarju pod Blegoš. Tam so bili holmci in bregovi vsi prekriti s cvetočim vresjem.

Ob nedeljah sva nato po jutranji maši odšla z Matevžkom pod Blegoš obiskat čebele. Bajtar je imel velik čebelnjak, ki ga je

dajal na razpolago čebelarjem proti manjši odškodnini. Matevžk me je večkrat povedel s seboj v čebelnjak, kjer je odpiral panj za panjem in mi kazal, kako čebele grade lepo belo satovje. Ko so nato zacvetele češnje in drugo sadno drevje, smo spet prenesli čebele nazaj domov, kjer so kmalu začele rojiti.

Neke pomladi, malo pred rojenjem, mi je rekel Matevžk: »Vidim, da imaš čebele rad. Podaril ti bom en panj. Izberi ga, preden pride kupec.« Oh, kako sem bil tega vesel. To je bilo zame res najlepše darilo. Stekel sem k čebelnjaku in skrbno opazoval čebele in tudi slike na panjskih končnicah. Končno sem se odločil za panj s sliko svetega Jurija. To je bila najlepša podoba in panj eden najboljših, kakor je zatrnil Matevžk.

Takrat mi je bilo devet let. To darilo je bilo zelo pomembno za vse moje življenje. Od tistikrat pa vse do danes sem bil le dve leti čisto ločen od čebel.

V nekaj letih so se čebele v mojem panju tako pomnožile, da je bilo treba misliti na nabavo novih panjev. Pri tem sem začel razmišljati, da bi sam poslikal panjske končnice. Poskusil sem in delo mi je šlo kar dobro izpod rok. Vsaka podoba je bila boljša od prejšnje. Takrat ni bilo v naših krajih nikogar, ki bi se ukvarjal s takšnim ljudskim ali kakor bi se zdaj reklo, amaterskim slikanjem.

Sosedom in drugim je bilo moje slikanje všeč. Začel sem dobivati naročila za slikanje znamenj. Z veseljem sem se lotil dela. Vse kar sem naslikal, sem lahko sproti prodal. (Nekaj teh znamenj hrani muzej. Op. ur.) Slikanje in čebele so mi bili prijeten del moje mladosti. A žal moja sreča ni bila dolgotrajna. Matevžk, ki je bil že v letih, je umrl. Tudi teta, ki so jo trla leta, je bila bolehnna. Mlin in mala kmetija, kjer sva živela, je bil del tetinega rojstnega doma. Edino, kar sem imel, so bile čebele. A kako naj si od njih zagotovim dohodke za preživljanje? O tem nisem imel nobenih izkušenj.

Bral sem knjige in obiskoval čebelarske tečaje. Sprevidel pa sem, da čebelarstvo zahteva več znanja, kakor sem ga mogel dobiti doma. Na čebelarskem tečaju v Marijanišču v Ljubljani sem se seznanil z več čebelarji, med njimi je bil tudi znan strokovnjak Martin Humek, učitelj za sadjarstvo v Ljubljani. Povebil me je na svoj dom in mi pokazal, kako ima urejeno čebelarstvo. Imel je lep čebelnjak in blizu trideset panjev čebel. Vse je bilo skrbno urejeno. Posodil mi je novo ameriško knjigo o čebelarstvu ABC in XYZ. Smel sem jo vzeti s seboj, da jo dobro preberem. Ko sem knjigo prebiral sem videl, da imajo v Ameriki velika trgovska čebelarstva. Tudi sam sem hotel postati takšen trgovski čebelar in ta knjiga mi je prva dala pobudo za mojo pot v Ameriko.

Prodal sem svoje čebele, se poslovil od domačih in domačega kraja in se 2. januarja 1914 z avstrijskim parnikom Franz Jožef odpeljal v Ameriko,

A ni šlo vse tako gladko, kakor se to lahko napiše. Vožnjo sem imel plačano do Pittsburgha. Tam me je pričakal sorodnik, ki mi je odprl oči, da sem spoznal, da sem se precej prenaglil. Videl sem, da je Amerika nekaj povsem drugega kakor Evropa. Predvsem nisem znal angleščine. Sorodnik mi je dejal, da tamkajšnji Slovenci najbrž nič ne vedo o ameriškem komercialnem čebelarstvu. Imajo dosti drugih skrbi in težav. Povedal mi je,

da je v Pennsylvaniji veliko ljudi brez dela in me napotil v slovensko naselbino v Rock Springsu v državi Wyoming, kjer so rudniki še polno delali. Odšla sva v banko, kjer sem menjal zadnje goldinarje in dobil zanje 40 dolarjev. Vozna karta do Rock Springsa me je veljala 38 dolarjev. Ostala sta mi dva dolarja. Pred menoj pa so bili štirje dnevi vožnje.

Končno sem prispel. V Rock Springsu je bilo veliko Slovencev iz Škofje Loke in Poljanske doline. To mi je bilo v veliko tolažbo. Imeli so lep Slovenski dom in dramatični klub, h kateremu sem tudi jaz pristopil. Na zagrinjalo odra sva z župnikom Šifrarjem naslikala sliko Blejskega jezera. Klub je bil zelo delaven. Prirejali smo zahtevne igre in številne družabne prireditve s plesom, ki so bile vse zelo dobro obiskane. Dohodke smo namenili za Slovenski dom. Tam je delovalo več podpornih organizacij, vsi skupaj pa so bili lastniki Slovenskega doma.

Delal sem in ko sem končno lahko poravnal vse dolgove, sem začel misliti na učenje angleščine. S pomočjo prijatelja sem se pogodil z učiteljem visoke šole, da bo prevzel učenje. Dogovorila sva se, da me bo poučeval ob ponedeljkih in petkih zvečer, vmes pa mi bo dajal domače naloge. Za učno uro sem mu moral plačati dolar. Sprva bolj počasi, kasneje pa sem hitro napredoval. Družabno življenje v Rock Springsu mi je bilo zelo všeč, manj pa sem bil zadovoljen z delom, saj je bilo tako daleč od čebelarstva. Po dveh letih sem spet začel prebirati strokovne čebelarске liste in iskati službo pri čebelarških podjetjih. Končno se mi je posrečilo. Dobil sem službo pri velikem čebelarškem podjetju v državi Minnesota za mesečni zaslužek 35 dolarjev poleg hrane in stanovanja. Ta plača je bila sicer majhna, ker pa nisem imel izkušenj o delu na velikih čebelarških obratih, nisem niti mogel več pričakovati.

Podjetje je bilo veliko in moderno. Delo je moralo teči natančno in sistematično. Lastnik mi je bil naklonjen. Učil me je vožnje z avtomobili in mi pomagal z nasveti povsod, kjer je bilo potrebno. Moje prejšnje izkušnje s čebelami so mi pomagale, da sem se hitro znašel. V splošnem sem bil kar zadovoljen. Čebelarstvo je bilo res lepo urejeno. Čebelja paša dobra. Dežela lepa z mnogimi jezери in letoviščarji. Zabave ni manjkalo. Kljub vsemu temu pa nisem imel namena, da bi ostal delj kakor eno leto. Želel sem si pridobiti še več znanja in izkušenj. Lastniku je bilo žal, da ne ostanem. Ko sem odhajal, mi je napisal zelo lepo spričevalo.

Za novo službo sem dobil ponudbo z lepo plačo na jugu Amerike, ob nekdanji mehiško-ameriški meji. Tam pa sem se globoko razočaral. Kakor je bilo čebelarstvo podjetja v Minnesoti naravnost vzorno urejeno, tako je bilo tukaj v največjem neredu. Lastnik je kupil ogromno plantažo, ki je terjala vso njegovo pozornost. Čebelarstvo pa je vodil njegov pomočnik, ki ni imel za to stroko niti potrebnih izkušenj, niti prave volje do tega dela. Tako je bilo celo podjetje zanemarjeno in ni prinašalo nobenih dohodkov. Dobro spričevalo, katerega sem prinesel iz Minnesote je pripomoglo, da mi je bilo zaupano celotno čebelarško podjetje. Seveda je bilo to zame preveč. Navdušilo pa me je, da mi lastnik toliko zaupa. Z vso resnostjo in vnemo sem se lotil dela. Pomočnike sem dobil po potrebi s plantaže. Posrečilo se mi je, da sem čebelarstvo uredil v dobičkanosno podjetje. Imel sem lep zaslužek in z lastnikom sva se lepo razumela.

Leta 1929 je gospodar umrl. Po preteku dogovorjenega službenega roka, sem službo pustil ter kmalu nato v La Jari začel na svoje. Januarja 1930 sem kupil devet sto panjev čebel in tako pričel z lastnim podjetjem. Seveda pa je bilo treba še vsega drugega za tolikšen obrat: obsežno poslopje z oprelo, avtomobili, tovornjak itd. Zadlužil sem se za deset tisoč dolarjev, da sem vse to oskrbel. Kako bom ta dolg poravnal, me ni skrbelo. Dobro sem bil oborožen z izkušnjami in znanjem in v okolici je bilo v obilju dobre čebelje paše. Že prvo leto sem pridelal 120.000 funtov prvovrstnega medu. Imel sem pogodbo z new-yorškim podjetjem za odkup vsega pridelka po dnevni ceni. Še preden pa smo vso pošiljko pripravili za odpremo, so me obvestili, da je cena medu izredno padla. Tako s kupčijo seveda ni bilo nič. Da sem ugriznil v trdo skorjo, je bilo nedvomno. Takrat še nihče ni vedel, da je bila že tik pred vrati finančna kriza. Med so prištevali k luksuznim živilom in je bil med prvimi, ki ga je kriza prizadela. Takrat smo morali skozi težke izkušnje. Drugim težavam se je pridružila še bolezen v družini. Bil sem zadolžen in moral sem se še in še zadolževati. A tudi to je minilo. Tudi nam je končno spet zasijalo sonce. Prinesle so mi ga moje zveste čebelice. Poplačal sem dolgove in končno začel uživati uspehe svojega dela.

Ameriško čebelarstvo se zelo razlikuje od čebelarstva pri nas doma. Tam se je v letih moje mladosti čebelarilo po mali meri, največkrat le iz veselja do čebel. Le redki so od čebelarstva pričakovali sredstev za preživljanje. Tukaj v Ameriki so velika čebelarstva, ki imajo na stotine, in celo po več tisoč panjev. To so velika trgovska čebelarstva.

Meni je prvo in najglobljo pobudo za to stroko dalo veselje in ljubezen do čebel. Tako mi je čebelarstvo postalo moj življenjski poklic, s katerim se preživljam in ki mi je obenem v zadovoljstvo in me osrečuje. Danes z zadovoljstvom lahko rečem: Dosegel sem, po čemer sem hrepenel!

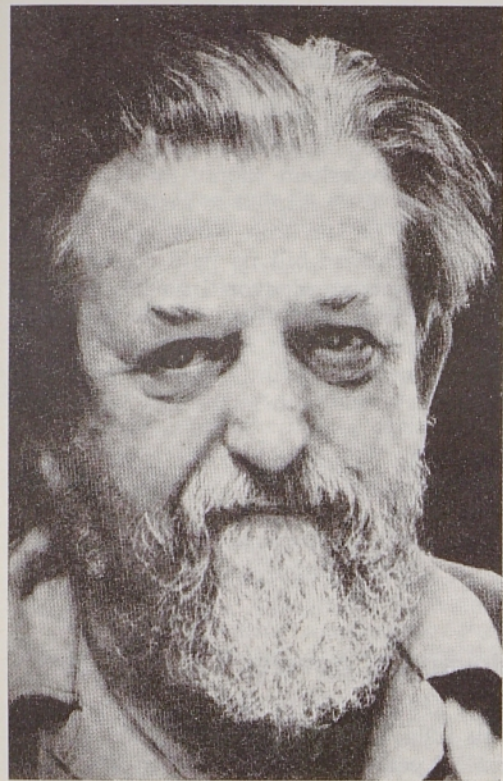
Janko N. Rogelj domovina

*Kdo nam daje
misel lepo?
Kdo prižiga
luč v daljavi?
Kdo nam srca
bolna zdravi?*

*Kdo topló nam
v duše diha,
se na tujem
nam nasmiha?*

*Naša mati
onstran morja!*

*Čez pogorja,
oceane
zdravi nam
prezgodnje rane.*

ob 70-letnici umetnika Božidarja Jakca

Kdor ga pozna, sploh ne bo verjel, da ima za seboj že sedemdeset let. Svojo umetniško pot je začel z risbami med prvo vojno, ko se je kot mlad fant udeležil bojev na Piavi. Tik po vojni leta 1919 je tudi razstavljal v Jakopičevem paviljonu. Vsa nadaljnja leta njegovega življenja pa pomenijo velikanski in uspešen napor po osebnem umetniškem izrazu, napor in delavnost, ki sta značilna za vse Jakčevo življenje.

Bilo je 16. julija 1899, ko se je nad novo-meško vijugo Krke rodil slikar Božidar Jakac. Njegov oče Anton je bil doma iz vasice Jakci v severni Istri, mati Josipina pa je bila Colaričeva s Slinovc pri Kostanjevici. Tako je Božidar po očetu srkal moč iz istrskega Krasa, dozorel pa je v soncu materine Dolenjske. Usoda mu je določila, da se bo razvil v umetnika, ki bo poveljal domačo deželo. Postal je njen zavzet pesnik z barvami, ki je ostrmel nad razodetjem domače zemlje.

Začnimo s pogloblitimi podatki iz njegovega življenja. V letih 1919 do 1923 je štu-

diral na umetnosti akademiji v Pragi in dve leti na specialki za grafiko pri prof. A. Brömseju. Nemirna kri ga je stalno gnala v svet. Leta 1925 je obiskal Pariz in prvič Tunizijo, tri leta pozneje še enkrat Severno Afriko. Prava prelomnica v njegovem življenju pa je bil obisk Amerike v letih 1929-1931. Ta obisk Amerike, o katerem je skupaj s prijateljem Miranom Jarcem izdal knjigo »Odmevi rdeče zemlje«, ga je človeško pretresel. Njegova neugnana vitalnost ga je vabila, da je obiskal Norveško, kar pa je bilo že v mračni noči pred drugo svetovno vojno. Ta vojna se je hitro surovo uresničila. Jakac se je, zavedajoč se svoje človeške in umetniške odgovornosti, pridružil osvobodilnemu boju in skupaj z ženo Tatjano odšel v partizane v dolenske gozdove, seveda z nepogrešljivim svinčnikom v roki. Jakca sploh ne moreš srečati brez skicirke in brez priprav za risanje. Kot partizan je bil slovenski delegat na II. zasedanju AVNOJ v Jajcu, kjer je napravil portret maršala Tita. Po osvoboditvi je bil Jakac eden glavnih pobudnikov in organizatorjev za ustanovitev akademije za likovno umetnost v Ljubljani. Seveda ima še posebne zasluge za slovensko grafiko, saj je prav iz njegovega grafičnega oddelka in specialke izšla cela vrsta naših sedanjih grafikov. Bil je večkratni rektor akademije za likovno umetnost, predsednik društva slovenskih likovnih umetnikov in zveze jugoslovanskih likovnih umetnikov, postal pa je tudi redni član Slovenske akademije, dopisni član Jugoslovanske akademije in Srbske akademije, častni akademik Accademia delle arti del disegno v Firencah itd.

Popolnoma nemogoče bi bilo na tem mestu naštetati vse Jakčeve razstave. Samo v Ljubljani je razstavljal dvanajstkrat, v Pragi, Parizu, Clevelandu trikrat. Los Angelesu, Zagrebu dvakrat, nato pa še v Gradcu, Portoguaru, Monfalconu (Tržiču), Mariboru, Slovenjem Gradcu, Jajcu, Sarajevu, Celju; udeleževal se je mednarodnih bienalov grafike v Ljubljani in jugoslovanskih v Zagrebu, razstav Xylon in drugih. Prejel je mnogo nagrad in priznanj, med drugimi trikrat Prešernovo nagrado, nagrado mesta Ljubljane in nagrado AVNOJ. Pred petimi leti, ravno na svoj rojstni dan, je Jakac doživel hudo avtomobilsko nesrečo, zaradi katere je moral preživeti mnogo dni na bolniški postelji. Značilno za Jakca

je, da mu tudi ta huda nesreča ni strla duha in volje. Delaven kakor prej posveča vse svoje sile umetnosti, za katero je karakteristična poetičnost, kar zadeva notranje oblikovanje in svojevrstna muzikalčnost, ki je zlasti razvidna iz njegovih doživetij slovenske zemlje. Vsi vemo, da Jakac uresničuje to muzikalčnost v svojih barvnih skalah in tisočerih niansah, ki so plod natanko preštudirane in lirično občutene umetniške zasnove.

Ne zdi se nam potrebno, da bi na današnji dan razlagali in opisovali številna Jakčeva dela — od olj, krajin, portretov do grafik. Vendar pa ne moremo mimo pomena njegove partizanske grafike, ki je dejansko odkritje — umetniško, človeško in dokumentarno.

Jakac je nedvomno virtuoz grafike, tega tako sodobnega umetnostnega izrazila. Zanj resnično velja, da zanj ne predstavljajo ovire ne material ne tehnika. Jakac dela svoje grafične liste že petdeset let. V njih so seveda prisotne razlike glede prijemov, vizije, stila. Prav pravi Zoran Kržišnik v uvodni besedi h katalogu ob sedanjih razstavi grafike v ljubljanski mali galeriji, da je Jakac takoj s prvim razstavljenim listom postal mojster, če smo kdaj kate-rega imeli.

Jakac je v naši sredini utiral pot čistemu grafičnemu prijemu. Prvi je vtisnil v zavest našega umetnika in občinstva enakovredno nosilno moč in izrazno silo grafičnega izraza.

Ko govorimo o Jakcu sedemdesetletniku, nikakor ne mislimo na kakega sivega jubilaranta. V njem je toliko prekipevajoče ustvarjalne moči in v njegovih besedah lahko najdeš vedno znova izpričana njegova bogata izkustva. Mnogokrat sem ga opazoval in ga še opazujem pri delu. Takrat se namreč vsak človek kaže v vsej svoji elementarnosti. Težko bi pozabil na lanski avgust v Bujah, kjer je Jakac, nedaleč od rodnega kraja svojega očeta, slikal v mehkih pastelnih barvah to orlovsko gnezdo, mestece na severu Istre. Delal je brez oddiha. Le če se je prikradel na nebo oblak ali se je kako drugače spremenila svetloba, je prenehal delo, ves nestrpen in kljub temu veder. Ob zahajajočem soncu smo se vračali iz Buj proti Piranu. Slika pa ni bila tako kmalu končana, kajti svetloba se je rada poigravala z Jak-

čevimi načrti. No, naposled je bila slika dokončana — poetična barvna kristalizacija pokrajinskega motiva.

To sliko Buj sem omenil zgolj zato, da bi pri morda še kakem nepoznavalcu spodbil mnenje, da je slikanje nekaj preprostega. Nasprotno, povsem očitno je, da vsaka umetnina more nastati in se izoblikovati zgolj s popolno angažiranostjo in s skrajnim naporom duha.

Ker je o Jakcu napisana že cela literatura, se mi v tem sestavku ob njegovem sedemdesetletnem jubileju ne zdi potrebno, da bi pripovedoval še naprej o Jakcu umetniku. Sicer pa vem, da bo Jakac zamahnil z roko, ko bo bral te vrstice, češ: Čemu je tega treba?

Treba je zato, da vemo, da sta Jakac umetnik in Jakac človek — eno in isto. Ta umetnik se ne bo ustavil pri svojem delu, saj tega kratkomalo ne more. Ustvarjal bo, dokler bo živel, in to želimo, da bo še dolgo. Naj mu veljajo naše iskrene čestitke ob jubileju!

France Novšak

ob jubileju slovenske univerze

Ljubljanska univerza bo letos 9. decembra slavila petdesetletnico. Odbor za proslavo je med drugim sklenil, da bodo ob tej priložnosti odkrili spomenik Juriju Vegi pred zgradbo elektrotehniške fakultete ob Tržaški cesti. Če bo zavod za spomeniško varstvo s tem soglašal, bodo tudi premestili spomenik slovenskega jezikoslovca Frana Miklošiča z Marksovega parka pred sodiščem na trg pred ljubljansko univerzo.

uspešno gostovanje v Angliji

Naša klavirska umetnica Dubravka Tomšič-Srebotnjakova, ki je doslej gostovala v številnih evropskih kulturnih središčih, je nedavno s svojo umetnostjo dosegla prodoren uspeh tudi v Angliji. Na svoji julijski koncertni turneji je obiskala Heathfield v Sussexu, kjer je igrala dela Bacha, Beethovena, Chopina, Brahmsa in Prokofjeva. Z istim programom je nato nastopila v Otleju (Yorkshire), kjer je koncert obiskalo tudi več uglednih angleških osebnosti, med njimi nekdanji direktor edinburškega festivala lord Harewood. Za zaključek je umetnica 12. julija gostovala v Londonu, kjer je v dvorani Royal Festival izvajala

prvi klavirski koncert Čajkovskega ob spremljavi Royal Philharmonic orchestra. Ogromna dvorana je bila razprodana. Umetnica je dosegla prodoren uspeh. Koncert je dirigiral slovenski dirigent, direktor ljubljanske opere Bogo Leskovic.

jubilej našega umetnika na Dunaju

Na Dunaju je 13. junija letos praznoval 80-letnico rojstva eden izmed naših najpomembnejših pianistov, profesor Anton Trost, ki je veliko pripomogel, da je slovenska reproduktivna glasba prek meja domovine dosegla evropsko raven. Začetki njegove umetniške poti segajo v leto 1912, ko mu je dunajska glasbena akademija poleg odličnega spričevala in diplome umetniške zrelosti podelila tudi Lisztovo premijo. Zgodaj je začel prirejati koncerte, nastopal je samostojno ali v družbi znamenitega jugoslovanskega violinista Zlatka Balokoviča, najprej po Sloveniji in Hrvaški, kasneje pa tudi zunaj meja.

Do leta 1939 je prof. Trost živel na Dunaju, kjer si je kot glasbeni pedagog in koncertni pianist pridobil lep sloves. Bil je med ustanovitelji dunajskega slovenskega krožka in tudi njegov večletni zelo agilni predsednik. Leta 1939 je bil povabljen v Ljubljano za rednega profesorja na novoustanovljeni Akademiji za glasbo, kateri je postal prvi rektor. Kot pedagog je vzgajal vrsto odličnih pianistov, zlasti pomembna pa je bila v teh letih njegova koncertna ustvarjalnost, ki je bila izredno razgibana. Zdaj profesor Trost živi že nekaj let na Dunaju kot upokojenec. Tam je tudi letos v krogu svojih številnih prijateljev praznoval svoj 80. rojstni dan. Lepa intimna slovesnost je bila na domu inž. Šenka, kjer se radi sestajajo tamkajšnji slovenski umetniki. Z magnetofonskega traku je zazvenela glasba Beethovnevega koncerta, posnetega v Ljubljani v januarju 1959, pri katerem je kot solist nastopil prof. Trost. Zatem je o jubilantu toplo spregovoril naš dunajski rojak, komorni pevec Anton Dermota, ki je od nedavna častni član dunajske državne opere.

Slavljenec je ves mladosten in svež doživljal svoj praznik. Očitno je, da je Glasba, njegova življenjska muza, kateri se je posvetil z vsem srcem, ublažila udarce in tegobe, ki jih nam vsem prinaša vsakdanjost.

učenca iz Ljubljane zmagala

Uredništvu mladinskih listov »Pionirskega lista« iz Ljubljane in »Kekca« iz Beograda sta pripravili za učence osnovnih šol tekmovanje v znanju. Tekmovanje je bilo v Pionirskem domu v Ljubljani, tekmovalo je 15 ekip, ki so zastopale osemletne šole iz številnih slovenskih krajev. V vsaki ekipi so bili po trije učenci, ki so morali pismeno odgovoriti na 25 vprašanj iz zgodovine, geografije, športa in drugo. V vprašanjih je bila zajeta snov, ki se je uče učenci v višjih razredih osemletk. Zmagal je s 17 točkami od 25 možnih Ljubljančan Andrej Vozlič, učenec osemletne šole Prežihov Voranc iz Ljubljane. Tudi najboljši za njim je Ljubljančan in učenec iste šole — Ludvik Rode. Udeleženci tekmovanja so prejeli knjižne nagrade od založbe Mladinska knjiga.

slovenske novele v francoščini

Pred kratkim je pri založbi Seghers v Parizu izšla knjiga slovenskih novel v francoščini pod naslovom »**Novelles Slovenes**«, ki prinaša dela desetih slovenskih pisateljev: Ivana Cankarja, Juša Kozaka, Prežihovega Voranca, Miška Kranjca, Danila Lokarja, Cirila Kosmača, Mire Mihelič, Bena Zupančiča in Lojzeta Kovačiča. Delo je bilo objavljeno na priporočilo mednarodnega PEN kluba in pod pokroviteljstvom organizacije UNESCO. V uvodu knjige je Mitja Mejak zapisal:

»Objava te antologije pomeni vstop slovenske novele v mednarodni literarni svet. Prav je torej bilo, da se je predstavila v tej pomembni francoski izdaji. Njen namen je, da bralcem (od katerih morda mnogi za slovensko književnost sploh še ne vedo) odkrije humanistično vizijo človeka, ki živi v zemljepisno nepomembni deželi v srcu Evrope, ki pa se nič manj polno ne zaveda, da je prebivalec enega dela vesolja.«

Biografske podatke je v knjigi prispevala Zlata Pirnat-Cognard, ki je skupno s francoskim pesnikom Christianom Bernardom dala dokončno obliko prevodu. V Ljubljani pa so v francoščino prevajali: Viktor Jeseničnik, Zorica Hadži-Vidojković, Vida Šturm, Elza Jereb, Radojka Vrančič in Vera Naumov.

pesem v dolini lončarjev in rešetarjev

Mariborska založba Obzorja je izdala zanimiv knjižni dokument Zmage Kumerjeve »Ljudska glasba med rešetarji in lončarji v Ribniški dolini«, ki na svojevrsten način, kakor doslej za Ribničana še nismo bili vajeni, predstavlja za sicer v svetu precej znan del naše domovine.

Knjižna novost, ki je zanimivo branje tudi za najširši krog bralcev, je nastala iz avtoričine želje po sodobno zasnovani zbirki ljudskih pesmi. Ob iskanju primerne področja, ki bi bilo zemljepisno zaokroženo, še ne preveč raziskano in tudi ne sloveče po starinskosti ljudskega izročila, ki bi bilo torej povsem poprečen del slovenske dežele, se je odločila za Ribniško dolino. To pa toliko lažje, ker jo nanjo navezujejo tudi ožje rodbinske vezi. Sicer pa je Ribniška dolina s svojimi šegavimi, radoživimi in trdoživimi prebivalci ena najbolj zanimivih slovenskih pokrajin. Področje je zaključena celota zase, ljudje tod so se stoletja dolgo prebijali skozi nemalo zavolano življenje z nemajhnimi težavami in v neposredni sosesčini narodnostno tujega otoka sredi slovenskega življa, v soseski s kočevskimi Nemci, ki so naseljevali obširna področja med Ribniško dolino in Kolpo polnih šeststo let in še nekaj čez, vse do druge vojne. Veseli Ribničani je zaslovel po svoji suhi in lončeni robi daleč po svetu. Tako njegova domača obrt kot tudi njegova šegavost pa sta posledica trdega življenja; skopa kraška zemlja nikdar ni zmogla prerediti številnih ust, zato so se ljudje oprijeli domače obrti, zatekli se v gozd in h kraški ilovici. Iz lesa so strugali, izrezovali, pletli in oblikovali najrazličnejšo posodo, orodje in vse, kar je gospodinjstvo in gospodarstvo nekoč potrebovalo, iz ilovice pa gnetli in umetelno oblikovali posode, igračke. Ribničani je ponesel v svet svoje čudovite izdelke, katerih obliko in praktičnost je znal vedno prilagoditi potrebam časa, kraja in ljudi, ponesel je v svet »ribežne, škafe in rešjeta, us'ga šjenta«, kot poje znana ribniška himna o Urbanu.

Avtorica je ribniška rojakinja in dolgoletna sodelavka Glasbenonarodopisnega inštituta v Ljubljani in je s svojo knjigo predstavila najširši javnosti Ribniško dolino ne le kot domovino domače obrti, pač pa tudi kot domovino bogatega izročila ljudske glasbe. Ribničani so bili vedno dobri pevci. Pesem je bila njihov stalni spremljevalec, saj si brez vesele pesmi ni bilo mogoče predstavljati učinkovite kupčije. Tako je skozi stoletja nastajala svojska ljudska pesem, katero smo doslej, žal, še vse premalo poznali oziroma ji posvečali vse premalo pozornosti.

V knjigi Zmage Kumerjeve zbrani primeri ljudske glasbe so prikazani kot sestavni del življenja, zato so razvrščeni glede na priložnosti, ob katerih jih pojejo ali igrajo. Krajšemu predgovoru namreč sledi zanimivo drugo poglavje, iz katerega vzemo, da so prav v teh krajih zapisali nekatere najlepše in najstarejše ljudske pesmi. Eden naših prvih za-

Skupina mladih Američanov, članov svetovne mladinske organizacije, je nedavno obiskala uredništvo časopisa Dela v Ljubljani in se okrog dve uri pogovarjala z novinarji. Zanimali so se za številna vprašanja

o notranji in zunanji politiki in o položaju tiska. Mladi Američani so se nastanili pri naših družinah, v zamenjavo pa bodo naši mladinci obiskali ZDA

pisovalcev je bil namreč ribniški graščak Jožef Rudež v začetku prejšnjega stoletja. V tem poglavju so opisane še druge zbirke oz. zbiralci ljudskih pesmi v Ribniški dolini. Naslednje poglavje obravnava ljudsko glasbo in ples v Ribniški dolini, obravnava pa tudi najrazličnejša glasbila, navade in šege v teh krajih. Najobsežnejši del knjige pa je posvečen pesmim in vižam, kakor jih še danes igrajo in pojejo v domovini suhe robe. Primeri pesmi so razvrščeni po področjih, o katerih pripovedujejo. Zbranih, zapisanih in z vižami opremljenih je 500 pesmi in variant, vsebinsko pa so razdeljene v poglavja: Ribničani o sebi in svoji dolini, Svatbene pesmi, Pustne, Godovne, Prošnje pesmi zoper ujme in nesreče, Dekliške, Ob metvi, Fantovske, Vojaške in partizanske, Pri skupnem delu, Pri mrliču, Kolednice, Nabožne, Otroške.

Posebno ceno daje knjigi bogat slovarček narečnih izrazov ter seznam pevcev, godcev in pripovedovalcev, kar bo nekoč v prihodnosti imelo še posebno vrednost. Sicer pa je knjiga pisana preprosto, v razumljivem jeziku in bo dostopna slehernemu bralcu, obširen angleški izvleček iz uvoda pa je namenjen tudi tujcem.

France Grivec

Gimnazija v Kočevju je nedavno praznovala 50-letnico obstoja. Ustanovljena je bila po prvi svetovni vojni, ko je bilo Kočevje pravo nemškutarsko gnezdo na slovenskem ozemlju. Zato je bila njena ustanovitev izrednega pomena, saj je bila močan obrambni steber na narodnostno ogroženem slovenskem ozemlju.

Napoleon na Vogrskem

To je bila res senzacija, ko se je na Vogrskem, prijaznem kraju v spodnji Vipavski dolini, nenadoma pojavil francoski cesar Napoleon, ki je nenadoma vstal od mrtvih. V resnici je bil to italijanski igralec Carlo Palmucci iz Rima, katerega je žirija izbrala, ker je francoskemu cesarju zelo podoben, da ga bo igral v novem televizijskem filmu. Baročni dvorec iz 18. stoletja na Vogrskem je bil več dni prizorišče zanimivih prizorov. Tam so snemali televizijski film iz obdobja Napoleona, ki ga bodo predvajali v počastitev dvestoletnice cesarjevega rojstva. Film je pripravila francoska televizija s sodelovanjem televizijskih podjetij iz Italije, Švice, Kanade in Belgije. V filmu je zajeta zgodba nekega Napoleonovega vojaka, ki jo je napisal, ko se je vrnil v svoj rojstni kraj. Glavno vlogo vojaka igra francoski filmski in gledališki igralec Henry Lambert. V filmu nastopa pet francoskih, osem italijanskih in petdeset jugoslovanskih igralcev. Kot statisti so sodelovali konjeniki iz Požarevca v Srbiji ter vojaki iz Vipave. Tehnične usluge je oskrbelo zagrebško podjetje Jadran film.

Razen na Vogrskem, so film snemali še v Trnovskem gozdu, v Zagrebu, Sisku, pri Delnicah ter v Varaždinu.

Tone Pavček:

PRVI ŠOLSKI DAN

Kakšen dan je tale dan,
z jarkim soncem obsijan?

Kaj Tomažek bled je v lice?
Kaj tak zgodaj danes ptice
so zapele? In budilke?
So preizkušale glasilke?
Kaj je obnovilo ceste,
da so lepe ko neveste,
polne, hrupne in nemirne
od radosti neizmerne?
In ta stražnik na križišču?
Je otrpnil? V takim vrišču
se ne gane! Venomer
kaže samo v eno smer.
kamor jadrno drve
torbe, kape, čepice.

Kam, prijatelji, hitite?
Kakšen dan je to, recite?!

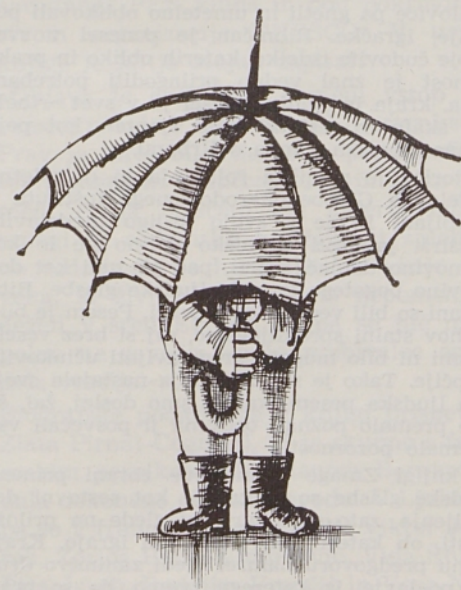
To je prvi šolski dan,
pa je s soncem obsijan,
pa Tomažek bled je v lice,
pa tak zgodaj danes ptice
so zapele in budilke
skoro uničile glasilke,
pa okitile se ceste,
da so lepe ko neveste.
In ta stražnik na križišču?
Ni otrpnil v silnem vrišču,
le učencem venomer
kaže v šolo pravo smer.

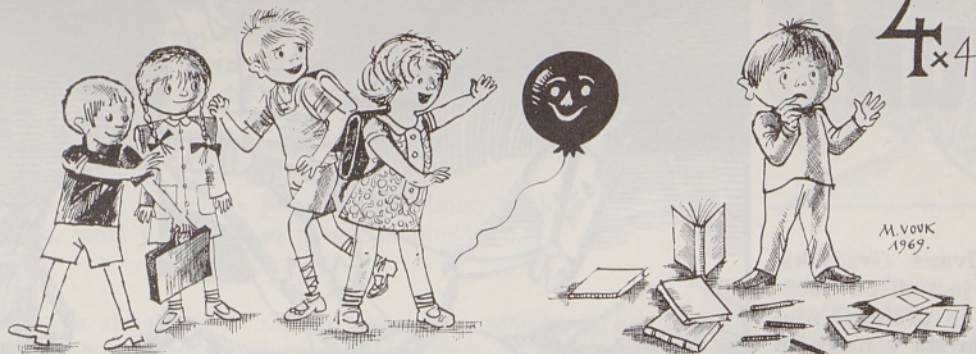
Fran Roš:

UGANKA

Dokler sonce sije,
skrit je v kakšen kot,
ko pa dež se ulije,
gre na mokro pot.
Razprostrt nad tvojo glavo
najde svojo službo pravo.

(dežnik)

Marja Cerkovnik:

BALONČEK IN OTROCI

Tisto jutro je najprej posijalo sonce.

Nato je zapel ptiček.

Nato je nekdo s prijaznim glasom pozdravil:

»Dobro jutro voščim!«

Nato so zadišale rože.

Nato je odbila ura sedem.

Vsakdo lahko takoj opazi, da ta dan ne bo čisto navaden dan.

Na mali krpici trave pred hišo je pristal rdeč balonček. Najprej je še kar miroval, nato pa je začel poskakovati in se igrati. Gotovo je komaj čakal, da bi ga kdo opazil.

Po stopnicah so prišli naši otroci. Držali so se za roke, njihovi obrazki so bili nekam slovesni. Na hrbtih so nosili šolske torbice. Bili so lepo počesani in umiti. čevaljčki so se jim svetili in njihove srajčke so dišale po soncu in suhem senu.

Balonček je veselo poskočil, češ, zdaj se bomo igrali. Otroci pa kot da ga niso opazili. Bili so resni in zamišljeni, tako zelo, da je balonček mislil, da ne vidi prav.

Vendar ni odnehal. Še in še jih je vabil k igranju.

»Pojdi, balonček, danes nimamo časa,« je rekla Nina in ga pobožala.

Balonček ni verjel. Skočil je na Lučkino glavico, nato na Mihčevo in spet na tla,

kot bi prosil, naj se vendarle poigrajo z njim. Otroci pa nič. Samo malo so se obrnili in mu pomahali v slovo. Balonček je skočil na grm in se zazibal na vejah.

»Glejte, kam je skočil,« je rekel Mihec, se ustavil in ga gledal.

Katka in Tomaž pa sta ga trdno prijela za roki in Mihec se je takoj zresnil.

Vztrajni balonček pa še vedno ni izgubil upanja. Motovilil se je pod nogami naših otrok, da bi se bili skoraj spotaknili.

»Balonček, šc, šc... beži, napoti si!« so ga odganjali.

Ni se zmenil zanje. Spet in spet jim je skakal zdaj na glavice, zdaj pod noge in jih vztrajno vabil k igri.

»Saj se vendar ne moremo igrati,« je rekla Nina.

»Veš, zrasli smo že,« je dejal Tomaž.

»Nikar ne misli, da te nimamo radi,« je rekla Lučka.

»Ampak čas je zlato,« je dejal Andrej.

»Mudi se nam v šolo,« je povedala Katka.

»Prvič gremo v šolo, veš,« je rekel Mihec.

Zdaj je balonček razumel in odnehal. Pustil je otroke, da so šli svojo pot. Spremljal pa jih je vendarle prav do velike hiše z velikimi vrati in širokimi okni. Nad vrati je pisalo z velikimi in jasnimi črkami:

ŠOLA

Balonček je odplaval visoko pod nebo.

Ela Peroci:

ČETRTEK DAN V TEDNU

Janez je presedel pri šolski knjigi do pozne noči. Ne morem več, je vzdihoval. Nikoli ne bom znal vsega in res ni znal. Odšel je spat in danes zjutraj se je zbudil čemer in ni se mogel spomniti, kakšen dan je.

Četrtek, mu je rekla mama.

Aha, je rekel.

Četrtek — to se pravi, da imamo danes štiri ure pouka, da bomo pisali štiri šolske naloge, da bom vprašan iz štirih predmetov, da moram vzeti s seboj štiri knjige, štiri zvezke, štiri svinčnike — za vsak slučaj, da moram ponoviti poštevanko števila štiri —

da se mi lahko zgodi, da mi bo mama prinesla zdajle štiri kose kruha, da se prične pouk ob štirih — čudno — tudi v kino bi rad šel ob štirih —

štiri miši, v uh' me piši, vija, vaja, ven . . . Janez, kaj pa govoriš? saj si čisto zmeden, mu je rekla mama.

Aha, razmišljam, kakšen dan je danes.

Četrtek vendar, saj sem ti že rekla.

Aha, ji je spet odgovoril Janez.

Otroci, pozvonite spotoma pri Janezu, da ne bo šel navsezadnje res ob štirih popoldne v šolo in pogledajte, če je vzel prave knjige s seboj.

Desanka Maksimović:

ZAJČJE UHO

Že od daleč čuje zajec,
kdaj v grmovju kihne vrabec,
kdaj zaide mravlja v trave,
kdaj so zrele zeljne glave;
čuje polžka, ki popeva,
petelinčka, ko zazeva.

tolminski punt

Nadaljevanje

V Ročinju sta potrkala na vrata mladega Ivana Gradnika. S Šimnom sta se bila seznanila v Benečiji. Bil je tudi on ubežnik. Ker je udaril graščinskega oskrbnika, ki je pretepal njegovega očeta, je moral uiti čez mejo. S Šimnom sta v nespeh nočeh neumorno kovala zaroto. Ko je stari Gradnik umrl in je hiša ostala brez gospodarja, je mati izprosila, da se je sin lahko vrnil domov. Kazen za udarec je plačal z denarjem. Vrnil se je kot puntar. Stiskal je pesti, če je beseda le nanesla na graščinsko gospodo.

Zjutraj, ko je posijalo sonce, je tudi Gradnik osedlal svojega konja. Skozi Kanal ob Soči so odjezdili na Kal, kjer se je Gradnik poslovil. Ostal je v vasi, da zapriseže puntarje. Šimen in Marko sta bila komaj iz vasi, ko jim je v hrbet udaril plat zvona.

»Zakaj zvoni?« je vprašal Marko.

»Ivan Gradnik kliče tlačane.«

»Kam greva midva?«

»V Čepovan.«

Pot ju je peljala skozi Srednji Lokovec. Pod njima se je odprla Čepovanska dolinica, med poraslimi pobočji se je stiskala vas.

Komaj sta sedla v hiši Matije Podgornika je že odmeval plat zvona od bregov. Prihajali so kmetje od vseh strani, z Vrat, z Lazen in iz Puštala. Marka so zanimali dečki, ki so se podili okoli hiše. Med njimi je bil Jurko, sin Podgornikove hčere Marjance, leto starejši od Marka, a za dve leti daljši.

Sprva sta se tiho gledala, kot da se presojata.

»Ali pojdeš s puntarji?« je vprašal Jurko.

»Pojdem,« je rekel Marko.

»Ali že imaš orožje?«

Marko je zanikal.

»Jaz sem ga že pripravil,« je rekel Jurko.

Peljal ga je v drvarnico, potegnil izpod strehe železen krivač, nasajen na dolgem ročaju. Marko je bil bled od zavisti.

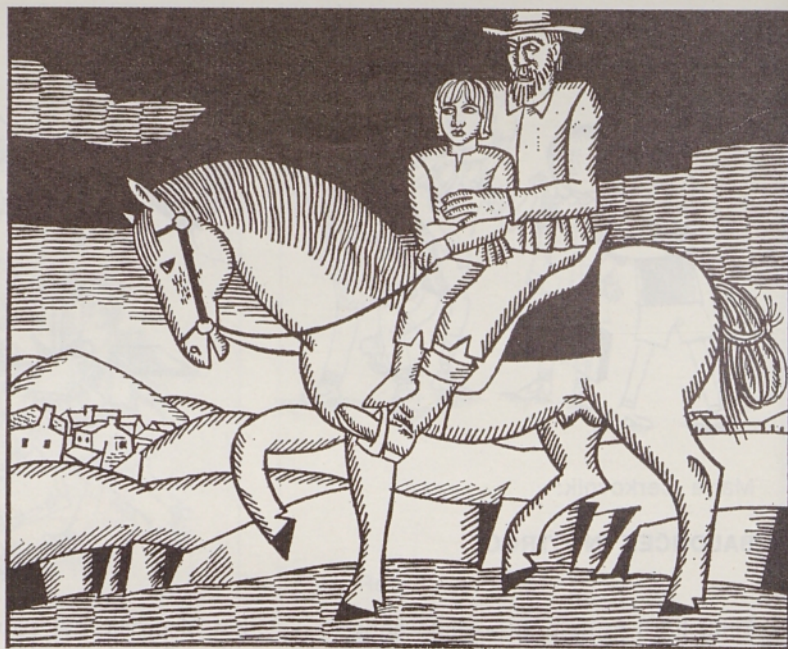
»Martinek ima pištolo,« je rekel.

»Kateri Martinek?«

»Martinek z Mosta.«

»To je boljše, kot pištola,« je rekel Jurko. »Pištolo je treba nabiti, a s tem kar sekaš,« je deček s krivačem švistnil po zraku. Medtem so se pred cerkvijo zbrali tlačani. Prihajali so vedno novi. Paglavci, ki so hoteli vse videti, so splezali na dve košati lipi in se kot opice zibali v vejah. Med njimi sta bila tudi Marko in Jurko.

Marko je gledal očeta, ki je stopil na kmečki lojtrnik. Od ponosa je gorel v lica, ko ga je slišal govoriti o prvem puntu. Ta punt se je ponesrečil, ker so se hoteli s cesarjevo pomočjo

mirno poravnati z grofom. Zdaj so se starim krivicam pridružile še nove. Od tlačanov zahtevajo naj plačujejo davek na meso in vino.

»Figo bomo plačali!« so vpili kmetje.

»Figo bomo plačali!« so zavreščali dečki v vejah.

»Tako je prav« je nadaljeval Šimen Golja. »A novi davek bi še prenesli. Težko bi šlo, a bi ga prenesli. Toda davek ima v zakupu neki Jakob Bandel, ki s svojimi pasjimi pomočniki zahteva več, kot mu gre po pravici. V štirih letih je obogatel na račun naših žuljev.«

»Bandla na vrv!« so vpili tlačani.

»Bandla na vrv!« so ponavljali paglavci.

»Cesar je v vojni zaradi neke Španije, zato moramo rediti posadko na goriškem gradu. To je nov davek, ki so ga nam naložili.«

»Nočemo novih davkov!« je bilo slišati iz ust tlačanov.

»Nočemo novih davkov!« je odmevalo izmed vej.

»Ne upiramo se davkom, ki so jih plačevali naši očetje,« je dalje gmel Šimen Golja in vse glave so mu pritrjevale. »A nočemo novih davkov! Tem se upiramo. Toda v tem boju bomo zmagali le, če bomo vsi kot en mož. Vse hiše, vse vasi kot en mož. Zato ustanovljamo Kmečko zvezo. Kdor hoče z nami, naj bo pripravljen na vse, tudi na smrt. Za davek na meso in vino niti krajcarja!«

»Niti krajcarja!« je šlo skozi množico.

»Davek za posadko na goriškem gradu boste plačevali Kmečki zvezi. Ali ste zato?«

»Smo! Smo!«

»A zapomnite si: kdor ni z nami, je proti nam. Ne smemo trpeti izdajalcev!«

»Ne bomo jih trpeli!«

»Ne bomo jih trpeli!« so ponavljali paglavci.

»Obljuba ne zadostuje. Priseči morate. Dvignite tri prste desne roke!«

Tlačani so se ozrli drug po drugem, sneli klobuke in dvignili tri prste.

»Govorite za menoj!« je Šimen Golja znižal glas, ki mu je svečano zapel. »Prisegam... da bom Kmečki zvezi zvest... na življenje in smrt... da bom ubogal njene voditelje... kakor mi bog pomagaj...«

Tlačani so glasno izgovarjali besedo za besedo, klobuki so zopet zleteli na glave.

»Betica, stori pravico!« je vzkliknil Šimen Golja.

»Betica, stori pravico!« so ponovili kmetje.

5.

Ob koncu zime je bila dežela kot nabita pištola. Treba bi bilo samo drobne iskre, da bi se vžgal smodnik. In ta iskra je prišla, ko so jo najmanj pričakovali.

Tisto pomlad je Tolminski grozila lakota. Slabe letine, ki so si sledile, so do dna spraznile kašče. Zmanjkalo je žita, primanjkovalo je tudi soli. V marcu se je zbrala kolona voz, da gre v Gorico po blago. Med njimi je bil tudi Krištof, ki je vpregel rjavca v lojtnik. Spremljal ga je Marko. To pot se mu je izpolnila želja brez prošnje. Poslala ga je mati, da bo pazil na konja in na voz, če bo stric pregloboko pogledal v bokal.

Marko je bil presrečen. Videl bo mesto, ki si ga je doslej slikal le v domišljiji.

Na mostu se jima je s svojim vozom pridružil Ignac Munihi, sin Martina Muniha. Z njim je bil Martinek, njegov sinček. Od radosti, da se zopet vidita, sta si dečka skočila v objem. Skupaj bosta potovala, četudi vsak na svojem vozu. V Gorici se bosta skupaj potepala.

»Poglej!« je rekel Martinek in odprl malho, ki mu je visela čez ramo. Na dnu je ležala pištola.

»Kaj boš s tem?«

»Smodnika si kupim in krogel,« je rekel Martinek.

»A jaz si kupim orglice,« je rekel Marko, ki ga je tiščala očetova dvajsetica.

Vozili so se vso noč. Ko je sonce stalo za ped na nebu, sta vozova zaropotala skozi mestna vrata. Ustavili so se na trgu za stolnico, kjer so deželani sklepali kupčije. Drugi so dospeli že pred njimi. Hrupno so se pozdravili in se domenili, da se bodo vračali še pred nočjo.

»Če me ne bo, poiščite me v krčmi 'Pri ribi',« je rekel Krištof in izginil.

Dečka sta bila prosta. Hodila sta po ulicah in prodajala zijala. Martinek je stopil v neko puškarno, da bi kupil smodnika in krogel. Puškar se je samo smejal in se norčeval iz njegove starinske pištole.

Marko pa je kupil orglice za srebrno dvajsetico. Na mestu je poskusil zaigrati nanje. Tako lepo so pele, da so mu jih hoteli vzeti mestni paglavci, ki so se klatili po ulicah.

Tedaj sta Martinek in Marko pobrala vsaj svoj kamen in se postavila k zidu, da sta imela zavarovan hrbet. Tudi paglavci so se oborožili s kamni.

Kdo ve, kako bi se bilo to končalo! Rešil ju je pobalin, ki je pritekel kot strela in nekaj zavpil. Marko in Martinek nista

razumela, kaj. A biti je moralo nekaj bolj zanimivega kot tolminska dečka. Kamenje je zletelo iz rok, vsi so jo ucvrli nekam proti stolnici.

Dečka sta se oddahnila in se začudeno spogledala. Obšla ju je radovednost. Stekla sta za paglavci.

Na trgu je stala velika gruča ljudi. Vsi so gledali v tolminske vozove, ki so bili že naloženi z vrečami. Tam so bili tudi vsi vozniki razen Krištofa. Zapregali so konje. Bili so slabe volje, kleli so, bliskali z očmi, a se niso mogli upirati. Za njimi so stali biriči, ki so jim bili pripravljene pomagati s sulicami.

Dečka sta bila do dna duše preplašena. Martinek je uzrl očeta. Skušal se mu je približati, a ga je brkati birič nemilo odrinil z ročajem sulice.

Medtem ga je oče zagledal. Z očmi in z glavo mu je dal znamenje: »Tiho in proč!« Deček je razumel in se plaho umaknil. Tedaj so možje z vozovi in konji že odhajali po klancu proti gradu. Bili so obkoljeni od biričev, ki jim je poveljeval debel dedec na liscu.

Na trgu sta slednjič ostala le Marko in Martinek. S tesnobo v srcih sta se spogledovala.

»Poiščiva strica!« je rekel Marko.

Iskala sta krčmo »Pri ribi«, za katero sta toliko vedela kot za smrtno uro. Na koncu neke ulice, kjer se že začenja polje, sta zagledala debelo, pikčasto ribo na izvesku.

Krištof je sedel ob bokalu in se vinjeno smehljal pred se. Ko sta dečka vstopila, je dvignil začudeni pogled.

»Ali je že čas?« je vprašal.

»Ne,« je zategnil Marko. »Voz in konja so vzeli.«

»Kateri voz? Katerega konja?«

»Našega. In druge tudi.«

Krištof je potegnil z dlanjo preko čela, kakor da hoče izbrisati vinjenost.

»Vzeli?« je zarohnel. »Kdo — za hudiča?«

»Biriči.«

Krištof se ni več čudil. Le zaklel je tako gromovito, da je odmevalo od sten.

Pritekel je krčmar.

»Kaj se je zgodilo?«

»Poba pravita, da so nam pobrali vozove in konje.«

»Res, ne lažeta,« si je krčmar mel roke in se sladko smehljal.

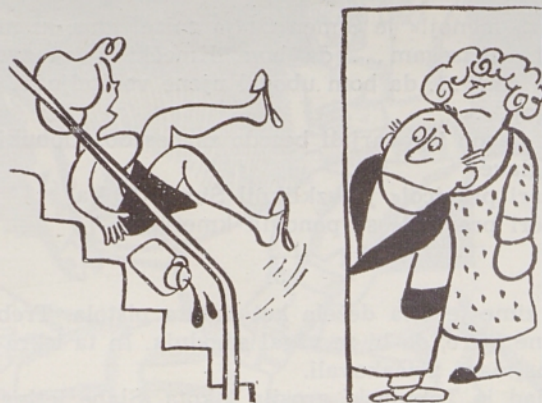
»Tega nisem videl, a moja žena je videla. Vozove, konje in tudi voznike so odpeljali na grad. Vse na grad.«

»Pa zakaj?«

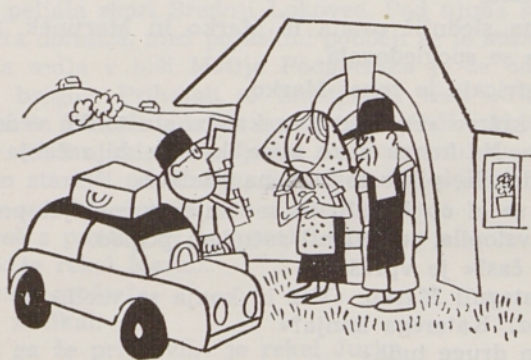
(nadaljevanje prihodnjič)

— Pravite, da imate tuje srce. Od koga pa?
— Oh, od nekega strašnega babjeka, draga gospodična.
You say, you have a foreign heart. Well, who from?
Oh, from a big skirt-hunter, dear young lady.

— Včeraj, ko se je mlekar prekucnil na stopnicah, ga nisi pa niti pogledal.
Yesterday, when the milkman fell down the stairs, you did not want even to look at him.

— Na turističnem društvu so mi dali vaš naslov za sobo, ki ste jo uredili s turističnim kreditom.
— Ja človek božji, pa ja ne bomo oddajali tujcem. Mi čakamo na naša fanta iz Nemčije.

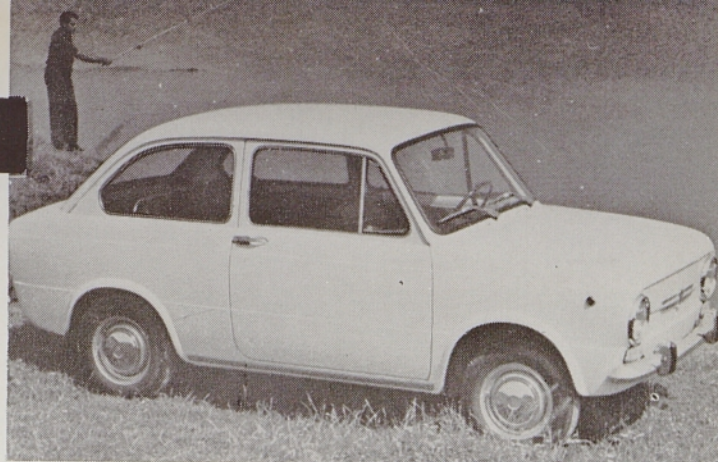
At the Tourist Agency I got your address for the room to let, which you rearranged with the tourist credit.
For God's sake, we are not going to let it to the foreigners. We are waiting on our boys coming from Germany.

— Hvala lepa za prijeten in res zanimiv večer. Nikoli si ne bi mislila, da človek lahko tako dolgo vzdrži brez jedi.
Oh, thank you very much for the lovely and amusing evening. I never thought that one could held out such a long time without eating.

Zavodi Crvena Zastava

KRAGUJEVAC – JUGOSLAVIJA

Navodila o prodaji vozil Zastava našim državljanom za tuja plačilna sredstva

1. VPLAČILA ZA VOZILA SE LAHKO OPRAVLJAJO NA VEĆ NACINOV:

— Z nakazilom neke osebe prek inozemske banke v korist žiro računa Zavodov »Crvena zastava« pri Jugoslovanski banki za zunanjo trgovino v Beogradu št. 608-620-5-1-10101-32009-1361.

— Z nakazilom z deviznih računov naših državljanov ali z deviznih hranilnih vlog izseljencev in izseljencev - povratnikov.

— Z nakazilom z deviznih računov jugoslovanskih državljanov s stalnim bivališčem v tujini.

— S čeki za valute, navedene v ceniku:

z inozemskimi bančnimi čeki,

z inozemskimi potovalnimi (travelers) čeki.

— Z mednarodno poštno nakaznico, ki se glasi izključno na: ZAVODI »CRVENA ZASTAVA«, Sektor izvoz-uvoz, Beograd.

Vsi navedeni čeki se lahko koristijo prek Zavodov »Crvena zastava« na naslednji način:

— Ček mora biti izpolnjen na naslov: ZAVODI »CRVENA ZASTAVA«, sektor izvoz-uvoz, Beograd, pošiljatelj pa mora istočasno poslati tudi spremno pismo, iz katerega bo možno razbrati, v čigavo korist je bil ček izdan in za katero vozilo.

— S tujimi valutami v gotovini, ki so poslone iz inozemstva direktno na naslov: ZAVODI »CRVENA ZASTAVA« Sektor izvoz-uvoz, Beograd.

2. ROK IZROČITVE: računa se od dne prejema vašega definitivnega vplačila tj. bančnega odrezka o prispjetju sredstev na devizni račun Zavodov in znaša po tipih vozil:

— ZASTAVA 750	15 dni
— FIAT ZASTAVA 850	90 dni
— ZASTAVA 1300	15 dni
— FIAT ZASTAVA 850 special	90 dni
— FIAT ZASTAVA 850 sport coupe	90 dni
— FIAT ZASTAVA 124	90 dni
— FIAT ZASTAVA 125	90 dni

3. CENA VOZILA

	Zastava 750	Zastava 1300	Flat- Zastava 850	Flat- Zastava 850 special	Flat- Zastava 850 sport coupe	Flat- Zastava 124	Flat- Zastava 125
Ameriški dolar	1.047	1.800	1.360	1.458	1.764	1.945	2.337
Kanadski dolar	1.123	1.946	1.470	1.577	1.907	2.103	2.527
Angleški funt	436,26	750	567	608	735	811	974
Francoski frank	5.170	8.887	6.715	7.198	8.709	9.603	11.538
Zah. nem. marka	4.188	7.200	5.440	5.832	7.056	7.780	9.348
Italijanska lira	654.425	1.125.000	850.000	911.250	1.102.500	1.215.625	1.460.625
Holandski forint	3.790	6.516	4.924	5.278	6.386	7.041	8.460
Belgijski frank	52.354	90.000	68.000	72.900	88.200	97.250	116.850
Avstrijski šiling	27.222	46.800	35.360	37.908	45.864	50.570	60.762
Švedska krona	5.416	9.312	7.036	7.543	9.126	10.062	12.090
Danska krona	7.952	13.500	10.200	10.935	13.230	14.588	17.528
Švicarski frank	4.578	7.871	5.947	6.376	7.714	8.505	10.219
Norveška krona	7.479	12.858	9.715	10.414	12.600	13.893	16.693
Iraški dinar	374	643	486	521	630	695	835

Vozila se prodaja izključno za navedene konvertibilne valute, cena vozila FCO tovarna in velja z dnem izročitve. Prevozni stroški do kraja prevzema vozila gredo v breme kupca.

Zavodi »CRVENA ZASTAVA« pri prodaji vozil na tej osnovi ne odobravajo obresti na vplačana devizna ali dinarska sredstva.

4. VOZILA ZASTAVA 750 in ZASTAVA 1300 se prodajajo tudi z delnim plačilom v devizah, vendar pa mora imeti kupec najmanj 50 % devizne cene navedenih vozil, razliko pa doplaća kupec v dinarjih s tem da plaća tudi predpisane davčne dajatve.

5. RAZEN NAVEDENIH DEVIZNIH CEN VOZIL so kupci dolžni plaćati tudi 4,5 % prometnega davka (republiški 1,5 % in občinski 3 %), kar znaša v dinarjih po tipih vozil:

	din
— ZASTAVA 750	603,00
— FIAT ZASTAVA 850	788,40
— ZASTAVA 1300	1032,75
— FIAT ZASTAVA special 850	837,00
— FIAT ZASTAVA 850 sport coupe	1012,50
— FIAT ZASTAVA 124	1116,00
— FIAT ZASTAVA 125	1341,00

Prometni davek se lahko vplaća tudi v devizah. Vplaćila dinarskih sredstev za prometni davek kakor tudi dinarskih sredstev pri delni prodaji vozila ZASTAVA 750 in ZASTAVA 1300 se opravljaja na tekoći račun pri Narodni banki — Kragujevac št. 617-1-4.

ZAVODI CRVENA ZASTAVA — SEKTOR IZVOZ-UVOZ
Beograd, Gavrila Principa 44

